

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

CESARE BECCARIA’NIN SUÇ VE CEZA FELSEFESİ

**Hazırlayan
Beyza ESKİCİ**

**Danışman
Prof. Dr. Arslan TOPAKKAYA**

Yüksek Lisans Tezi

**Haziran 2016
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

CESARE BECCARIA'NIN SUÇ VE CEZA FELSEFESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

**Hazırlayan
Beyza ESKİCİ**

**Danışman
Prof. Dr. Arslan TOPAKKAYA**

**Bu çalışma; Erciyes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi
Tarafından SYL-2015-6291 kodlu proje ile desteklenmiştir.**

**Haziran 2016
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Beyza ESKİCİ

YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI

“**Cesare Beccaria’nın Suç ve Ceza Felsefesi**” adlı yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Beyza ESKİCİ

Danışman

Prof. Dr. Arslan TOPAKKAYA

Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Başkanı

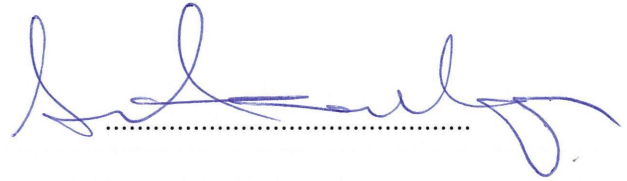
Doç. Dr. Cengiz GÜL

Prof. Dr. Arslan TOPAKKAYA danışmanlığında **Beyza ESKİCİ** tarafından hazırlanan “**Cesare Beccaria’nın Suç ve Ceza Felsefesi**” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü **Kamu Hukuku** Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

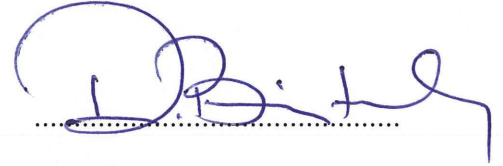
30.06.2016

JÜRİ:

Danışman : Prof. Dr. Arslan TOPAKKAYA

Üye : Yrd. Doç. Dr. Fatih BİRTEK

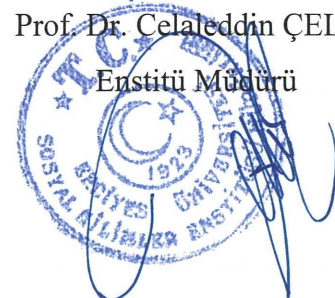

Üye : Yrd. Doç. Dr. Fatih ERTUGAY

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 14/7/2016 tarih ve 15 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

14/7/2016
Prof. Dr. Celaleddin ÇELİK
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Çalıőmalarım boyunca değerli yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren, kıymetli tecrübelerinden faydalandığım danışmanım Prof. Dr. Arslan TOPAKKAYA, Yrd. Doç. Dr. Fatih BİRTEK ve Yrd. Doç. Dr. Fatih ERTUGAY'a ve Arş. Gör. Harun BODUR'a, manevi desteğiyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan, yaşamımın her döneminde bana verdikleri destek için canımdan çok sevdiğim aileme en derin duygularla teşekkür ederim.

Beyza ESKİCİ

Kayseri, Haziran 2016

CESARE BECCARIA'NIN SUÇ VE CEZA FELSEFESİ

Beyza ESKİCİ

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2015
Danışman: Prof. Dr. Arslan TOPAKKAYA

ÖZET

Çalışmamızın konusunu Aydınlanma Çağının önemli isimlerinden olan Cesare Beccaria Bonesana'nın (1738-1794) suç ve ceza felsefesi oluşturmaktadır. Beccaria'nın hayatı, yaşadığı dönem, bu dönem içerisindeki yeri ve önemi başta olmak üzere ceza felsefesi ve ceza hukukundaki görüş ve düşünceleri modern ceza hukuku ve ceza adaleti sistemi açısından çok büyük önemi haizdir.

Düşünürün en önemli yapıtlarından olan "Suçlar ve Cezalar Hakkında" adlı eseri suç ve ceza kavramlarının kökenine inmiş ve modern ceza hukuku bağlamında günümüzde uygulanmaya devam eden nice ilkeleri açıklamıştır. Beccaria cezaların caydırıcılığı üzerinde durmuş ve öç almaya dayanan cezayı reddetmiştir. Cezanın meşru olması için gerekli ve yararlı olması gerektiğini düşünmüştür. Hümanist bir hukukçu olan Beccaria'nın en önemli fikirlerinden biri ölüm cezasına karşı çıkması olmuştur. Kendisi sadece teorik çalışma yapan bir düşünür olmamış aynı zamanda düşüncelerini pratiğe de aktarmıştır. Döneminde saygı duyulmasına rağmen asıl hak ettiği değer, birçok düşünürü etkileyip düşüncelerinin dünyaya yayılması ile verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cesare Beccaria, Aydınlanma Çağı, Ceza Adaleti Sistemi, Ölüm Cezası, Cezaların Caydırıcılığı.

CESARE BECCARIA'S PHILOSOPHY OF CRIME AND PUNISHMENT

Beyza ESKİCİ

Erciyes University Institute for Social Sciences,
Master's Thesis, June 2016
Supervisor: Prof. Dr. Arslan TOPAKKAYA

ABSTRACT

The subject of our study is crime and punishment philosophy of Cesare Beccaria Bonesana (1738-1794), who was one of the significant figures of Enlightenment age. Beccaria's life, his age, and including his position and significance at this age, his ideas and thoughts on punishment philosophy and punishment codes are of great importance for modern punishment law and punishment justice system.

One of his most fundamental works titled "On Crimes and Punishments" retraces crime and punishment concepts and explains a great many of the principles which are still practiced today within the context of modern punishment law. Beccaria dwelled on the deterrence of punishments and rejected the punishment based on revenge. He thought that a punishment requires to be necessary and useful in order to be legitimate. One of the most significant ideas of Beccaria, as a humanist legal expert, is his objection to death penalty. Not only was he a philosopher to deal with theories, but also he practiced his ideas. Although he was respected during his own age, his due value was given when he influenced many philosophers and his ideas spread around the world.

Keywords: Cesare Beccaria, Enlightenment Era, Criminal Justice System, Capital Punishment, Deterrence of Penalties.

İÇİNDEKİLER

CESARE BECCARİA’NIN SUÇ VE CEZA FELSEFESİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI	ii
KABUL ONAY	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

CESARE BECCARİA’NIN YAŞAMI VE YAŞADIĞI DÖNEMİN DÜŞÜNSEL ORTAMI

1.1. Beccaria’nın Yaşamı ve Yapıtları	3
1.2. Aydınlanma Çağı	17
1.3. Klasik Okul	28
1.3.1. Klasik Okul Temsilcileri	31
1.3.2. Klasik Okul’un Temel Fikirleri	32
1.3.3. Toplumsal Yarar Teorisi	38

İKİNCİ BÖLÜM

BECCARİA’NIN SUÇ VE CEZA FELSEFESİ

2.1. Genel Olarak	41
2.2. Beccaria’nın Suç ve Ceza Felsefesinin Temel Kavramları	46

2.2.1. Suç Kavramı	46
2.2.2. Ceza Kavramı	61
2.2.2.1. Cezaların Kökeni	63
2.2.2.2. Ceza Verme Yetkisi	66
2.2.2.3. Cezaların Uygulanmasına İlişkin Kurallar	70
2.2.2.4. Cezaların Amacı.....	71
2.2.2.5. Suçlar ve Ceza Arasındaki Oran.....	72
2.2.2.6. Cezaların Ölçüsü.....	75
2.2.3. İşkence	78
2.2.4. Ölüm Cezası	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BECCARIA'NIN ETKİLERİ VE BECCARIA'NIN CEZA FELSEFESİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

3.1. Beccaria Üzerine Değerlendirmeler ve Karşılaştırmalar	88
3.1.1. Beccaria ve Montesquieu	88
3.1.2. Beccaria ve Bentham	91
3.1.3. Beccaria ve Voltaire	96
3.2. Beccaria'nın Suç ve Ceza Düşüncelerinin Çağdaş Yansımaları.....	100
SONUÇ	102
KAYNAKÇA	105
ÖZGEÇMİŞ.....	115

GİRİŞ

Ünlü İtalyan hukukçu ve düşünür Cesare Beccaria özellikle ceza adaleti sistemi açısından büyük öneme sahiptir. Çalışmamızın temel konusunu oluşturan Beccaria'nın suç ve ceza felsefesi çağdaş ceza hukukuna köken oluşturan düşünce sistemlerinden biridir. Kendisi hukuk eğitimi almış olan Beccaria yaşadığı dönemde İtalya'da ve daha doğrusu tüm Avrupa'da hakim olan hümanizmden ve kanunilikten uzak ceza sistemini eleştirmiş ve aydın arkadaş çevresinin teşviki neticesinde bu düşüncelerini yazılı hale getirmiştir. Döneminde özellikle Fransa, İngiltere gibi Avrupa ülkelerinden olumlu tepkiler alan Beccaria ve eseri kısa sürede büyük üne kavuşmuştur.

Çalışmamızın ilk bölümünü oluşturacak olan “*Beccaria'nın Yaşamı ve Yaşadığı Dönemin Düşünsel Ortamı*”; ünlü düşünürü ve felsefesini anlamak adına önemlidir. Bu dönemde genel olarak; Aydınlanma Çağı'nın yeni etkilerine bağlı olarak gelişen bir geçiş dönemi hakimdir. Beccaria ve mensup olduğu grup, Aydınlanma Çağı için önemli işler yapmışlar ve bu konuda genç yaşlardan itibaren aktif olarak rol almışlardır. İlk bölümde Beccaria'nın kurduğu Klasik Okul ve bu okulun temsilcileri ve bu okula hakim olan düşünceler incelenecektir. Klasik Okul, Aydınlanma Çağı ile birlikte akılcılık ve rasyonalite düşünceleri zemininde yükselen suçu rasyonel bir tercih olarak görme fikrinden oluşan bir okuldur. Bu okul, Orta Çağ'ın akılcılıktan uzak suç ve suçlu yaklaşımına ve ceza adaleti sistemine karşı çıkmıştır.

İkinci bölüm olan “*Beccaria'nın Suç ve Ceza Felsefesi*” düşünürün suç ve ceza kavramlarına bakış açısının inceleneceği, suçları tasnif düzeninin ve ceza ile ilişkisinin anlatılmaya çalışılacağı bölümdür. Beccaria, hümanist bir ceza hukukçusudur. Kendisi birçok modern ceza hukuku genel ilkesinin savunucusu ve sistemleştiricisi olmuştur. Beccaria; kendisi ve yazdığı “Suçlar ve Cezalar Hakkında” isimli eseri ile birçok düşünüre, devlet adamına ve yasaya önderlik etmiştir. Özellikle ölüm cezası ile ilgili düşünceleri ilgi uyandırmış ve yankı bulmuştur.

“*Beccaria'nın Etkileri ve Beccaria'nın Ceza Felsefesi Üzerine Değerlendirmeler*” başlığını taşıyan son bölümde ise; Beccaria için önemli bir usta olarak görülen Montesquieu ile karşılaştırılması ve kendisinin etkilediği Voltaire ve Bentham gibi düşünürlerin ceza felsefesi alanındaki düşünceleri incelenecektir. Voltaire ve Bentham'ın Beccaria ile ceza felsefesi alanındaki ortak ve farklı düşünceleri karşılaştırılacaktır.

Çalışmamızda amaçlanan hedef; suç ve ceza felsefesinin temel problematiğini oluşturan cezaların caydırıcılığının nasıl sağlanacağı sorusuna verilen cevaplar üzerinde Beccaria'nın izinden incelemeler yapmaktır. Dönemsel olarak fazlasıyla ses getiren düşüncelere sahip olan Beccaria bu yankıyı günümüzde hala korumaktadır. Bunun sebebi olan düşünceleri çalışmamızın ana konusunu oluşturacaktır. Suçların sınıflandırılması ile neticesinden verilen cezaların ölçüsü, teorik ve pratik açıdan yararı gibi konular üzerinde durulacaktır. Beccaria'nın en iddialı düşüncelerinden biri olan ölüm cezasına karşıtlık ve bu konudaki dayanakları incelenecektir. Ölüm cezasının caydırıcılığı tartışılacak ve caydırıcı olmama sebepleri üzerinde durulacaktır. Bu konuda ortaya konulduğu dönem itibariyle özgün ve ilerici görüşleri bulunan ve halen de özgünlüğünü yitirmemiş olan Beccaria'nın düşünceleri ceza felsefesi açısından çok değerlidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

CESARE BECCARIA’NIN YAŞAMI VE YAŞADIĞI DÖNEMİN DÜŞÜNSEL ORTAMI

1.1. Beccaria’nın Yaşamı ve Yapıtları

Marki Cesare Beccaria Bonesana’nın yaşamı 15 Mart 1738 tarihinde Milano’da yalın ve gösterişten son derece uzak bir şekilde başlamıştır¹. Ölümü ise yine aynı şehirde yani Milano’da kalp krizi neticesinde meydana gelmiştir. İnsanlık için son derece önemli olan ünlü filozof bilhassa ölümünden sonra sesini daha yoğun duyurmuş, daha çok tanınmıştır². *Suçlar ve Cezalar Hakkında*³ isimli ünlü eserin sahibi İtalyan kriminolog ve ekonomist Cesare Beccaria ceza adaleti reformu üzerinde sesini duyurmuştur⁴. *Suçlar ve Cezalar Hakkında*⁵ adlı eserinin günümüzde hala ilgi görmesinin sebebi Beccaria’nın ceza adaleti sistemini yeniden şekillendirecek ve dönüştürecek fikirler ileri sürmesi olarak açıklanabilmektedir⁶. Beccaria hayatı boyunca bilimle uğraşmış, gerçeklere bilimin ışığında ulaşmaya çalışmıştır. Yarım bilginin çok tehlikeli olduğundan, bilgili toplumlarda bilginlere fazlasıyla değer verildiğinden bahsetmiştir. Ayrıca düşünce yasaklarına her zaman karşı çıkmış, eleştiriye her zaman açık olmuş ve kendisine yönelik eleştiriler doğrultusunda değişiklik yapmaktan kaçınmamış bir

¹ Sami Selçuk, *Beccaria’nın İnsanlığa Bildirisi*, İmge Kitabevi, Ankara, 2004, s. 7.

² Cesare Beccaria, *Suçlar ve Cezalar yahut Beşeriyetin Mecellesi* (Çev. Muhiddin Göklü), Güven Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 1961 s. 39.

³ Eserin orijinal ismi “*Dei delitti e delle pene*” olup çalışmamızda Türkçe çevirisi olan “*Suçlar ve Cezalar Hakkında*” şeklinde kullanılacaktır.

⁴ Francis A. Allen, Cesare Beccaria (Italian criminologist), <http://global.britannica.com/biography/Cesare-Beccaria>, (E.T. 02.11.2015).

⁵ Çalışmamız boyunca adı geçen eserin farklı zamanda ve farklı kişiler tarafından yapılan üç farklı çevirisi kullanılacaktır. Bunun sebebi çevirilerin içerik ve dil açısından farklılık göstermesi ve çalışmamız için önemli detaylarının bulunmasıdır.

⁶ Emine Eylem Aksoy Retornaz, “Beccaria’nın Hapis Cezasına Bakışı Üzerine Bir Değerlendirme”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı:112, 2014, s. 93.

düşünürdür⁷. Batı Dünyası'nda ceza sistemleri gözden geçirilirken; özellikle idam cezası konusu Beccaria'nın görüşleri doğrultusunda revize edilmiştir⁸. İtalya için gurur kaynağı olarak bahsolan Beccaria, yaşamı boyunca insanîyetin haysiyeti, onuru, saygınlığı ve değeri için mücadele etmiş bu alanda çalışmış ve insanlığa yol açmıştır⁹.

Beccaria kendi sözleri ile kendisini şu şekilde tanımlamaktadır. “*Biraz geliri olan bir ailenin en büyük çocuğuyum, ama bazı terslikler bana pek de rahat vermedi. Yaşlılığına ve batıl inançlarına saygı göstermek zorunda olduğum bir babam var. Kendini geliştirmeyi seven duyarlı bir kadınla evlendim...¹⁰*”. Hayatı boyunca Beccaria için en önemli üç şey olmuştur; bunlar hürriyet aşkı, ulviyet aşkı ve beşeriyet aşkıdır. Kendisine yol gösterici olarak öncelikle akıllı, ulvi duyguyu ve sonra da Montesquieu'yu seçmiştir. Daha yirmi iki yaşında iken ünlü Fransız filozofun “*İran Mektupları*” adlı eserini içine sindirerek okumuştur¹¹. Daha sonra kendisi ismini vermeden çeşitli eleştiri ve göndermeler yazarak Fransa'da yavaş yavaş ses getirmeye başlamıştır. Aynı şekilde yazarın adı belirtilmeden “*Suçlar ve Cezalar Hakkında*” adıyla o meşhur kitabı yayınlanmıştır. Fakat cesur dili ve sorulara neden olan yeni görüşleri nedeni ile ismini saklayamamıştı. Bu durum sebebiyle araştırmacılar çeşitli düşüncelerle yapıtı incelemeye başlamışlardır. Venedikli, Romalı ve Napolideki araştırmacılar farklı görüşler ileri sürmüşler; fakat asıl gerçek Milano'da, “*Aydınlanma Felsefesine*” bağlı “*L'Accademia dei Pugni*”nin küçük aydın çevresinde görülmüştür. Söz konusu kişinin son derece ünlü olan Pavie Üniversitesi'nden mezun olmuş ve en iyi okullarda yetişmiş, yirmi altı yaşında genç bir adam olan Cesare Beccaria olduğu anlaşılmıştır¹².

Beccaria, Montesquieu dışında kendisine seçtiği hocaları da saymıştır. İsmi geçen hocalar genel olarak şu şekildedir: Jean Jacques Rousseau, Voltaire, d'Alembert, Büffon, Baron D'holbach, Malesherbes, Hume, Diderot, Helvetius, Condillac'tır¹³.

⁷ **Beccaria**, *Suçlar ve Cezalar Hakkında*(Çev. Sami Selçuk), İmge Kitabevi, 3. Baskı, Ankara, 2013, s. 8.

⁸ Giorgio **Baruchello**, “Cesare Beccaria and the Cruelty of Liberalism An Essay on Liberalism of Fear and Its Limits”, *Philosophy Social Criticism*, May, 2004, Vol. 30, s. 306, E.T. 16.11.2015.

⁹ Cesare **Beccaria**, (Çev. Muhiddin Göklü), s. 40.

¹⁰ Cesare **Beccaria**, *Suçlar ve Cezalar Robert Badinter'in Önsözünüyle* (Çev. Zuhâl Özbayrak), Çağdaş Hukukçular Derneği, Ankara, 2003, s. 8.

¹¹ **Beccaria**, (Çev. Muhiddin Göklü), s. 40.

¹² **Beccaria**, (Çev. Zuhâl Özbayrak), s. 8.

¹³ **Beccaria**, (Çev. Muhiddin Göklü), s. 41. Yazar çevirisinde; Beccaria'nın kendisine seçtiği hocalarla kendisinin yaş mukayesinin yapıldığı bir cetvel paylaşmıştır. Bu yaş cetvelinin birçok açıdan faydalı

Beccaria “*hepsine borçluyum*” diyerek özellikle Fransız yazar ve onların kitaplarının ruhunu ve içindeki insanlık duygularını geliştirdiğini dile getirmiştir. D'Alembert, Diderot, Buffon, Hume, Condillac, Montesquieu, Helvetius gibi ona daha yakın ve tanıdık gelen isimlere eserlerinde sık sık atıf yapmış ve bu isimlere çoklukla başvurmuştur¹⁴. Fransızca kitaplara olan minnetini dile getiren Beccaria sekiz senelik (Parma'daki dönemi kastederek) kör, bağınaz eğitim hayatının boğmuş olduğu insani duygularının ruhuna ilham veren ve onu enginleştiren şeyin bu kitaplar olduğunu Morellet'e yazmış olduğu ilk mektubunda dile getirmiştir¹⁵.

Beccaria'nın yaşamından bahsedecek olursak; daha çok küçük yaşından itibaren zeka ve mantığıyla dikkat çeken bir çocukluk geçirmiştir. Annesi ve babası aristokrat bir aileden gelen Beccaria'nın ataları çeşitli alanlarda çabaları sonucu ayrıcalık elde etmiş bireylerdi¹⁶. Beccaria, babası Marquis Francis Xavier'in ve babasının ikinci eşi olan annesi Maria Visconti'nin en büyük oğlu olarak dünyaya gelmiştir¹⁷. Savaşçı ve bilim adamı yetiştirmiş soylu bir aileden gelen Beccaria felsefe ve güzel konuşma dersleri de almak üzere Cizvitlerin¹⁸ yönetiminde olan koleje gitmiştir¹⁹. Koleje gittiği bu dönemler için genç aristokratın ruh hali ile ilgili farklı yorumlar mevcuttur. “*Canlı ve aynı*

---

olacağı söyleyen yazarın oluşturduğu cetveli dönemi anlamak için önemli olduğunu düşündüğümüz için paylaşmakta yarar görüyoruz.

Beccaria	:1738-1794	;	1 yaşında iken,
D'holbach	:1727-1819	;	11 yaşında idi.
Marmontel	:1723-1799	;	15 yaşında idi.
D'alembert	:1717-1783	;	21 yaşında idi.
Helvetius	:1715-1771	;	23 yaşında idi.
Condillac	:1715-1780	;	23 yaşında idi.
Vattel	:1714-1767	;	24 yaşında idi.
Diderot	:1712-1778	;	25 yaşında idi.
Rousseau	:1712-1778	;	25 yaşında idi.
Hume	:1711-1776	;	27 yaşında idi.
Buffon	:1707-1788	;	31 yaşında idi.
Voltaire	:1694-1778	;	44 yaşında idi.
Montesquieu	:1689-1755	;	49 yaşında idi.

¹⁴ Thomas **Rawling Bridgwater**, “The Great Jurist of the World VIII.-Ceasar Bonesana, Marquis di Beccaria”, *British Institute of International and Comparative Law, Journal of the Society of Comparative Legislation*, Vol. 8, No. 2 (1907), s. 219.

¹⁵ Beccaria'nın Andre Morellet'nin Birinci Mektubuna Cevabı, Suçlar ve Cezalar yahut Beşeriyetin Mecellesi, (Çev. Muhiddin Göklü), s. 63.

¹⁶ Elio **Monachesi**, “Pioneers in Criminology IX. Cesare Beccaria” *The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science*, Vol. 46, No. 4, s. 440.

¹⁷ Mario **Ricciardi**, Filippo **Santoni de Sio**, “Cesare Beccaria: Utilitarianism, Contractualism and Rights, *Philosophical Inquiries*”, Vol.2, No.2, 2014, s. 79.

¹⁸ Başlıca amaçları eğitim kurumları açmak ve misyonerlik olan Ignacio de Loyola tarafından kurulan bir Hristiyan tarikatidir. Protestanlıkla savaşıyor, Katolik inancını yayan bir eğitim anlayışına sahiptirler.

¹⁹ **Selçuk**, s. 7.

zamanda son derece bereketli bir hayal gücü ve en ufak, önemsiz bir nedenle depresif ve heyecanlı bir ruh haline dönüşme eğilimi bulunmakta idi”²⁰. Cizvitlerin vesayetinde geçen bu yıllar Beccaria’nın kendi düşüncesi ve değerlendirmesine göre en verimsiz dönemleri idi. Beccaria onların otoriter öğretim methotlarına, öğretmenlerin katı ve dogmatik tutumlarına karşı çıkmıştır²¹. Buradaki eğitim sistemini kendisi “*yobaz ve köle ruhlu*” olarak tanımlamıştır. O dönemde son derece mutsuz olan Beccaria maalesef mutsuzluğunu kanıtlayacak hiçbir delil gösterememektedir²². Bu yıllardaki mutsuzluğu onun; özensiz ve hatta tabiri caizse uyuşuk görünmesine neden olsa da aslında belirtildiği üzere son derece parlak ve çok yönlü bir zihin yapısı vardır. Bu özelliği daha sonra; ilgi alanları ve hayat koşulları değişik alan ve konularda onun çeşitli yazılar yazmasına ve eserler üretmesine neden olmuştur. Bu çalışmalar da son derece başarılı olmuştur. Beccaria’nın yaşamı bahsedildiği üzere son derece şeffaf ve sade bir şekilde sürmüştür; yaşamı boyunca bilimle uğraşmış, ilimle alakalı olmayan beşeri uğraşlardan uzak durmuş bir düşünür olmuştur²³. Çocukluğundan itibaren; aile dostları, arkadaşları ve hatta etrafındaki ileri gelen yaşlılar Beccaria’nın zeka ve mantık kuvveti karşısına saygı ve hayranlık duymuşlardır²⁴.

Öğrenimini bitirdikten sonra çeşitli alanlarda çalışmalara başlayan düşünür, eğitime bu şekilde devam etmiştir. Bu öğrenim süreci d’Alembert’in matematiğinden 18. Yüzyılın bilim ve felsefesini de içine alan çalışmaları içermiştir²⁵. Parma’da olduğu dönemdeki dengesiz haline rağmen matematiğe olan yeteneği de aslında kolej sıralarında keşfedilmiştir²⁶. Bu yeteneğini ise daha sonra çeşitli eserler vererek somut hale getirmiştir.

Beccaria; bilhassa Montesquieu²⁷ ve Rousseau’yu özgün eserlerinden okuyabilmek için kendi çabası ile Fransızca öğrenmiştir²⁸. Aynı zamanda yetenekli bir matematikçi olan

²⁰ Riccihardi, Santoni de Sio, s. 79.

²¹ Monachesi, s. 440.

²² Riccihardi, Santoni de Sio, s. 80.

²³ Beccaria, (Çev. Muhiddin Göklü), s. 39.

²⁴ Beccaria, A.g.e. s. 40.

²⁵ Selçuk, s. 8.

²⁶ Riccihardi, Santoni de Sio, s. 79.

²⁷ Beccaria’nın Montesquieu’ya karşı olan ilgisinden bahsetmiştik. Kendisinin, kendi sözleri ile Montesquieu’ya ithafen yazdığı cümleleri aktararak Beccaria’nın düşüncelerini görmenin faydalı olacağını düşünmekteyiz. Beccaria’nın yaşam amacını da gayet açık bir şekilde açıkladığı bu cümleler hem kendisinin ideallerine değinmekte hem de Montesquieu’ya karşı hayranlığını teyit etmektedir.

Beccaria “*Nature of Style*” isimli kayda değer bir tez de yazmıştır²⁹. Kuramsal matematiğe olan meraklı yolculuğu; ileride üzerinde duracağımız Beccaria ve dönemin entelektüel bireylerinden oluşan topluluğun süreli yayını olan “*Il Caffè*” isimli dergide yayınlanmış olan makale ile de kendini göstermektedir. Söz konusu makalenin başlığı “*Algebraical Essay on Smuggling*” dir. Bu çalışma modern karaborsacı ve kaçakçılar için önemli bir çalışmadır³⁰. Daha sonra ise Pavia Üniversitesi’nden, hukuk bölümünden mezun olmuştur. 1758 yılında aynı üniversitenin doktora programından da mezun olmuştur. Mezun olduktan sonra çağdaş Fransız edebiyatı ve felsefesine ilgi duymaya başlamıştır³¹.

Beccaria için son derece önemli olan özellikle Fransız yazarların Beccaria’nın kendi tabiriyle “*ölümsüz eserleri*” onun için başucu kitapları niteliğindedir ve sabah akşam hem meditasyon kaynağı hem de en faydalı meşguliyetidir³². Üniversiteden sonra Milano’ya dönen Beccaria yaklaşık yirmi bir yaşında iken Montesquieu okumaları yapmıştır ve bilhassa “*İran Mektupları*” eseri Beccaria’ya yeni bir ilgi alanı oluşturmuş ve bir misyon yüklemiştir. Kendini toplum felsefesine adayan Beccaria mevcut sosyal düzen içinde reform gereksinimini gözlemlemiş ve araştırmaya başlamıştır³³. İran Mektupları’ndan sonra kendisini ruhen ve fikren en çok etkileyen ikinci eser Helvetius’a ait olan “*Fikir*” adlı eser olmuştur. Ayrıca Buffon’a ait olan “*Doğanın Tarihi*”³⁴ isimli yapıtın kendisine tabiatın esrarını açtığını söylemiştir³⁵.

“Ey büyük Montesquieu, eğer senin semadaki ruhunun takdisine mazhar olursam ne mutlu bana!
Ya siz, ey aklın ve hakikatin sessiz ve münzevi hadimleri, size de sevinç ve saadet verebilirim, ne mes’ut olurum! Beşer müdafilerinin sesini duyurmakta amil olan şevk ve heyecanı, hassas ruhlara nefhedebilirsem dünyalar benim olurdu!..

İnsanlığın mukaddes haklarını müdafaa ve yenilmez hakikatin tarafını tutarak, sesimi yükseltmekle, zulmün ve bazen de aynı derecede menfur cehaletin pençesinde çırpınan bedbaht kurbanlardan bir kaçını çekip kurtarabilirsem, bunlardan sadece bir tek günahsızın duaları ve döktüğü sevinç gözyaşları beni, bütün eğer insanların haksız ithamlarına ve acı hakaretlerine karşı teskin ve teselli edebilirdi!”

(“*Suçlar ve Cezalar Hakkında*” kitabının Muhittin Göklü tarafından yapılan çevirisinin giriş kısmından alınmıştır. s. 20.)

²⁸ Selçuk, s. 8.

²⁹ Richard V. Sipe, “Cesare Beccaria”, *Indiana Law Journal*, Vol. 22, 1946-1947, s. 28.

³⁰ Sipe, s. 28.

³¹ T. Cizova, “Beccaria in Russia, The Slavonic and East European Review”, Vol. 40, No. 95 (Jun., 1962), s.386, <http://www.jstor.org/stable/pdf/4205368.pdf?acceptTC=true>, E.T. 13.11.2015.

³² Rawling Bridgwater, s. 219.

³³ Sipe, s. 29.

³⁴ Orijinal başlığı “l’Histoire naturelle” dir.

³⁵ Beccaria’nın Andre Morellet’nin Birinci Mektubuna Cevabı, Suçlar ve Cezalar yahut Beşeriyetin Mecellesi, (Çev. Muhiddin Göklü), s. 67.

1760-1766 yılları arasında Beccaria'nın hayatında iki odak noktası bulunmuştur; bunlardan biri eşi Teresa olmuştur. Kısaca bahsedecek olursak; bu evlilik çeşitli zorluklar neticesinde vuku bulabilmiştir. Ebeveynlerin karşı görüşlerine rağmen gerçekleşen evlilik Beccaria'yı fazlasıyla zorlamıştır³⁶. Fakat daha sonra yaşadığı maddi sıkıntılar babasına başvurma zorunluluğu doğurmuştur. “Giulia” ve “Maria” adında iki kız çocukları dünyaya gelmiştir. Ancak Teresa genç yaşında aniden vefat etmiştir. Beccaria için eşten daha fazlası olan Teresa'nın dünyadan ayrılışı kendisi için ciddi manada yıkıcı bir vakıa olmuştur. Fakat çocuklarının yaşı münasebetiyle ikinci evliliğini yapma mecburiyetinde kalmıştır. İkinci evliliğinden de “Marki Giulio Beccaria” adında bir oğlu dünyaya gelmiştir³⁷. 1774 yılında ilk eşi olan Teresa de Blasco'yu kaybeden ve bunun tesirlerini uzun süre yaşayan Beccaria'nın ikinci evliliğindeki eşi Conte Baruaba Barbo ailesinin kızları Ana Barbo olmuştur³⁸.

Diğer odak noktası ise arkadaşlarından oluşan küçük bir topluluk olan ve toplumda “*Accademia dei Pugni*” olarak bilinen grup olmuştur³⁹. Çok zaman geçmeden Aydınlanma ruhundan etkilenmiş bir amatör grup olan *Accademia dei Trasformati*⁴⁰ olarak da adlandırılan bu topluluğa katılan Beccaria'nın yaşamını bu topluluk önemli ölçüde değiştirmiştir⁴¹. Yirmili yaşlarının ortasında olan Beccaria, bahsedilen bu topluluğu oluşturan Pietro ve Alessandro Verri isimli iki kardeş ile yakınlaşmıştır. Ceza adaleti sistemi üzerinde yoğunlaşan bir gruba sahip olan Verri kardeşler sayesinde Beccaria da ilgi alanını bu yöne doğru kaydırmıştır. Bahsi geçen grup aracılığıyla Hobbes, Hume, Diderot, Helvetius ve Montesquieu gibi İngiliz ve Fransız siyaset felsefecilerinin fikir ve eserleri ile tanışmıştır⁴². Adı geçen “*Il Caffè*” dergisi siyaset dışı olan, yasalara ve yönetime saygısını koruyan, din konularında yazılar paylaşmayan daha çok edebiyatla uğraşan bir yayın organı olarak tanımlanmıştır⁴³.

³⁶ Ayrıntılı bilgi için bakınız; (Richard V. **Sipe**, Cesare Beccaria, *Indiana Law Journal*, Vol. 22, 1946-1947, s. 2.

³⁷ **Beccaria**, (Çev. Muhiddin Göklü), s. 42.

³⁸ **Selçuk**, s. 10.

³⁹ **Sipe**, s. 29.

⁴⁰ Academy of transformed; Dönüşüm akademisi

⁴¹ **Cizova**, s. 386.

⁴² James **Fieser**-Bradley **Dowden** (editors), “Cesare Beccaria(1738-1794)”, *Internet Encyclopedia of Philosophy*, <http://www.iep.utm.edu/beccaria/>, (E.T. 29.02.2016), s. 1.

⁴³ **Selçuk**, s. 9.

Bu yıllarda söz konusu topluluğun kurduğu ve süreli yayımlarına da “Il Caffè” adını verdikleri felsefi topluluk Beccaria’nın ilişki kurabildiği tek topluluk olmuştur⁴⁴. Bu derginin çıkarılma maksatlarından biri Addison’un İngiltere’de çıkardığı ve halk tarafından büyük ilgi gören “Spectateur” isimli derginin izinden yürüme arzuları olarak açıklanmıştır⁴⁵. Bu derginin en temel amacı ise İtalya’da yeni fikirler yaymak olarak tanımlanabilmekteydi. Bu yazılardaki fikirler Beccaria’nın o çağdaki ceza adaletindeki haksızlıkları görmesine neden olmuştur⁴⁶. Bu dönemde neredeyse Beccaria dışındaki tüm arkadaşları bahsi geçen bu güncel konular üzerinde bir çalışma projesi oluşturmuşlardı⁴⁷. Daha sonra Beccaria ünlü “Suçlar ve Cezalar Hakkında” adlı eserini yazmaya Verri kardeşler tarafından teşvik edilmiştir⁴⁸. Beccaria’nın daha önce de dile getirdiğimiz gibi zaman zaman oluşan cesaretsiz, gergin ve tedirgin ruh hali birçok kere onun bu yazı girişimlerini terk etmesine neden olmaya kadar gitmiştir⁴⁹. Ama sonuç gerçekten fazlasıyla şaşırtıcı olmuştur, Beccaria’nın oluşturduğu eser çarpıcı özdeyişlerle ışıldamıştır⁵⁰.

Milano’da sözü geçen ufak entelektüel grubun bir üyesi iken yazmaları devam eden Beccaria “Suçlar ve Cezalar Hakkında” adlı kitabını 1763 Mart ayından 1764 Ocak ayına kadarki süre içinde kitaplaştırma sürecini tamamlamıştır⁵¹. Ünlü yapıtın ilk kopyası Livorno, İtalya’da basılmış ve 1764 yılının yaz aylarında kulaktan kulağa yayılarak ses getirmeye başlamıştır⁵². Daha önce belirttiğimiz gibi arkadaşlarıyla istişare ettikten sonra basılmasına karar verdiği söz konusu yapıtı ilk önce yazar ismi belirtilmeden isimsiz bir şekilde yayınlanmıştır⁵³. Çünkü eserini bitirdikten sonra yayınlanması konusunda kararsızlık yaşamış ve tedirgin olmuştur. Daha sonra yayınlanmasına karar vermiştir. Yakın dostu olan Pietro Verri’ye 1764’te mektup yazarak eğer onun yakınlığının desteği olmasa böyle bir eseri yayınlamayacağını, onun

⁴⁴ **Beccaria**, (Çev. Zuhâl Özbayrak), s. 9.

⁴⁵ **Beccaria**, (Çev. Muhiddin Göklü), s. 44.

⁴⁶ **Rawling Bridgwater**, s. 219.

⁴⁷ **Sipe**, s. 30.

⁴⁸ **Rawling Bridgwater**, s. 219.

⁴⁹ **A.g.e.**, s. 219.

⁵⁰ **Sipe**, s. 30.

⁵¹ Bernard E. **Harcourt**, “Beccaria’s On Crimes and Punishments: A Mirror on the History of the Foundations of Modern Criminal Law”, Oase-Sandor Institute For Law and Economics Working Paper No. 648, 2. Series, 2013, s. 2.

⁵² Piers **Beirne**, “Inventing Criminology: the “Science of Man” in Cesare Beccaria’s *Dei Delitti e Delle Pene* (1764)”, *Criminology*, Vol. 29, 1991-1992, s. 777.

⁵³ **Selçuk**, s. 9.

yerine bilinmez kalmayı tercih edeceğini söylemiştir⁵⁴. Beccaria eserini ceza adaleti sisteminin ihtiyaç duyduğu reformu tarif ederek başlamıştır. Ayrıca reform için gerekli olan çalışmaların neler olabileceğini incelemiştir⁵⁵.

Beccaria eserini kaleme alırken Fransa’da ceza adaleti üzerinde halkı ve bazı aydın kesimi rahatsız eden davalar vuku bulmuştur. İleri bölümlerde tekrar değineceğimiz Calas davası örneklerden biridir.1762 yılında vuku bulan bu davadan Beccaria’nın haberi şüphesiz olmuştur. Önemli bir adım olan bu davada Voltaire ismini duyurmuştur. 1765 yılının Ağustos ayında Beccaria’nın eseri Fransa’da yayımladığı sırada yeni bir ceza davası kamuoyunda yine yoğun bir heyecana sebebiyet vermiştir. Söz konusu bu davada da Voltaire adını duyurmuştur ve dava sonucuna karşı çıkmıştır. Söz konusu davada; Ağustos 1765 tarihinde on dokuz yaşında olan Barre şövalyesi, Abbaville’deki bir ayin sırasında dinsel duyguları incitmekten ve bir haçı kırmaktan dolayı tutuklanır. Kesin olduğu tam bilinmeyen bu suçlamalarla şövalye 28 Şubat 1766 yılında ölüm cezasına mahkum edilir. Paris parlamentosu kararı 5 Haziran tarihinde onaylar ve Barre şövalyesinin cezası 1 Temmuz 1766’da infaz edilir. Voltaire, dinsel ve politik nedenlerden dolayı işkence gören şövalye tarafında olur. Bu dava da önemli bir yankı uyandırmış ve aydın kesim başta olmak üzere toplum dava sonucuna ve sisteme bir isyan baş göstermiştir⁵⁶.

Çalışması boyunca ünlü düşünür iki farklı teoriye başvurarak pozisyonunu geliştirmiştir. Bunlar toplumsal sözleşme teorisi ve yarar teorisidir⁵⁷. Beccaria mektuplarından birinde Pietro Verri’ye duyduğu yakınlığı Montaigne’nin Etienne de la Boetie için beslediği şevk ve heyecana benzetmiştir. Kendisine yazma cesaretini verenin kont Verri olduğunu söyleyen Beccaria bu eserini ateşe atmasına mani olan kişinin yine Verri olduğunu dile getirmiştir. Buna engel olmak için eseri kendi el yazması ile bir örneğini saklayan kişi de tabii ki yine kont Verri olmuştur⁵⁸. Dönemin birçok yazar, filozof ve bilim adamının taşıdığı endişeleri Beccaria da yaşamaktadır. Bu nedenle kişiliği de buna eğilimli olduğundan dolayı fazla cesur olamamakta, fazlasıyla tedirginlik duymaktaydı. İşkence görmekten korkan Beccaria bu sebeple düşüncelerini

⁵⁴ **Rawling Bridgwater**, s. 220.

⁵⁵ **Fieser-Dowden**, <http://www.iep.utm.edu/beccaria/>, (E.T. 09.05.2016).

⁵⁶ **Beccaria**, (Çev. Zuhul Özbayrak), s. 11.

⁵⁷ “Theory of Social Contract”, “Utility”.

⁵⁸ Beccaria’nın Andre Morellet’nin Birinci Mektubuna Cevabı, Suçlar ve Cezalar yahut Beşeriyetin Mecellesi, (Çev. Muhiddin Göklü), s. 67.

belirsiz, kesin olmayan ifadelerle üstü kapalı ifade etmiştir⁵⁹. Yine Morellet’e yazdığı mektubunda neden böyle üstü kapalı ifadeler kullandığını şu şekilde ifade etmiştir: “*Bu eseri yazarken, gözlerimin önünde Machiavelli, Galileo ve Giannone’nun kitapları duruyordu; kulaklarımda batıl itikatların salladığı zincirlerin şangırtılarını, hakikatın iniltilerini boğan taassubun homurdanmalarını duyuyordum. Bu korkunç sahnenin manzarası, bazen ister istemez beni ışıktan karanlığa çekilmeye mecbur ediyordu; kendimi feda etmiş olmadan beşeriyeti müdafaa etmek istiyordum. Karanlık, müphem kalmak mecburiyetini tahmil eden bu mülahaza, bazen hiç lüzumsuzca beni zorluyor, bu yola sevk ediyordu.*”

Beccaria bunları dile getirirken ayrıca yaşının gençliğini ve daha beş senedir yazma sanatı ile meşgul olduğu gerçeğini de ekleyerek düşünülmesini istemiştir⁶⁰. Yine de mektubunun ilerleyen sayfalarında kitabının çevirmeni olan ve kendisinin de hayranı olduğu Morellet’e kitabının müphem olan kısımları açıkladığı yazıyı diğer basıma kadar yollayacağını belirtmiştir⁶¹. Eserinin ilk yazım aşamasında gerek tecrübesizliğinden dolayı gerekse yaşının verdiği korkudan dolayı belirttiğimiz gibi bazı ifadeleri ve açıklamaları üstü kapalı yazma gereği duymuştur. Ama daha sonra kuvvetle muhtemel aldığı övgüler sebebiyle ve kendisine olan güvenin de artışı ile düşüncelerini daha açık sunmaktan çekinmemeye karar vermiştir. Kendisinin de içine sinmeyen kısımların bulunduğu eserde; özellikle Morellet’in tercümesinden sonra müphem kısımlar bulunduğu eleştirisi alan Beccaria mektubunda eserdeki müphemiyeti mazur göremeyeceğini; zira bu eseri Morellet kıratındaki bir filozofun anlayamaması için yazmadığını söylemiştir. Kendisinden ve diğer mühim filozof ve yazarlardan öneriler beklediğini bu doğrultuda yeni adımlar atacağını da dile getirmiştir⁶².

Beccaria’nın bahsetmiş olduğumuz endişeleri haksız çıkmamıştır. “Vincenza Facchinei de Corfri” isimli eski rejim taraftarlarından bir manastır rahibi “Suçlar ve Cezalar Hakkında” isimli eserine “Note ed osservazione sul libro intitolato Dei Delitti e delle

⁵⁹ **Rawling Bridgwater**, s. 220

⁶⁰ Beccaria’nın Andre Morellet’nin Birinci Mektubuna Cevabı, Suçlar ve Cezalar yahut Beşeriyetin Mecellesi, (Çev. Muhiddin Göklü), s. 65.

⁶¹ **Beccaria**, (Çev. Muhiddin Göklü), s. 71.

⁶² **A.g.e.**, s. 71.

Pene...” başlıklı bir tenkit kitabı yayınlanmıştır. Beccaria için can sıkıcı olan bu duruma yine yakın dostları olan Verri kardeşler tarafından müdahale edilmiştir⁶³.

Bu eseri yazarken bazı altyapı bilgileri işkence tarihi ile ilgili bir metin yazma sürecinde olan Pietro tarafından sağlanmıştır, Alessandro ise Milano’da bir hapisanede görevli olduğundan dolayı hapisanenin korkunç şartlarını ilk elden tecrübe ve gözlemlerle aktarmaktaydı⁶⁴. Alessandro Verri’nin hapisanedeki görevi sırasında; sık sık vuku bulan adli hatalar, mahkemelerin kanunsuz hareketleri, cezaların nisbetsizliği ve gaddarlığı, işkencenin suiistimali, kanıt ve karinelerin müphemiyeti sonuç olarak hukuk ve ceza muhakemesinin ciddi sorunları ve vaziyeti ilgilenenleri fazlasıyla etkilemiş ve üzerinde çalışmaya itmiştir⁶⁵. Daha sonra ayrıntılı bir şekilde bahsedeceğimiz bu eser özellikle dönemin koşulları düşünüldüğünde yazıldıktan sonra neredeyse hemen İngilizce ve Fransızca’ya çevrilmiş ve bu çevirileri daha sonra birçok baskı takip etmiştir⁶⁶. Dönem filozofları Beccaria’dan övgüyle söz etmiş ve özellikle Avrupalı hükümdarlar onu takip etmeye dair tabiri caizse ant içmişlerdi⁶⁷. Yapıt Fransa’da o kadar büyük bir ilgi görmüştür ki yazarı olan Beccaria Paris’e davet edilmiştir. Önceleri olumlu bakmayan Beccaria arkadaşı Alessandro Verri ile birlikte Paris’e gitmiştir. Fakat ailesine duyduğu özlem onu kısa sürede yurduna geri dönmeye itmiştir⁶⁸. Beccaria Paris’e gittikten sonra diğer Aydınlanmacı entelektüellerle tam olarak da uyuşmadığını anlamıştır. Özellikle bazı entelektüeller onun çok çocuksu, annesi olmadan yaşayamayan ve hatta kaba tabirler kullanarak ahmak ve omurgasız olarak tanımlıyorlardı⁶⁹. Kendisini düşünce ve eserleri ile daha sonra fazlasıyla anlatan Beccaria; düşünülen, özellikle lise dönemlerinde ve çevrede yanlış anlaşılan görüntü ve imajını kısa sürede değiştirmiştir. Aslında yaşından ve döneminden ziyadesiyle ileride olan ve ileri düşünen genç filozof herkes gibi olmadığı için belki de bu gibi yorum ve eleştirilere maruz kalmıştır. Çünkü kendisi yaşı genç dahi olsa aldığı eğitimi, bulunduğu dönemi ve şartları sorgulayan ve kendisini düşünce dünyasına adayan bir birey olmuştur.

⁶³ **A.g.e.**, s. 46.

⁶⁴ **Fieser, Dowden**, s. 1.

⁶⁵ **Beccaria**, (Çev. Muhiddin Göklü), s. 43.

⁶⁶ 1766 yılında “*Des Dits et des Peines*” adı altında Fransızca’ya ve yine 1766 yılında “*An Essay on Crimes and Punishments*” adı altında da İngilizce’ye çevrilmiştir.

⁶⁷ **Fieser, Dowden**, s. 1.

⁶⁸ **Selçuk**, s. 9.

⁶⁹ *Cesare Beccaria*, <http://www.criminology.fsu.edu/crimtheory/beccaria.htm> , (E.T. 09.05.2016).

Beccaria'nın iştirak ettiği “Accademia dei Pugni” isimli topluluğa tekrar dönecek olursak; son derece genç ve hevesli bir grup yetenekli üniversite mezunlarından oluşmakta idi. Grubun lideri Verri kardeşlerden Pietro Verri idi. Topluluk Verri'lerin evinde toplanıyordu. Burada okumalar yapıyor, çalışıyor, politik ve sosyal meseleler üzerinde tartışıyor ve istişare ediyorlardır. Ayrıca Fransız, İngiliz ve İtalyan felsefesi ve edebiyatından seçkin eserler okuyor, özetliyor ve inceleme yapıyorlardı⁷⁰. Bu dönemde gününün büyük bir bölümünü bu mecliste geçiren Beccaria, Kont Pietro Verri'nin önerisi üzerine kendini siyasi ve iktisadi bilimlere vermiştir. 1762 yılında da “*Disordini e de remedi delle monete nello stato di Milano nel 1762*”⁷¹ adlı eserini yazmıştır⁷². Bu eser reform konusunda Beccaria'nın yazdığı ilk yapıt olarak bilinmektedir. Daha önce bahsetmiş olduğumuz Beccaria'nın en önemli eseri sayılan “*Suçlar ve Cezalar Hakkında*” adlı eserinin de intihar, kaçakçılık, borçlular ve suçların nasıl önleneceğine dair bölümlerinde de çeşitli ekonomik konular ve bu arada zenginlik, ticaret dengesi, vergi, üretim ve zenginliğin dağılımı üzerinde durmuştur⁷³.

İktisatçı yönünden bahsettiğimiz Beccaria, 1769'da üniversite kürsüsünde iktisadi konular üzerinde dersler vererek bu yönünü göstermiştir⁷⁴. Profesör kadrosunda politik ekonomi dersleri veren Beccaria, Milano'da “*Palatine School*” da görev yapmıştır.

O dönemde yakın çevresini oluşturan arkadaşlarından Pietro Verri'yi yargı kurumlarına karşı cesur taşlamaları olan bir yazar, kardeşi Alessandro Verri ise kendini yoksulları savunmaya adanmış bir avukattır. Aynı zamanda Beccaria dönemin aydın aristokratlarından olan Kont Carly, Marki Largo, Kont Visconti, Kont Secchi ile de tanışmıştır⁷⁵. Beccaria; Verri kardeşlerle son derece yoğun bir okuma etkinliğine başlamıştır. Okumalar ve görüşmeler; geliştirici ve olgunlaştırıcı tartışmaları

⁷⁰ **Sipe**, s. 29.

⁷¹ “1762 de Milano Devletinde Meskukatın Buhranı ve İslahı Çareleri”

⁷² **Beccaria**, (Çev. Muhiddin Göklü), s. 43.

⁷³ **Selçuk**, s. 11.

⁷⁴ **Selçuk**, s. 11. Beccaria'nın iktisat konusundaki görüşleri fizyokratların (Fizyokrazi, insan toplumlarının tabii kanunla yönetilmesi. Tabii hukuk felsefesinin düşünce dünyasına egemen olduğu 18. yüzyılda, Fransa'da gelişen bir okul da bu adla anılmaktadır. Okul mensupları, "fizyokratlar" diye tanımlanır. Fizyokratlar, iktisadi düşünce biçimlerine getirdikleri yeniliklerle bugün de anılırlar. İktisadi düzenin işleyişini, soyutlama yöntemi ile kurdukları bir model çerçevesinde anlama çabaları, toplumu işlevlerine göre birbirinden ayırmaları, servetin kaynağını mübadele değil üretim sürecinde aramaları, tarım üretimini düşünce sistemlerinin merkezi yapmaları, başlıca özellikleri arasında sayılabilir.) düşünceleriyle örtüşür. Önceki yüzyılın en büyük devlet adamlarından ve iktisatçılarından olan Jean- Baptiste Colbert'in Beccaria üzerinde belirgin bir etkisi vardır. Ayrıntılı bilgi için bakınız: **Sami Selçuk**, *Beccaria'nın İnsanlığa Bildirisi*, s. 11-12.

⁷⁵ **Beccaria**, (Çev. Zuhul Özbayrak), s. 9.

beraberinde getirmiştir⁷⁶. Bu topluluğun, bilhassa Beccaria ve Verri kardeşlerin amacı İtalyan toplumunu modernize etmek için gerekli olan reformları keşfetmektir⁷⁷. Beccaria, Verri kardeşlerin yönetiminde çıkardıkları dergileri “Il Caffè” de genellikle insanları daha çok ahlaklı olmaya, yararlı işler yapmaya çağıran yazılar yazmıştır. Bu çabası hümanist ceza hukukuyla ilgili kitaplar yayınlayacak olan Beccaria’nın yurttaşlarını kendi düşüncelerine hazırlaması olarak yorumlanabilir⁷⁸.

Beccaria henüz yirmi altı yaşında yayınladığı ünlü eseri *Suçlar ve Cezalar Hakkında* kendi yaşadığı şehir olan Milano’da, Toskana’da, Fransa’da ve Avrupa’da büyük üne kavuşmuştur. Bunun üzerine eser, Fransız ekonomist, yazar ve dilbilimci olan Morellet tarafından Fransızca’ya çevrilmiştir. Morellet kendi sözleri ile şu şekilde ifade etmiştir: *“Bu harikulade eserinizi lisanımıza çevirmekliğimi benden isteyen çok sevgili ve aziz dostum Maleshrebs’dir. Hatta demeliyim ki, bizzat esere gösterilen alakadan ayrı olarak, herkes eserin müellifine de göğsünüzü kabartacak duygularla; evet hürmet, minnet, tahassüs ve dostluk duyguları ile bağlanmış bulunuyor. Ayrıca Diderot, Helvetius, Buffon teşekkürler ve hayranlıklarını size iblağ eylemek üzere beni memur ettiler.”*⁷⁹

Çevirinin üzerine Morellet, Beccaria’ya bir mektup yazarak düşünceleri ile birlikte çevirisinin bir nüshasını da göndermiştir. Bunun üzerine iki isim arasında mektuplaşma olmuştur. Morellet ilk mektubunda Beccaria’ya olan hayranlığından, eserini çevirme sebebinden, yaptığı değişikliklerin nedenlerinden, Fransa’da çevirisini paylaştığı düşünürlerin fikirlerinden bahsetmiştir⁸⁰. Kendisinden etkilendiğini belirten ve kendisine seçtiği hocalar arasında adı geçen d’Alembert’e de bu eser ulaşmıştır. D’Alembert 1765 ilkbaharında kitaba hayran kaldığını bildirmiştir. Düşünür şu şekilde düşüncelerini beyan etmiştir: *“İnsan hiçbir zaman benim bu kitabı okuduğum sıradaki kadar kendinden geçip coşkuya kapılamaz. Kitabı birçok iyi düşünüre okuttum, onlar da*

⁷⁶ Selçuk, s. 7.

⁷⁷ Troy K. Prichett, “Death Penalty and Criticisms(The Death Penalty and Criticisms of Beccaria’s work)”, <http://www.customessaysmeister.com/customessays/Criminology/8033.htm>, (E.T. 06.11.2015).

⁷⁸ Selçuk, s. 9.

⁷⁹ Beccaria, (Çev. Muhiddin Göklü), giriş.

⁸⁰ d’Alembert, Diderot, Rousseau, Hume, d’Holbach gibi düşünürlere çeviriyi götüren Morellet bazılarının fikir ve görüşlerini Beccaria ile paylaşmıştır. Ayrıntılı bilgi için Morellet’in Beccaria ya yazdığı ilk mektuba bakınız.

benimle aynı yargıya vardılar. Bu kitap, küçük bir yapıt olmasına karşın yazarına ölümsüz bir ün sağlamaya yeterlidir."⁸¹

Voltaire ise; Beccaria ve onun bu önemli eseri hakkındaki düşüncelerini şu şekilde beyan etmiştir: "*Milletlerin mevzuatlarında barbarlıktan kalma bütün gaddarlıkların bu kitapla hafifleyeceğine inanıyorum. Bu sebeple de derin bir memnuniyet duyuyorum... Fenalık yapmaya kalkan kimseye elinizden geldiği kadar halas çaresi göstermeye gayret ediniz, göreceksiniz ki suçlar azalacaktır.*"⁸²

Beccaria'nın yapıtlarını sıralayacak olursak; Beccaria'nın arkadaşı Verri önerisi ile yazdığı iktisadi içeriğe sahip olan "*Disordini e de remedi delle monete nello stato di Milano nel 1762*" (1762 de Milano Devletinde Meskukatın Buhranı ve İslahı Çareleri) isimli ilk eseridir. Daha sonra ana kaynağımız olan dünya çapında Beccaria isminin duyulmasında başrol oynayan eseri 1764 yılında yayınlanan "*Dei delitti e delle pene*" (Suçlar ve Cezalar Hakkında) adlı eseridir. Beccaria'nın edebiyatla olan ilişkisini gösteren kitabının ismi ise 1770 yılında yayınlanmış olan "*Ricerche intorno alla natura dello stile*" (Biçemin doğası çerçevesinde araştırmalar) adını taşımaktadır. Beccaria'nın iktisatçı yönü olduğu bilinmektedir ve bu alanda akademik çalışmaları mevcuttur. İktisadi görüşlerini içeren bu konuda yaptığı araştırmalar ve tartışmalar ölümünden sonra 1804 yılında derleme şeklinde yayınlanmıştır. Bu yapıtın ismi de "*Elementi Di Economia Politica*" (Siyasal Ekonominin Öğeleri) şeklindedir⁸³. "Algebraical Essay on Smuggling" isimli kaçakçılıkla ilgili olan makalesinden daha önce de bahsetmiştik. Ayrıca yine daha önce belirttiğimiz gibi matematik alanında da çalışan Beccaria "Nature of Style" isimli bir teze de sahiptir.

Beccaria üniversiteden mezun olduktan sonra Fransız ansiklopedistler başta olmak üzere felsefi yazıları okumaya ve okuduklarını sindirmeye başlamıştır. İlgisi sadece felsefeden ibaret değildi aynı zamanda edebiyata da ilgi duyan Beccaria'nın edebi yönünü gösteren eserden bahsetmiştik.

Beccaria öz eleştirisini de yapabilen bir yazar olmuştur. Örnek verecek olursak kitabındaki iflas ile ilgili bölümünde kendi kendini tabiri caizse neredeyse yererek daha

⁸¹ **Beccaria**, (Çev. Zuhul Özbayrak), s. 10.

⁸² **Beccaria**, (Çev. Muhiddin Göklü), giriş.

⁸³ **Selçuk**, s. 9-12.

önceki basımında iflasla ilgili olan bölümündeki verdiği bazı bilgilerden utanç duyduğu dahi belirterek bu kısımları düzeltmeye gitmiştir⁸⁴. Beccaria'nın yakın dostlarından seçkin bir İtalyan ekonomist olan Pietro Verri ve yaratıcı yazar Alessandro Verri Beccaria'yı edebi ve felsefi çalışmalar yapmak için cesaretlendirmiştir. Ayrıca daha önce dile getirmiş olduğumuz Beccaria'nın dahil olduğu bu topluluktaki genç ve parlak üyelerin destek ve teşviki ile Beccaria'nın diğer çalışmaları ceza reformu üzerine bir makale ile sonuçlanmıştır⁸⁵. Felsefe, iktisat, edebiyat ve hukuk Beccaria'nın ilgi alanlarını oluşturmaktaydı. Fakat Beccaria denildiğinde asıl ve ilk olarak akla gelen hiç kuşkusuz, O'nun aydınlanmacı bir ceza hukukçusu ya da daha doğru bir ifadeyle ceza reformcusu olmasıydı. İdam cezasına karşıtlığı ile bilinen Beccaria, devletin can alma gibi bir hakkı olmadığını düşünmektedir. İdam cezasının ne gerekli ne de faydalı bir cezalandırma türü olduğunu düşünmektedir. Cezalandırma intikam almaya yönelik değil, önleyici ve caydırıcı nitelikte olmalıdır. Ceza mutlak suretle işlenen suçla orantılı olmalı görüşündedir. Ayrıca cezanın ve dolayısıyla yargılamanın hızlı olması gerektiği düşüncesinde olmuştur⁸⁶.

Beccaria tüm hukuk kurallarının sade olması konusunda ısrarcı olmuştur. En büyük kötülüğün “*hukuk kurallarının anlaşılmazlığı*” olduğunu düşünmektedir. İnsanların okuduğu hukuk kuralını, kanunu aşırı çaba sarf etmeden anlaması gerektiğini dile getirmiştir⁸⁷. Hukuk okuduğu dönemde de sistemden ve uygulamadan hiç memnun olmayan filozof daha sonra mutsuz olduğu bu meseleler üzerinde çalıştıktan sonra da endişelerini Morellet ile paylaşmıştır. Ülkesinde ve tüm Avrupa'da olup bitenler Beccaria'yı fazlasıyla endişelendirmiştir. Yapılan yargılamalar, verilen cezalar onu düşündürmektedir⁸⁸. Beccaria'nın önce isimsiz sonra ise ismiyle yayınladığı ünlü eseri “Suç ve Cezalar Hakkında” Büyük Katherine (Katherine the Great) ve Avusturya-Macaristan İmparatoriçesi Maria Theresia tarafından alenen, topluma açık biçimde övgülere layık görülmüştür. Ayrıca Voltaire, Thomas Jefferson ve John Adams tarafından eserinden alıntılar yapılmıştır⁸⁹.

⁸⁴ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bakınız; **Sipe**, s. 31.

⁸⁵ **Monachesi**, s. 440.

⁸⁶ Stephen **Hicks**, “Cesare Beccaria”, <http://www.stephenhicks.org/tag/cesare-beccaria/> , (E.T. 04.03.2016).

⁸⁷ **Sipe**, s. 33.

⁸⁸ **Selçuk**, s. 9-12.

⁸⁹ *Cesare Beccaria*, <http://www.criminology.fsu.edu/crimtheory/beccaria.htm> , (E.T. 09.05.2016).

Beccaria döneminde çamura atılmış insanlığın haysiyet ve şerefini müdafaa eden biri⁹⁰ olarak anılmıştır ve anılmaya da devam etmektedir. Kendisinin mehabet ve alicenaplığı, düşünceleri ve vicdanı aydın bireylerin kalbini hızlı bir şekilde fethetmiştir. Hürriyet ve adalet aşkı ve öğretileri yeryüzünün büyük bir bölümünde dalgalar halinde yayılmış ve insanlık üzerinde dalgalanmıştır. Kendisi, sağlığında yaptığı etkiyi ve izlerini tam manasıyla görememiştir. Dönemin baskıcı ve karanlık yüzüyle de muhattap olduğundan dolayı yazmakta olduğu başka eserinden vazgeçecek kadar menfi durumlarla da karşılaşmıştır. Özellikle Fransız filozoflar tarafından yazması konusunda sürekli rica ile karşılaşan Beccaria ikinci şaheseri denebilecek olan “*Mevzu Hukuk*” isimli kitabını yazmaktan vazgeçmiştir. Yaşamının son yıllarında ise insanların mutluluğu için dua etmeye ve öğrencilerine iktisat ilmi ile ilgili bilgiler öğretmeye adanmıştır. 28 Kasım 1794 tarihinde, elle altı yaşında yani erken yaşlarda olduğu halde kalp rahatsızlığı nedeniyle hayata gözlerini kapatmıştır⁹¹.

Marki Cesare Beccaria Bonesana dünya çapında ün kazanmış bir düşünürdür. Ün kazandığı alan cezacı yönü gibi gözükmeyle birlikte kendisi dile getirmeye çalıştığımız gibi aynı zamanda iktisatçıdır. Bu alanda akademik olarak da emek vermiştir. Yine başka bir yönden üzerine eserlerinin de bulunduğu ilgi ve uzmanlık alanlarından diğeri de edebiyatçılık yanındır. Hümanist bir bilge olarak tanımlanan Beccaria 1794 yılında vefatının ardından Porta Comacina mezarlığında toprağa verilmiştir⁹².

1.2. Aydınlanma Çağı

Genel olarak Avrupa’da 1688 İngiliz Devrimi’nden 1789 Fransız Devrimi’ne kadar uzanan zaman dilimi ya da daha yüzeysel tanımıyla XVIII. yüzyıl, Aydınlanma⁹³ Çağı ve bu döneme katkı sağlayan düşünürler de Aydınlanmacılar veya Aydınlanma filozofları⁹⁴ olarak adlandırılır⁹⁵. Yaklaşık olarak XVII. Yüzyılın son çeyreği Batı

⁹⁰ Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlarından Ord. Prof. Baha Kantar tarafından söylenmiştir. Muhittin Göklü çevirisinde Beccaria ile ilgili sözleri de paylaşmıştır. İfade, Muhittin Göklü çevirisinden alınmıştır.

⁹¹ **Beccaria**, (Çev. Muhiddin Göklü), s. 53.

⁹² **Selçuk**, s. 10.

⁹³ Aydınlanmanın çeşitli Avrupa dillerindeki karşılığı şu şekildedir; İngilizcede “Enlightment”, Almancada “Aufklarung”, İtalyancada “İlluminismo”, İspanyolcada “İlustracion” ve Fransızcada “Lumieres”dir. (Mehmet Ali Ağaoğulları, *Kral Devletten Ulus Devlete* adlı eserden alınmıştır.)

⁹⁴ Aydınlanma hareketinin belli başlı temsilcilerine gelecek olursak Fransız Aydınlanmasında Rousseau, Bayle, Fontenelle, Montesquieu, Maupertius, Voltaire, Vauvenargues, Condillac, Helvetius, Diderot, d’Alembert, La Mettrie, d’Holbach, Cabanis, Boschovich, Quesnay, Turgot gibi

felsefesinde Aydınlanma'nın başladığı dönem olarak bilinmekte ve kurucuları olarak da Isaac Newton ve John Locke gösterilmektedir⁹⁶.

John Locke “*An Essay Concerning Human Understanding*” (*İnsan Anlağı Üzerine Bir Deneme*) adlı eserinde insan zihninin en başta hiçbir fikirle dolu olmayan boş bir kağıt ya da levha (Tabula Rasa) olduğunu ileri sürmüş ve bütün bilginin de deneyimle elde edileceğini belirtmiştir. Aydınlanmanın en büyük örneklerinden olan bu gibi bilimsel ve rasyonalist tutum Katolik Kilisesi'ne karşı üstünlük sağlamış ve onun dogmalarına karşı gittikçe güç kazanarak eleştirel bir yol izlenmiştir⁹⁷.

Aydınlanma gibi büyük zihinsel olayların tam olarak başlama ve bitiş tarihlerini saptamak mümkün değildir. Fakat genel olarak Aydınlanma'nın başlama dönemini Rönesans'a, Hümanizma'ya, Reformasyon'a daha kısa ifadeyle Orta Çağ'ın çözülmeye başladığı döneme kadar götürmek mümkün olacaktır⁹⁸. Aydınlanma, İngiliz- İskoç, Fransız, Alman ve Amerikan Aydınlanması gibi, farklı ülkelerde farklı felsefeler şeklinde ortaya çıkmıştır. Aydınlanma felsefesinde ülkesel farklılıklar dışında ayrıca doktrin bakımından farklılıklar da mevcuttur⁹⁹. Örneğin; İngiliz Aydınlanması daha çok deneyci bir özellik gösterirken; Fransız Aydınlanması ise, özü itibarıyla akılcı olarak nitelendirilebilir. Yine aynı şekilde başka bir yazar tarafından iki aydınlanma arasındaki fark başka bir tabirle şu şekilde anlatılmıştır; İngiliz Aydınlanması daha sakin bilimsel bir araştırma havasında gelişme gösterirken, Fransız Aydınlanması daha yoğun bir savaş halinde kendini göstermiştir¹⁰⁰.

Genel olarak “Aydınlanma nedir?” sorusuna cevap arayacak olursak: “*Aydınlanma, insanın düşünme ve değerlemede din ve geleneklere bağlı kalmaktan kurtulup kendi akli, kendi görgüleri ile hayatını aydınlatmaya girişmesidir*¹⁰¹” denebilir. Aydınlanma

---

isimler verilebilir. Alman Aydınlanmasında Christian Thomasius, Christian Wolff, Frederick, Reimarus, Mendelssohn, Lessing, Kant; İngiliz Aydınlanması için ise; Locke başta olmak üzere Hume, Newton isimleri sayılabilir. (Copleston Felsefe Tarihi)

⁹⁵ Mehmet Ali **Ağaoğulları**, *Kral Devletten Ulus Devlete*, İmge Yayınevi, Ankara, 2005, s. 233.

⁹⁶ Ahmet **Cevizci**, *Felsefe Tarihi*, Say Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 2012, s. 569.

⁹⁷ Seda **Özmen**, *Batı Aydınlanması ve Yahudiler*, Ayışığı Kitapları, İstanbul, 2014, s. 40.

⁹⁸ Ahmet Turan **Arslan**, “Aydınlanma”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, 1992, s. 24.

⁹⁹ Mehmet Ali **Ağaoğulları**, *Sokrates'ten Jakobenlere Batıda Siyasal Düşünceler*, İletişim Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 2013, s. 517.

¹⁰⁰ **Arslan**, s. 22-23.

¹⁰¹ Macit **Gökberk**, *Felsefe Tarihi*, Remzi Kitabevi, 25. Baskı, İstanbul, 2013, s. 289.

düşüncesinin temel özelliklerinin; aklın yüceltilmesi, hümanist ideallerin önemsenmesi, bilgiye, özgürlüğe ve mutluluğa ulaşmak için çabalama, gerçekliğe yapılan vurgu ve mevcut toplumsal düzenin eleştirisi¹⁰². “Aydınlanma nedir?” sorusu ile ilgili klasikleşmiş bir yanıt olarak Kant’ın tanımını da: “*Aydınlanma, insanın kendi suçu ile düşmüş olduğu bir ergin olmayış durumundan kurtulup aklını kendinin kullanmaya başlamasıdır*¹⁰³” şeklindedir. Aydınlanma düşüncesi baş gösterdiğinden beri çok farklı şekilde ve tarzda tanımlanmıştır. Ünlü Alman filozof Kant Avrupa toplumunun kültürel, düşünsel ve politik yapısında köklü değişikliklerin yaşandığı bu dönemi “*Eleştiri Çağı*”, bu dönemde hakim olan Aydınlanma ideolojisini de “insanın aklını kullanma cesareti” olarak tanımlamıştır¹⁰⁴.

Aydınlanma düşüncesinin önemi ve farklılığı; *Berlinische Monatschrift*’i¹⁰⁵ 1783 yılında bir yarışma açarak “Aydınlanma nedir?” sorusuna verilecek en başarılı yanıtı ödüllendirmeye itmiştir. Çok çeşitli isimler bu yarışmaya iştirak etmişlerdi. Örneğin; Yahudi bir filozof olan Moses Mendelssohn’a göre Aydınlanma; “*insan aklının kullanımına ilişkin henüz tamamlanmamış ve herkese açık olması gereken bir eğitim sürecinin adı*” olarak tanımlanmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere Mendelssohn aşağı tabakadaki insanlar arasında da bu düşünceyi yaygınlaştırmayı amaçlayan “popüler felsefeyi” desteklemiştir.

Moses Mendelssohn 1784 yılında *Berlinische Monatschrift*’de yayınlanan “Aydınlanma Nedir Sorusu Üzerine” adlı yazısında eğitimi; kültür ve aydınlanma olarak ikiye ayırır. Kültür eğitimin pratik yönünü oluşturur, aydınlanma ise eğitimin teorik yönünü oluşturur. “*Aydınlanmanın kültürle olan ilişkisi, teorinin pratikle, bilginin ahlakla, eleştirinin ustalıkla olan ilişkisi gibidir.*”¹⁰⁶. Moses Mendelssohn ve Kant’ın yanında daha birçok kişi değişik fikirleriyle ve tanımları ile bahsettiğimiz bu yarışmaya katılmıştır. Katılanlar arasında son derece ünlü bir isim de vardır. Daha önce Aydınlanma tanımını vermiş olduğumuz meşhur filozof Immanuel Kant da bu isimler

¹⁰² Mehmet **Yüksel-Zakir Avcı**-Kasım **Akbaş**, *Hukuk Sosyolojisi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2012, s. 81.

¹⁰³ Was ist Aufklärung? (Aydınlanma nedir?) sorusuna yanıt olarak Kant 1784 adlı yapıtında bu şekilde bir tanım vermiştir.

¹⁰⁴ **Özmen**, s. 38.

¹⁰⁵ Berlinische Monatschrift; Alman Aydınlanmacıların yayın organlarıdır.

¹⁰⁶ Moses **Mendelssohn**, ““Aydınlanma Nedir?” Sorusu Üzerine”, (Çev. Ali Irgat), *Toplumbilim Dergisi (Aydınlanma Özel Sayısı)*, Sayı:11, Önsöz Basım Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2007, s. 13-14.

arasında sayılmaktadır¹⁰⁷. Kant “Sapere aude” yani “*bilmek ve tanımak yürekliliğini göster*” kalıbını Aydınlanmanın parolası olarak tanımlamıştır. Bu özlü deyiş Romalı düşünür ve ozan Horatius’un uzun bir şiirinden alınmıştır¹⁰⁸.

İnsanların kendi kararları ile ergin olmama durumunu Aydınlanma öncesi olarak tasvir eden Immanuel Kant 1784 yılında *Berlinische Monatschrifte*’de yayınlanan “*Aydınlanma Nedir Sorusuna Yanıt*” adlı yazısında bunları dile getirmiştir. Ergin olmama durumunun çok rahat olduğunu çünkü; “*benim yerime düşünen bir kitabım, vicdanımın yerini tutan bir din adamım, perhizim ile ilgilenerek sağlığım için karar veren bir doktorum oldu mu, zahmete katlanmama hiç gerek kalmaz artık*” der¹⁰⁹. Zaten aydınlanmanın temel amacı, dönem düşünürleri tarafından defaetle tekrarlanan “*aklını kullanma*” durumudur. İnsan; dünyayı, kendini sorgulamayı aklını kullanmak marifetiyle yapmaya başladığında kendi içinde aydınlanma hareketine başlamış olacaktır.

Aydınlanma’nın felsefi kökeni, Antik Yunan’ın Stoa Okulu’na kadar dayandırılabilir. Aydınlanmacılar’da da önemli olan “*insan*”dır. Bu alanda sofistlerle de benzerlik kurmak mümkündür. Fakat sofistlerin; bilgilerin kişilere göre farklı algılanmalarını ileri sürerek aklı küçümsemelerine karşılık aydınlanmacılar aklın sonsuz ve sınırsız bir güce sahip olduğuna inanmışlardır¹¹⁰. Sofistler “Aydınlanma Çağı”nda eleştirel düşüncüyü uyandırmış, yani diğer bir deyişle felsefeyle, dine, gelenek ve göreneklerle bu kavramlara dayanan kurumlara meydan okumuş ve onların

¹⁰⁷ Dorinda **Outram**, *Aydınlanma*, (Çev. Seveda Çalışkan-Hamit Çalışkan), Dost Kitabevi, Ankara, 2007, s. 17.

¹⁰⁸ Sapere aude;
İncipel qul recte vivendi prorogot horam,
Ructicus expectat dum defluat ammis; at ille
Labitur et labetur in omne volubilis uevuni.
Yüreklice düşün;
Gir bu yola seve seve! İyi yaşamayı sonraya bırakan kimse,
Yolunda bir ırmakla karşılaşip da
Akıp geçmesini bekleyen köylüye benzer;
Oysa ırmak hiç durmadan akıp gidecektir. (*Toplumbilim Dergisi* (Aydınlanma Özel Sayısı), Sayı:11, Önsöz Basım Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2007, s. 21.)

¹⁰⁹ Immanuel **Kant**, “ ‘Aydınlanma Nedir?’ Sorusuna Yanıt”, (Çev. Nejat Bozkurt), *Toplumbilim Dergisi* (Aydınlanma Özel Sayısı), Sayı:11, Önsöz Basım Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2007, s. 17.

¹¹⁰ Cahit **Bilim**, “Aydınlanma Çağı”, <http://w2.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/2292/unite03.pdf> , E.T. 20.03.2016.

kendilerini akla dayalı olarak haklı kılıp temellendirmeleri için gerekli zemini hazırlamıştır¹¹¹.

Stoa Okulu'ndaki gibi aydınlanmacılar da insanı merkeze almışlar ve insanın her şeyin ölçüsü olduğunu savunmuşlardır¹¹². Stoa Okulu'nun kurucusu sayılan Chrysipp (M.Ö.281-208) dünyayı tek bir devlet, her insanı onun bir vatandaşı olarak gören düşünceyi açıklarken şu ifadeleri kullanmıştır; “...dünya akıl ve yasa sahibi büyük bir devlettir. Doğal akıl neyin yapılması neyin de yapılmaması gerektiğini bize bildirir.”

Devletin kendisi de onun vatandaşı da tanrısal ruhun bir yansıması olarak karşımıza çıkar¹¹³. Bahsettiğimiz üzere, aydınlanmanın temellerini Rönesans'a dayandırabiliriz fakat kökleri Antik Yunan Stoa Felsefesi'ne kadar dayanmaktadır. İnsanı merkeze alan, insan aklına sürekli atıf yapan bir düşünce sistemi olan ve asıl olarak bir ahlak felsefesi olan Stoa Felsefesi yüzyıllar öncesinde aydınlanmanın tohumlarını atmıştır diyebiliriz. Hatta daha ileriye götürülecek olursa Aydınlanmanın ilk izlerini Sokrates'e dahi dayandıran düşünceler mevcuttur.

Sokrates akıllı, tam yetkinliğiyle kullanıma sokan ilk filozof olarak görülebilmekte ve tüm bu modern dünyanın ilhamını borçlu olduğu, model olarak aldığı Aydınlanma'nın başlatıcısı Sokrates olarak kabul edilmektedir. Sokrates, “tek bildiğim şey hiçbir şey bilmediğimdir” diyerek bu makûs tarihi harekete geçiren kişi olarak görülebilmektedir¹¹⁴. Patristik Felsefe'nin en etkili ve şüphesiz en büyük filozoflarından Aziz Augustinus'un da bir aydınlanma felsefesi mevcuttur. Platon Felsefesi'nden etkilenen Augustinus'un aydınlanma teorisi şu şekildedir; insan zihni ezeli-ebedi, değişmez doğruları, nesnel ölçütleri görebilmek için aydınlatılmaya ihtiyaç duyar. Aydınlatmanın kaynağı Tanrı'dır. Bahsi geçen aydınlatma insan zihninin ve bilgisinin sonluluğunun sebep olduğu sınırlamanın üstesinden gelmesine olanak verecektir. Teorisinde ışık metaforunu kullanan Augustinus ışığın Tanrı'dan geldiğini söyler¹¹⁵.

¹¹¹ Cevizci, s. 68.

¹¹² Özgür **Küşüktaşdemir**, “Aydınlanma ve Ceza Hukuku”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı:113, 2014, s. 59.

¹¹³ Arslan **Topakkaya**, *Hukuk ve Adalet*, Adalet Yayınları, Ankara, 2014, s. 47.

¹¹⁴ Fuat **Boyacıoğlu-Kemal Çelik**, “İki Bin Yıl Süren Düş: Aydınlanma”, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/10, Fall, Ankara, 2013, s. 165-173.

¹¹⁵ Cevizci, s. 199.

Aydınlanma Felsefesi'nin kökeninde ve temelinde hümanizm düşüncesi vardır. Hümanizm en genel tanımıyla insana saygı gösterilmesi ve gönenç sağlanması gerektiğini savunan bireyci rönesans ülküsüdür denebilir. Biraz daha geniş anlamıyla insancılık (hümanizm) tarihsel süreçte insanı insan etme çabalarının tümünü adlandırır ve bu anlamda insanın yaratıcı güçlerini geliştirilmesi, onu özgür ve gönençli kılmayı ve her anlamda yükseltip ilerlemeyi dile getirir¹¹⁶. Antik Çağ'da insanın şarta bağlı olmaksızın gelişmesi imkânları geniş ölçüde mevcut olduğu halde, Roma kültürünün ortadan kalkması, yaklaşık bin yıl süren Ortaçağ-Skolastik zihniyetinin hâkim olması nedeniyle Antik kültürün ehemmiyetini yitirmesi, insanlık adına menfi sonuçlar doğurmuştur. Ancak maddi manevi kendisini Antik Roma kültürünün varisi olarak gören İtalya, bahsettiğimiz kültürle bağının tam olarak kesilmesine hiçbir zaman müsaade etmemiştir. Bu bağ sayesinde aslında İtalya hümanizme beşiklik yapmıştır¹¹⁷. Hümanizm, özgürlükçü bir düşünüş tarzıdır ve bu özelliğiyle Reformasyon hareketini doğrudan etkilemiştir¹¹⁸. Dolayısıyla Aydınlanma'nın zeminini hazırlayan kavramlardan biri olan reformasyonun ve daha başka kavramların da temelini hazırlayan bir akım olarak hümanizmden bahsetmek yerinde olacaktır. Hümanizm son derece yüksek anlam taşıyan bir hareketin başlığı olarak karşımıza çıkmıştır. İnsanın birey olarak, hiçbir şarta bağlı kalmaksızın mükemmel bir surette yetişmesini, ideal insanlığa erişmesini sağlayan cereyandır¹¹⁹.

Aydınlanma hareketi tam anlamıyla İngiltere ve Almanya'da daha önce başlamasına rağmen Fransa'daki kadar ses getirmemiştir¹²⁰. Fransa'yı Aydınlanma'nın vatani yapan unsurlar birden fazladır. Kısaca bunları sıralayacak olursak; III. Louis saltanatı altındaki eski rejimin çöküşü, orta sınıfının refah seviyesinin ve özbilincinin artması, Almanya'da potansiyel reformcuların halkın arasından çıkmasını engelleyen siyasi engellerin ve filozofların yokluğu şeklinde belirtebiliriz¹²¹. Aslında İngiltere'de doğan Aydınlanma Felsefesi, daha sonra Fransa'da etkili olmaya başlamıştır. Ortaya çıkan yeni düşünce ve

¹¹⁶ Orhan **Hançerlioğlu**, *Felsefe Ansiklopedisi (Cilt:3)*, Remzi Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul, 2005, s. 106.

¹¹⁷ Şükrü **Akkaya**, "Hümanizm'in Çıkışı ve Yayılışı", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt:5, Sayı:2, 1942, s. 199.

¹¹⁸ Doğan **Göçmen**, "Aydınlanmacılığın Tarihsel Anlamı ve Güncel Mirası Üzerine", <https://dogangocmen.files.wordpress.com/2013/11/aydc4b1nlanmacc4b1lc4b1c49fc4b1n-tarihsel-anlamc4b1-ve-gc3bcncel-mirasc4b1-c3bczerine.pdf>, (E.T. 25.02.2016), s. 8.

¹¹⁹ **Akkaya**, s. 199.

¹²⁰ Ertuğrul **İşler**, "Voltaire ve Rousseau Etrafında Aydınlanma Çağı Fransız Yazını'na Bir Bakış", *PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:5, 1999, s. 49.

¹²¹ Alev **Alatlı**, *Batıya Yön Veren Metinler (III. Cilt)*, Alfa Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2014, s. 918.

fikirler “Fransız Üçleri” diye bilinen Montesquieu, Voltaire ve J.J. Rousseau tarafından yeniden sistemleştirilmiştir. Fakat bu üçlüden önce bu konuları ele alan ve Fransız halkına yeni kavramları tanıtan başka bir üçlü vardır. Bunlar Fenelon¹²², Vauban¹²³ ve Diderot’tur¹²⁴. Aydınlanma’nın, İngiliz ve İskoç Aydınlanmasından sonraki durağı olan Fransa; bilimcilik, ilerlemecilik, bütüncül din eleştirisi, iyimserlik, reformizm, ütopyizm ve en meşhur olarak Encyclopedie’siyle Aydınlanma Dönemi ve felsefesinin tüm karakteristik bulgularını bünyesinde göstermiştir¹²⁵. Aydınlanma’nın siyasal düşüncesine kuşkusuz en büyük katkılar da ilk nesil Fransız düşünürlerden Montesquieu tarafından yapılmıştır.

Aydınlanmacılık akli temel aldığı için hem doğanın araştırılması ve açıklanmasında, hem de başka bütün toplumsal ilişkilerin bilimsel bilginin ışığında her şeyin akla dayalı yeniden düzenlenmesini istemektedir. Aydınlanmacı görüşte inanç ve imanın yerine akli, bilgiyi ve kavramı; mitosun yerine logosu yerleştirmek istenilmektedir. Aydınlanmacılığa göre akıl, toplumsal ve bireysel özgürlüğü sağlayacak ve garanti edecek yegane kurumdur. Aynı zamanda inanç özgürlüğünü de yani inananın özgürce inanmasını, inanmayanın da özgürce inanmamasını, dolayısıyla her bakımdan vicdan özgürlüğünü teminat altına alabilecek de tek kurumdur¹²⁶. Aydınlanma Felsefesi’nin amacına gelecek olursak; insanları baskı altında tutan tüm boyunduruklara karşı çıkmak olarak özetlenebilmektedir. Peşin yargıları yıkmayı hedefleyen Aydınlanma düşüncesi; akla, doğaya, insanın mutluluğuna aykırı tüm peşin yargılara, boş inançlara karşı çıkmaktadır¹²⁷. Aydınlanma Çağı olarak geçen bu yüzyılın düşünürleri; bilim ve bilginin anlaşılması üzerine dinin egemenliğine karşı çıkmışlardır¹²⁸. Aydınlanma Çağı, aklın kılavuzluğunda her şeyin tartışıldığı bir çağdır. Yalnız akla güvenilir, bilime inanılır, yöntem olarak bilimsel yöntem her alanda kullanılır. Dönem’de meydana gelen

¹²² Fenelon(1651-1715) bahsi geçen bu üçlünün öncüsüdür. Kral ailesinden gelen ve mutlakiyetçiliğe karşı çıkan bir rahiptir. Krallığın yetkilerinin bir meclis tarafından kullanılmasını istemiştir. Bu düşünceyi İngiltere’den alan Fenelon parlamenter monarşiyi Fransa’da dile getiren ilk örneklerdir. Aynı zamanda yazar da olan Fenelon gezi ve aşk romanı olan bir eserinde, akıl ve mantıkla yönetilen örnek bir krallığın tablosunu çizer.

¹²³ Vauban (1633-1707), asıl mesleği mimar olan “büyük vatansever” olarak ün kazanan, mali sorunlar ve vergi eşitsizliği üzerinde duran bir Fransızdır.

¹²⁴ Mithat Atabay, *Aydınlanma Çağı ve Avrupa*, Nobel Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2015, s. 23.

¹²⁵ Cevizci, s. 647.

¹²⁶ Göçmen, s. 9.

¹²⁷ Atabay, s. 15.

¹²⁸ Eylem Yenisoy, *The critiques of the enlightenment by Max Horkheimer and Theodor Adorno and their understanding of a new method and philosophy*, (Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006, s. 8.

bilimsel buluşlar da akla olan güveni olabildiğince arttırır¹²⁹. Bu dönemde bir yandan buluşlarıyla kilisenin dogmalarını çürüten Kopernikus, Galileo ve Kepler bilimsel keşifler yapmış, kilisenin inandırıcılığını sarsmış, buna karşılık kilise tarafından acımasızca baskı görmüştür¹³⁰. Kopernikus, bir kilise adamı olduğundan kitabını Papa'ya adanmıştır. Kitabın yayımcısı Osiander, kuvvetle muhtemel Kopernikus'a dahi danışmadan, kitaba bir önsöz ekleyerek, dünyanın dönüşünün salt bir varsayım olarak öne sürüldüğünü ve kesin bir doğru biçiminde ortaya konmadığını belirtti. Çünkü dönem şartları gereği böyle bir buluş ya da iddia orta çağ zihniyeti gereği cezasız kalmamakta idi. Kopernikus'un daha sonra kilise tarafından suçlanması nedeni, Galileo'nun yaptığı cesurca hamleler olmuştur¹³¹.

Kilise, inanırlılığını ve otoritesini sarsacak hiçbir bilimsel çalışmaya imkan vermiyor, nüfuzunu kullanarak yasaklama, cezalandırma yoluna gidiyordu. Papa'nın buyruğu üzerine dünyanın döndüğünü söyleyen bütün kitaplar bu dönemde yasaklandı ve böylece Kopernikus'un kitapları da ilk kez yasak edilmiş oldu. Ortaçağ'da Kilise, 12. yüzyılın sonlarına değin, dinden sapmaları ortadan kaldırmak için, tüm sözde yetkileri ile savaşmıştır. Kilise'nin dinden sapmaları şiddetle kovuşturmasının başlıca nedeni, maalesef ki ulvi amaçlar doğrultusunda hareket etmek değil dünyevi çıkarlar elde etme saiki olmuştur. Bu kovuşturmalar, ancak sapık görüşler Kilise'nin gelirlerini düşürecek ya da toplum için bir tehdit sayılacak bir seviyeye ulaştığı vakit, daha da şiddetlenerek baskı halini alıyordu¹³². Yüzyıllarca dogmaların, önyargıların, geleneklerin karanlığa mahkum ettiği insanlık aydınlanma düşüncesi sayesinde aklın ve felsefesinin gelişmesiyle ve bilgilerin yaygınlaşmasıyla aydınlığa kavuşmaya başlamıştır¹³³.

Aydınlanmanın en temel sorusu şudur; “*İnsanoğlu nasıl, ne şekilde mutlu, akılcı ve özgür duruma getirilir?* ”. Bu temel soruya verilen temel cevap ise genel olarak şu şekilde olmuştur; “*Tüm bilgi dünyasını anlaşılır hale getiren yasaların altında yatanları*

¹²⁹ Berke Vardar, *Aydınlanma Çağı Fransız Yazını*, Kuzey Yayınları, 1.Baskı, Ankara, 1985, s. 2.

¹³⁰ Küçüktaşdemir, s. 60.

¹³¹ Bertrand Russel, *Bilim ve Din- Yüzyıllardır Bitmeyen Savaş* (Çev. Hilmi Yavuz), Varlık Yayınları, 1972, s. 23.

¹³² John Bury, *Düşünce Özgürlüğünün Tarihi* (Çev. Durul Bartu), Erdini Basım ve Yayınevi, İstanbul, 1978, s. 7, http://web.itu.edu.tr/~bulu/favorite_books_files/dusunce_ozgurlugu.pdf (E.T. 26.02.2016)

¹³³ Ağaogulları, *Kral Devletten Ulus Devlete*, s. 239.

*keşfetmek, bireylerin aydınlanmasına ve toplumların gelişerek yaşamasına fırsat vermekle Aydınlanma mümkün olacaktır*¹³⁴.”

Aydınlanma ile birlikte insan hayatının anlam ve düzeni yeniden sorgulanmış ve aydınlatılmak istenmiştir. Bu doğrultuda da yeni sorular sorulmaya başlanmış ve bunların cevapları üzerinde yeni tartışmalar doğmuştur. Tabii ki Aydınlanma’ya kılavuzluk eden bu soru ve yönelimler Aydınlanma Çağı’nda hız kazanmıştır. Fakat Aydınlanma’nın bu dönemde başlamamış olduğunu dile getirmiş, Aydınlanma’nın zeminini rönesansa kadar dayandırmanın mümkün olduğunu belirtmiştik. Yani aşağı yukarı 15. yüzyılın ortalarından beri yani Rönesans ile “*insanın varlığının anlamı, bu dünyadaki yeri*” problematik olmuştur. Bu sorular neticesinde ortaya çıkan cevap ve düşünceler özellikle Batı Dünyası’nın kültür yapısı üzerinde çok kesin etkiler meydana getirmiştir¹³⁵.

Rönesans’a gelecek olursak 15. ve 16. yüzyıl İtalyası’nda yaşanmış bir dönemdir. Antik Yunan ve Avrupa arasındaki düşünsel ve kültürel bağın yeniden kurulduğu, böylelikle de hümanizmin ortaya çıktığı, matbaanın keşfi neticesinde de bilginin hızla yayılma gösterdiği, özgürlükçü ortam neticesinde sanat eseri oluşumunda artış yaşanan bir dönemdir. Rönesans zemin hazırladığı Aydınlanma Çağı misali beklenmedik ve ani değişimlerin yaşandığı bir dönem olarak tanımlanabilir¹³⁶.

Aydınlanma’nın belirgin temel özelliklerinden bahsedecek olursak öncelikle dinle ilgili tutumunu ele almak yerinde olacaktır¹³⁷. Aydınlanmacı düşünürler bilhassa Fransız Aydınlanmacılar Kilise’ye ve ruhban sınıfına karşıydılar. Hatta Hristiyanlığa tamamen karşı olarak dahi nitelendirilebilir durumdaydılar. Ama dinin kendisine karşı olarak yorumlanamazlardı¹³⁸. Aydınlanmacılar arasında ateist olanlar vardı, fakat dini inancı olanlar da mevcuttu. Örnek verecek olursak Voltaire Katolik Kilisesi’nin katı ve hoşgörüsüz tutumuna şiddetle ömrü boyunca muhalefet etmiştir. Fakat bu, onun din konusunda ilgisiz olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine din konusu aklını hayatı

¹³⁴ Carole Collier **Frick**, *The Enlightenment*, The Regents, University of California, Reprint Edition, Los Angeles, 1999, s. 8.

¹³⁵ **Gökberk**, s. 289.

¹³⁶ **Küşüktaşdemir**, s. 60.

¹³⁷ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bakınız; Ahmet Turan **Arslan**, “*Aydınlanma*”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, 1992, s. 26.

¹³⁸ **Arslan**, s. 26.

boyunca kurcalamış ve bu konuda çalışmalar yapmıştır¹³⁹. De la Mettrie, d'Holbach döneminin ateizmi seçmiş filozoflarıydı. Dönemin filozofları, Hristiyanlığı ya da genel olarak dini yadsıma eğiliminde olmuşlarsa bunun sebebi dinin ilerlemeye ve aklın engelsiz ve açık bir kullanımına açıkça düşman olduğu yolundaki kanıları sebebiyle olmuştur¹⁴⁰. Fransız Aydınlanması'nın filozofları, bazı İngiliz ahlakçılar gibi törebilimini metafizik ve tanrıbilimden ayırt etmeye çalıştılar. Çoğu farklı düşüncelere rağmen *ahlakı ayakları üzerine oturtma* çabaları genel olarak ortak amaçtı¹⁴¹. Aydınlanma düşünürlerinin dinle olan gerilimli sayılabilecek bu ilişkisi, dinin görmezden gelinmesi, yadsınması yönünde değil; yeni bir inanç hatta yeni bir din anlayışının ortaya atılmasıyla sonuçlanmıştır.

Bu yeni din anlayışı, mevcut dini geleneklere, kainatı yaratan ve her an müdahale ederek yöneten bir Tanrı ve bu Tanrının “bedeni” olduğuna inanılan Kilise'ye karşı ortaya atılan itirazlarla vücut bulan “deizm” olmuştur¹⁴². Deizm diğer bir ismiyle “*neden tanrıçılık*”; tanrıyı sadece bir ilk neden olarak kabul eden, ona başkaca hiçbir güç ve nitelik tanımayan, tüm inaksal dinleri yadsıyan görüştür.

Deizm terimi ilkin XVI. Yüzyılda İngiltere'de ileri sürülmüştür¹⁴³. Bu görüşün köklerini Aristoteles'e kadar dayandırmak mümkündür. Kendisi hareketsiz olmakla birlikte evrenin hareket etmesini sağlayan “*ilk muharrik*” anlayışına dayanan görüş deizme temel oluşturmuştur. Tanrı'yı; varlığı ve mahiyeti sadece akılla kavranabilen, ezeli ve ebedi olan, kainatı yarattıktan sonra ona müdahale etmeyen, yarattığı varlıklara da müdahale etmeyen aşkın bir varlık olarak tarif edilmiştir¹⁴⁴. Dönemin Fransız düşünürleri arasında başta Rousseau ve Voltaire olmak üzere birçok deist düşünür

¹³⁹ Lloyd **Spencer**, Andrzej **Krauze**, *Aydınlanma* (Çev. Erhan Kibaroglu), Ntv Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2014, s. 37.

¹⁴⁰ Frederick **Copleston**, *Aydınlanma* (Çev. Aziz yardımcı), 3. Baskı, İstanbul, 2004, s. 13.

¹⁴¹ **Copleston**, s. 16.

¹⁴² Mehmet S. **Aydın**, *Din Felsefesi*, İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, Dokuzuncu Basım, İzmir 2001, s. 181, Aktaran, Sait **Kar**, “Din, Aydınlanma ve Eleştirisi”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:42, 2014, s. 179.

¹⁴³ Orhan **Hançerlioğlu**, *Felsefe Ansiklopedisi (Cilt:4)*, Remzi Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul, 2005, s. 237-238.

¹⁴⁴ Sait **Kar**, “Din, Aydınlanma ve Eleştirisi”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:42, 2014, s. 180.

mevcuttur. Voltaire “Tanrı düşüncesinden başka her şey saçmadır. İsa adlı bir Yahudi’ye ne lüzum var?” diyerek Hristiyanlığa karşı oluşunu belirtmiştir¹⁴⁵.

Rousseau da “Din, yüksek bir varlığın bizlere verdiği bir duygudan ibarettir. Elverir ki tapma biçimleri, kuralları, din adamları ve bunlar gibi araçlar onu bozmasın” diyerek düşüncelerini belirtmiştir¹⁴⁶. Fizikçi, yazar ve akademisyen Henry Stubbes İngiliz deizminin kurucularından kabul edilir. Kendisinin önemi İslamiyet’i neredeyse savunan, olumlayan nadir dönem düşünürlerinden olmasıdır¹⁴⁷.

Aydınlanma Dönemi insanın birey olarak Tanrı, din ve devlet karşısındaki yeri ve durumunu tekrar ele alarak sorgulandığı bir dönem olarak adlandırılabilir¹⁴⁸. Hristiyanlık dininin fazlasıyla maddileştirildiği dinin amaç olarak değil araç olarak kullanıldığı bu dönemde hurafeler, din adamlarının insanların manevi duygularını sömürerek kendi çıkarlarına hareket etmesi dönemin bu konuda ilerleme kaydetmek isteyen düşünürlerini din konusunda değişime itmiştir. Bu nedenle bahsettiğimiz gibi birçoğu deizmi seçmişken diğer bir kısmı da ateizmi seçerek kilisenin kendilerini ve halkı sömürmesine dur demek istemiştir. “Akıl” “doğa” “ilerleme” sözcüklerinin kullanımı artmış, neredeyse “engizisyon” dan ibaret hale gelmiş Hristiyanlık da çok yoğun bir biçimde sorgulanmaya başlanmıştır¹⁴⁹. Bu dönem içerisinde tarihsel süreç boyunca oluşturulan tüm kurumlar, aklın süzgecinden geçirilerek; toplum, din ve eğitim, aklın ilkelerine göre yeniden düzenlenmeye çalışılmıştır. Böylece tarih boyu en etkili kavram olan din, Aydınlanma ile birlikte sekülerleştirilerek, insan yaşamında giderek daha az etkili hale getirilmiş, dinin insan ve toplum üzerindeki etkisi azaltılmış ve geriye kalan bu boşluk akıl ve bilim ile doldurulmaya çalışılmıştır¹⁵⁰.

Aydınlanma Felsefesi’nde ahlakın dinden ve tanrıbiliminden bağımsızlaşması gibi siyaset de din ile olan bağından kopmuş ve bağımsız bir hal almıştır. Özellikle siyasi

¹⁴⁵ **Hançerlioğlu**, *Felsefe Ansiklopedisi (Cilt:4)*, s. 238.

¹⁴⁶ **A.g.e.** s. 238.

¹⁴⁷ Muhsin **Altun**, “İngiliz Aydınlanma Düşünürlerinde “İslam” Algısı”, *Liberal Düşünce Dergisi*, Yıl:20, Sayı:77, 2015, s. 138.

¹⁴⁸ **Kar**, s. 175.

¹⁴⁹ **Altun**, s. 135.

¹⁵⁰ **Kar**, s. 175.

sistemin daha geleneksel daha tutucu olduğu bir ülke olan Fransa'da bahsettiğimiz kopuş çok daha radikal ve dramatik olmuştur¹⁵¹.

1.3. Klasik Okul

18. yüzyılda diğer bir tabirle Klasik Dönem'de Kara Avrupası'nda ortaya çıkan, suça ve ceza adaletine ilişkin kavramların tümüne Klasik Kriminoloji Okulu denilmektedir¹⁵². Klasik Kriminoloji Okulu; Jeremy Bentham ve Cesare Beccaria gibi Aydınlanma Dönemi faydacı ve sosyal sözleşme filozoflarının çalışmaları sonucu ortaya çıkan fikirler bütünü olarak düşünülebilmektedir¹⁵³.

Kriminoloji ya da suç bilimi olarak adlandırabileceğimiz alan suç nedenlerini sistemli olarak araştıran, bunun üzerinde çalışan bir alandır¹⁵⁴. Suç üzerine ve suçla ilgili açıklamalar basit açıklamalar değildir, son derece karmaşık bir toplumda yaşamaktayız ve suç da toplumun kendisi kadar karmaşık nedenlere dayanmaktadır¹⁵⁵.

Aydınlanma Çağı ile birlikte akılcılık ve rasyonalite düşünceleri zemininde yükselen suçu rasyonel bir tercih olarak görme fikrinden oluşan Klasik Okul; Orta Çağ'ın suça ve suçluya barbar ve zalimce bakışına karşı insana ve insan onuruna değer veren bakış açısıyla tepki olarak ortaya çıkmıştır¹⁵⁶.

Orta Çağ'da suç işleyen ya da farklı sapkın davranışlarda bulunan kişilerin şeytan ya da kötü ruhlar tarafından ele geçirildiğine inanılmaktaydı. Ceza veya tedavi olarak şeytan çıkarma ya da sürgün edilme gibi uygulamalar vardı. Aynı zamanda kurbanın da; her zaman masum olarak değil kendisinin ya da ailesinin işlediği bir suç ya da yaptığı bir yanlış neticesinde böyle bir suçun mağduru veya maktulü olduğu da düşünülmekteydi¹⁵⁷. Bu dönemin etkileyicileri olarak Beccaria ve Bentham'ın isimleri sayılabilir. Her iki düşünür de dönemlerinin ceza adaleti sistemini, hukuk düzenini

¹⁵¹ Arslan, s. 30.

¹⁵² Füsun Sokullu Akıncı, *Kriminoloji*, Beta Yayınları, 11. Baskı, İstanbul, 2014, s. 114.

¹⁵³ Glory Nirmala.k, *Criminology*, (Prepared under the Sponsorship of the Justice and Legal System Research Institute), 2009, s. 17. <https://chilot.files.wordpress.com/2011/06/criminology.pdf> (E.T. 21.03.2016)

¹⁵⁴ Leonard Glick, *Criminology*, Allyn & Bacon/Longman, Boston, 2005, s. 59.

¹⁵⁵ Glick, s. 59.

¹⁵⁶ Osman Dolu, "Rasyonel Bir Tercih Olarak Suç: Klasik Okul Düşüncelerinin Suçu Açıklama Ve Önleme Kapasitesinin Değerlendirilmesi", *Polis Bilimleri Dergisi*, Cilt:11, 2009, s. 91.

¹⁵⁷ Glick, s. 60.

eleştirmiş ve mevcut düzene karşı çıkmıştır. Ceza adaleti sisteminin daha adil, eşit ve insancıl cezalardan oluşması gerektiğini savunmuşlardır¹⁵⁸.

Klasik Okul, insanların mantıklı birer yaratık olduğuna ve irade özgürlüklerinin bulunduğu inanmıştır. Klasik kriminolojinin etkileri hala devam etmekle beraber, yararcılık, insan hakları, adil yargılama, şahitlik müessesesi, kanıtlar bu düşünce ile beraber gündeme gelmiş ve ses getiren sonuçlar doğurmuştur¹⁵⁹. Ceza sorumluluğunun esasına, cezaların amacına ve cezalandırmanın yöntemlerine yönelik eleştiriler, ceza hukukunda yeni ve çeşitli görüşlerin, teorilerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Genel olarak değerlendirildiğinde "Klasik Okul" adını verdiği "Mutlak Adalet", "Toplumsal Yarar" ve "Karma (eklektik)" teoriler bu dönemdeki düşünce hareketlerinin sonucu olarak gelişmiştir¹⁶⁰. Klasik ceza hukuku okulu genel olarak toparlandığında aslında okulu oluşturan doktrinler olarak; tabii hukukçular, faydacılar ve bağdaştırıcılar olmak üzere üç kısma ayrılabilir. Doğal hukukçular ise, kendi aralarında sosyal sözleşmeciler ve idealistler bir başka deyişle adaletçiler olarak ikiye ayrılmaktadır¹⁶¹.

Klasik Okulu derinlemesine incelemeyen önce ceza hukukundaki diğer görüşleri kapsayan okulları sıralamakta fayda olduğunu düşünüyoruz. Genel olarak en çok bilinen Klasik Okul ve Pozitif Okul dışında; Neo- Klasik Okul, toplumsal yarar ve mutlak adalet fikirlerini birleştirmeyi hedefleyen bir diğer okul olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni Sosyal (Toplumsal) Savunma Okulu, Teknik Hukuk Okulu, Gerçekçi Hukuk Okulu ve Sosyalist Hukuk Okulu diğer sıralayabileceğimiz okullar arasında yer almaktadır¹⁶².

Klasik Okulu oluşturan Klasik Kuramlar daha önce bahsettiğimiz gibi "Mutlak Adalet", "Toplumsal Yarar" ve "Karma (Eklektik)" teorilerden oluşmaktadır. Klasik Okul bağlamında toplumsal yarar teorisi ayrıca bir başlık altında anlatılması uygun görülmüştür. Çünkü Beccaria, "*Toplumsal Yarar Kuramını*" desteklemektedir ve çalışmamızda önemine binaen daha ayrıntılı incelenecektir.

¹⁵⁸ Sokullu Akıncı, s. 115.

¹⁵⁹ A.g.e., s. 115.

¹⁶⁰ İlhan Üzülmöz, "Ceza Sorumluluğunun Esası Ve Cezalandırmanın Amacına Dair Düşünce Hareketleri (Ceza Hukukunda Okullar Mücadelesi)", *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:5, Sayı:1-4, 2001, s. 265.

¹⁶¹ Küçüktaşdemir, s. 75.

¹⁶² Devrim Aydın, "Ceza Hukukunda Okullar", *Ceza Hukuku Dergisi*, Yıl:6, Sayı:15, Nisan 2011, s. 47.

Mutlak adalet kuramından kısaca bahsedecek olursak, başlıca savunucusu Kant'tır. Teori de genel olarak suç failinin ceza görmesinin nedeni, kötü bir fiil işlemiş olan kişinin bir ceza ve ızdırap çekmesi ve kusurunun bedelini ödemesi adaletin gereği olarak görülmüştür¹⁶³. Mutlak adalet teorisine göre cezalandırmanın temel felsefesi yararçı düşünce olamaz, çünkü suç işleyen kişi cezalandırılırken verilecek cezanın kendisi veya diğer vatandaşlar için herhangi bir yarar getireceği düşüncesine kapılmamalı, böyle bir düşünceye başvurulmadan cezalandırma yapılmalıdır¹⁶⁴.

Kant cezalandırma üzerine düşüncelerini şu cümlelerle açıklar: “*Kamu adaletinin kendisine bir ilke ve standart olarak seçeceği cezalandırma biçimi ve ölçüsü nedir? İşte bu tam olarak eşitlik ilkesidir, bu ilke vasıtasıyla adalet terazisinin ibresi ne bu tarafa ne de diğer tarafa eğilir. Bir kimsenin diğer bir kimseye yönelik işlediği haksız bir kötülüğü, aslında kendisine karşı işlemiş olması gerektiği kabul edilebilir. Dolayısıyla şöyle söylenebilir: Eğer başkasına iftira atarsan, kendine iftira atmış olursun; başkasından bir şey çalarsan, kendinden çalmış olursun; başkasına vurursan kendine vurmuş olursun; başkasını öldürürsen kendini öldürmüş olursun. İşte bu misilleme/kıyas (retaliation- lex talionis) hakkıdır*¹⁶⁵.”

Bu teoriye göre devlet, hiçbir yararı olmasa dahi aklın emri olduğu için suçluyu cezalandırmak zorundadır. Burada amaç toplum için cezalandırma neticesinde yarar sağlama ve benzeri düşünceler değildir sadece adaletin gerçekleştirilmesi için ceza verilmelidir. Hegel de Kant'ın bu teorisini savunan düşünürlerdendir¹⁶⁶. Hegel'e göre ceza, haksızlığı ortadan kaldırarak hakkı eski haline getirir. Hegel diyalektik metodunu kullanarak suç ve ceza arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır. Hegel'e göre suç hakkın inkar edilmesinden ortaya çıkar ve ceza da buna verilen bir tepkidir. Bu teoriye göre daha açık bir ifadeyle ceza; suçlunun acı çekmesi için verilir¹⁶⁷.

¹⁶³ Mehmet Emin **Artuk**-Ahmet **Gökçen**-Caner **Yenidünya**, *Ceza Hukuku Genel Hükümler I*, Turhan Kitabevi, 2. Baskı, Ankara, 2006, s. 56.

¹⁶⁴ Sururi **Aktaş**, “Cezalandırmanın Amacı Üzerine”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, , Cilt:13, Sayı:1-2, 2009, s. 19.

¹⁶⁵ Immanuel **Kant**, *The Philosophy of Law* (Trans. W. Hastie), 1887, s. 195, Aktaran Sururi **Aktaş**, “Cezalandırmanın Amacı Üzerine”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:13, Sayı:1-2, 2009, s. 19-20.

¹⁶⁶ Timur **Demirbaş**, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınları, 7. Baskı, Ankara, 2011, s. 69.

¹⁶⁷ **Aktaş**, s. 16.

Toplumsal sözleşme teorisi de Klasik Okul içinde barınan bir akımdır. Klasik Okulun toplumsal sözleşme teorisini savunan düşünürler Jean Jacques Rousseau, Fichte, Hobbes, Grotius gibi filozoflardır. Örneğin; Grotius ünlü eseri olan “*Savaş ve Barış Hukuku*” adlı kitabında “*cezanın en genel anlamında, bir kötülük işlemiş olana, bu yüzden bir kötülük çektirmek*” olduğunu söyler¹⁶⁸. Failin suç işleyerek cezayı hak ettiğini; cezanın fail, mağdur, toplum olmak üzere bu üçlüye faydalı olmak amacının olduğundan bahsetmiştir¹⁶⁹. Fichte kendisini Kant Felsefesi’nin tamamlayıcısı olarak belirtmektedir. Her ikisinin de ismi Klasik Okul adı altında geçmektedir. Fichte Kant’tan farklı olarak toplumsal sözleşme teorisi başlığı altında düşüncelerini savunmuştur. Fichte “*başkalarının hukuksal kanunlara kalben uyması hangi şartlar altında sağlanır?*” diye sorar. Bu sorusuna yaptırım ihtimalinin her zaman devam etmesi gerektiği, saldırıyı yapana bu zararı tazmin ettirilmesi, bu tazminin hukukla güvence altına alınması gerektiği şeklinde açıklamaya çalışmıştır. Fichte’ye göre bu durumlarda önemli olan ihlalin kendisidir¹⁷⁰.

1.3.1. Klasik Okul Temsilcileri

Ceza hukukunda ya da kriminoloji de en eski olan ve en çok da bilinen okul Klasik Okul’dur. Bilindiği üzere Klasik Okul’un kurucusu ve en çok ismini duyuran hukukçu ve filozof İtalyan Cesare Beccaria’dır. Cesare Beccaria Klasik Okul kuramının alt teorileri arasındaki “*Toplumsal Yarar Teorisi*” ile ismini duyurmuştur.

Genel olarak Klasik Okulu oluşturan Klasik Kuramlar bahsettiğimiz üzere Toplumsal Yarar Kuramı, Mutlak Adalet Kuramı ve Karma (eklektik) Kuram olarak üçe ayrılmaktadır. Klasik Okul temsilcileri olarak Bentham ve Beccaria dışında Voltaire, Montesquieu, Kant sayılabilmektedir. Ayrıca Carrara, Pessina ve Feurbach da diğer önemli temsilcileri arasında sayılmaktadır¹⁷¹.

Klasik Okul’un genel olarak temel temasını oluşturan ilkeleri açıklayacak olursak; ilk olarak serbest iradeye değinmek yerinde olacaktır. Bireyler seçimler yapmak ve kendi istekleriyle hareket etmek konusunda serbest iradeye sahiptir. İkinci olarak; insanlar

¹⁶⁸ Hugo **Grotius**, *Savaş ve Barış Hukuku* (Çev. Seha L. Meray), Say Yayınları, İstanbul, 2011, s. 173.

¹⁶⁹ **Demirbaş**, s. 66.

¹⁷⁰ Arslan **Topakkaya**, *Fichte*, Say Yayınları, İstanbul, 2011, s. 295.

¹⁷¹ **Aydın**, s. 49.

genel olarak hazzı ararlar ve acı çekmekten kaçarlar bu nedenle de icra edecekleri hareketlerini seçerken sonucunda gerçekleşen olan bedel ve yarar arasında akılsal olarak hesaplama yaparlar. Cezalar, suçu engellemek için kullanılabilir ve işlenen suç ile verilecek ceza arasında orantı bulunmalıdır. Genel itibariyle son olarak da ceza verilirken kesinliği ve hızı cezaların caydırıcılığı için en önemli faktörlerdir¹⁷². Klasik Okul; kusurlu irade, failin isnat edilebilirliği ve ödetici ceza anlayışı esaslarına dayanmaktadır¹⁷³.

Klasik Okulu geliştiren düşünürler olarak daha önce dile getirdiğimiz Beccaria'nın yanında Jeremy Bentham da sayılmaktadır. Bentham, yararcılık (faydacılık) üzerine yoğunlaşan İngiliz filozoftur. Adı geçen düşünürlerin yaşadığı dönemde Avrupalılar suç ve sapkın davranışları cezalandırmada ölüm cezası kullanırlardı. Klasik Okul düşünce yapısı olarak buna karşı olan bir okuldur. Cesare Beccaria ve Jeremy Bentham adını sıkça zikredeceğimiz Klasik Okul kurucu ve düşünürleridir. Her ikisi de yazdıkları eserleri ile bu dönemi çokça etkilemişlerdir. Aynı şekilde ikisi de zamanın yürürlükteki ceza adaleti sistemine karşı çıkararak, hukukun ve ceza adaleti sisteminin, bahsi geçen dönem için çok bilinmeyen mantığa ve insan haklarına dayalı olması gerektiğini savunmuşlardır¹⁷⁴.

1.3.2. Klasik Okul'un Temel Fikirleri

Klasik Okul; insanın irade hürriyetine sahip olduğunu kabul eden, Aydınlanma'nın politik ve kültürel etkisiyle ortaya çıkan, failin manevi sorumluluğu esasına dayanan ceza okullarındandır. Ödetici – intikamcı olarak belirtebileceğimiz ceza anlayışını savunurlar¹⁷⁵. Bu dönem içinde en etkili olan ve adını en çok duyuran düşünürler Diderot, Montesquieu, Jean Jacques Rousseau, Bentham ve Beccaria gibi filozoflar ve ceza hukukçularıdır. Eserleri ve görüşleri ile önceki devrin ceza adaleti sistemini eleştirmişler ve yayınladıkları kitapları ile yeni bir devir gerçekleştirecek nitelikteki görüşlerini dile getirmişlerdir¹⁷⁶.

¹⁷² Timothy Roufa, "What is Criminology?", http://criminologycareers.about.com/od/Criminology_Basics/a/What-is-criminology.htm, (E.T. 07.04.2016).

¹⁷³ Aydın, s. 48.

¹⁷⁴ Sokullu Akıncı, s. 115.

¹⁷⁵ Aydın, s. 48.

¹⁷⁶ Üzülmez, s. 265.

İnsanların özgür, kendi isteği ile kararlar alabildiği düşüncesi üzerine kurulan; cezaların suçlar üzerinde caydırıcı olabileceği, cezaların orantılı olması şartıyla aynı zamanda suça uyan ve acil olarak uygulanması kaydıyla cezalar öngören düşünceler topluluğu Klasik Okul fikrini anlatmaktadır¹⁷⁷. İnsanoğlu temelde rasyoneldir ve en insani seçimleri de özgür iradeleri ile gerçekleştirdikleri mantıksal hareketler sonucu oluşmaktadır. Acı ve haz da insanoğlunun davranışlarının iki temel belirleyici kavramlarıdır. Gerekli bir kötülük olarak tanımlanan ceza; müteceviz için caydırıcı nitelikte olmakta kimi zaman da diğer insanlara da aynı durum vuku bulduğunda neler yapılacağına örnek teşkil etmesi için uygulanmaktadır¹⁷⁸. Klasik Okul deneyime dayanan tümevarım metodunu değil aksine tümdengelim metodunu kullanır. Klasik Okul savunucularına göre; suç da suçlu da soyut olan olay ve varlıklardır. En önemli olarak vurgulanan düşünce suçun cezaya uygun olması sadece suçluyu engellemeye ve suçu önlemeye yetecek miktarda ve türde olması gerektiği hususundadır¹⁷⁹.

18. yüzyılın temel düşüncesi reformcu yapıda idi; Klasik Okul'un ceza adaleti ve ceza uygulaması hakkında fikir ve görüşleri de reforma yönelik olmaktadır. Klasik Okul ceza adaleti ve hukukun nasıl yapılması gerektiği hakkındaki tutumu da hümanist yapıda idi¹⁸⁰. Klasik Teori'de, cezai sorumluluktan kastedilen failin irade özgürlüğünden doğan hareketinin sebep olduğu kusurdur. Yani bir insan davranışlarını seçmede özgür değilse ve ne yaptığını bilmiyorsa onun yaptığından dolayı cezalandırılması faydasız, anlamsız bir ıstırap çektirmektir¹⁸¹. Klasik kriminoloji okulu; özet olarak suç, eksi ve artıların kişisel olarak tartılması sonucu işlendiği inancına dayanan bir okuldur¹⁸².

Cezalandırma durumuna gelince; eğer ceza yeterince şiddetli, kesin değilse suça karşı caydırıcılığı da o denli az olacaktır. Eğer cezalar fazla şiddetli olursa da bu adaletsiz

¹⁷⁷ **Nirmala.K**, s. 17.

¹⁷⁸ Frank J. **Schmallegger**, *Criminology*, Printed and Electronically Reproduced by Permission of Pearson Education, Inc., Upper Saddle River, New Jersey, https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwi5_4mo3IjMAhWpQpoKHSJsBUQQFgg7MAQ&url=http%3A%2F%2Fwww.wnc.edu%2Ffiles%2Finstructors%2FCRJ270-Chapter3.ppt&usg=AFQjCNGxyQGV_2_00FNOLfwPW_r_CwltVxQ, (E.T. 11.04.2016)

¹⁷⁹ Türkan **Yalçın Sancar**-Timuçin **Köprülü**, *Ceza Hukuku Genel Hükümler Uygulamalı Çalışmaları*, Savaş Yayınevi, Ankara, 2014, s. 23.

¹⁸⁰ **Sokullu Akıncı**, s. 119.

¹⁸¹ **Aydın**, s. 48.

¹⁸² Ronald L. **Akers**-Christine S. **Sellers**, *Criminological Theories: Introduction, Evaluation, Application*, Oxford University Press, 6. Baskı, New York, 2013, s. 5.

olabilir ve başka suçlara da neden olabilir¹⁸³. Genel caydırıcılık (general deterrence) adı altındaki doktrine göre; topluluk ya da toplum işlenen suça karşı verilen bireysel ya da bireyin işlediği o eyleme verilen cezaya şahitlik ederlerse bahsi geçen suçu veya suçları işlemekten kaçınacaktır¹⁸⁴. Dolayısıyla da kişiler özgür yani serbest iradelerinden dolayı yaptığı hareket neticesinde işlediği suçtan dolayı toplum tarafından cezalandırılmalıdır ki kendileri ve toplumun diğer üyeleri kullanacakları müstakbel iradelerini seçerken kaçınması gereken davranışları tespit edebilsinler. Orta Çağ'ın zihniyetinden farklı olarak bireylere irade özgürlüğü çatısı altında yaklaşan bu görüş faili özne olarak kabul etmekte ve failin serbest olarak işlediği suçu toplum salahiyyetini ve fiilin yanlışlığını göz önüne alarak cezalandırmaktadır.

Klasik Okul'un odak noktası olarak ifade edebileceğimiz şey tabiri caizse suçlu davranış değil, suç ve hukuktur. Hukuk denetim altında olup bu görüşle düzenlendiğinde; toplumdaki bireyler de özgür iradeleri gereği hukuka aykırı bir hareket yaptığında bu davranışından dolayı alacağı zevk ile sonrasında bundan dolayı mahkum edileceği cezadan duyacağı acıyı karşılaştırıp bu fiili işlemekten vazgeçme eğilimi gösterecektir¹⁸⁵. Klasik Okul'un kurucusu kabul edilen Cesare Beccaria'ya göre de; *“Suç işlemeyi frenleyecek en iyi çare, cezanın şiddeti olmayıp cezanın mutlaka tatbik edileceğinin ondan kaçınılamayacağına insan zihnine yerleştirilmesi”* olarak açıklanmıştır¹⁸⁶. Beccaria ceza hukukuna dair görüşlerini “sosyal sözleşme” fikrine dayandırmıştır. Klasik Okul'un görüşleri Avrupa ve Güney Amerika Ceza Kanunlarını etkileyen fikirler içerir. Birçok esas ise 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu'nda yer almıştır¹⁸⁷. Buradan da anlaşılmaktadır ki batılı ceza adaleti sistemleri üzerinde en etkili ve önemli tesiri yapan düşünce, Klasik Okul kapsamında yer alan düşünceler olmuştur.

Özellikle ortaçağ ceza adaleti sistemi ile mukayese edildiğinde ceza uygulamalarında yer alan irrasyonel, bağınaz fikirlerin hakim olduğu ve keyfilik Klasik Okul Felsefesi ile uzaklaştırılmış ve tamamen yeni bir bakış açısı getirilmiştir¹⁸⁸. Klasik Okul zeminini

¹⁸³ Akers-Sellers, s. 6.

¹⁸⁴ A.g.e., s. 6.

¹⁸⁵ Sokullu-Akıncı, s. 120.

¹⁸⁶ Beccaria, (Çev. Muhiddin Göklü), s. 210.

¹⁸⁷ Aydın, s. 49.

¹⁸⁸ Osman Dolu-Şener Uludağ-Hasan Büker, “Türk Ceza Adalet Sisteminin Caydırıcılık Kapasitesine İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2012, Cilt: 61, Sayı: 1, 2012, s. 75.

akılcılık ve rasyonalizme dayandırmış; suçlu davranışı diğer davranış türlerinden ayırmayarak, bireylerin kendi istek ve iradeleri doğrultusunda gerçekleştirilen davranışlar olarak görmüştür. Bu düşünce ışığında da suç teşkil eden davranışın sahibi yegane muhatap kabul edilmiş ve bu doğrultuda bireysel cezalara yönelim olmuştur¹⁸⁹.

Cezaların bireyselleşmesi kavramı Klasik Okul düşünürleri tarafından ortaya atılan bir kavram olsa da, kavramı bu denli dikkat çekici hale getirenlerin İtalyan Pozitivist Okulunun üyeleri olduğu söylenebilir. İtalyan Pozitivist Okulu'na göre; Klasik Okul irade özgürlüğünü yanlış bir şekilde ele almıştır. Bu Okul'a göre her insan az çok tehlikelidir ve Klasik Okul'un yaptığı gibi ceza hukukunun temeline suçu değil, suçluyu almak gerekmektedir¹⁹⁰.

Klasik Okul; irade özgürlüğünden yola çıktığı için yani bireylerin hareketlerini seçmede tamamen özgür olduğunu düşündüğünden dolayı ceza sorumluluğunun esasını kusura ve sübjektif sorumluluğa dayandırmaktadır¹⁹¹. Pozitivistlere göre Klasik Okul'un savunucuları, irade özgürlüğü hususunda yanılığın içindedirler. Bireyler tam olarak irade özgürlüğüne sahip değildirler. Kişiler varsayımlara göre davranış sergilemektedirler. Toplumun oluşturan bireylerin hiçbirine tehlikesiz gözüyle bakılamaz; çünkü tüm insanlarda az ya da fazla tehlike potansiyeli mevcuttur. Bundan dolayı toplum için gerekli olan güvenlik tedbirleri alınmalıdır. Gerekli görülen bu tedbirler ise ceza değil; sosyal savunma tedbirleridirler. Yine bu Okul'a göre akıl hastaları, doğuştan suçlular toplumdan dışlanmalı, bir yerde kapatılmalıdırlar. Aksi halde toplumu bunların zararlı hareketlerinden korumak mümkün olamaz¹⁹².

Klasik Okul pozitivist okulun aksine onlarca da eleştirilen apriori yöntemi kullanmışlardır. Pozitivist okul ise deney ve gözlem metodu kullanmıştır. Klasik Okul'un manevi sorumluluk ve insanların eşitliği dogması da pozitivistler tarafından yıkılmaya çalışılmıştır¹⁹³. Suç ve suçlu yani fiil ve fail Klasik Okul da temelinde ele alınırken soyut olarak ele almıştır. Pozitivistler ise suç ve suçluyu da somut olarak ele

¹⁸⁹ **Dolu-Uludağ-Büker**, s. 76.

¹⁹⁰ Doğan **Soyaslan**, "Cezaların Bireyselleştirilmesi", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:11, Sayı: 1-2, (S.Ü. Hukuk Fakültesi 20. Yıl Armağanı), 2013, s. 30.

¹⁹¹ Nazmiye **Özenbaş**, "Ceza Sorumluluğunun Gelişimi", *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:8, Sayı:2 (Prof. Dr. Doğan Soyaslan Armağanı), 2013.

¹⁹² **Soyaslan**, s. 30.

¹⁹³ **Üzülmez**, s. 272.

almıştır. Cesare Lombroso, Raffaele Garafalo, Enrico Ferri gibi başlıca pozitivistler; suçlu bireyler üzerinde incelemeler yapmış, kişilikleri üzerinde durmuş, onları suça iten nedenlerle ilgilenmiştir¹⁹⁴.

Klasik Okul yaklaşımına göre; yargılama daha önce de bahsettiğimiz gibi keyfilikten uzak olmalı, yargılama herkese eşit bir şekilde tatbik edilen yasal uygulamalar çerçevesinde gerçekleşmeli, verilecek cezalar suçla orantılı ve insancıl olmalıdır¹⁹⁵. Klasik Okul'un odak noktası olan şey suç ve hukuktur. Hukuk hem toplumun hem de bireyin haklarını korumaktadır. Temel amaç suçlu davranışa engel olmaktır. Klasik Okul bireylerin ahlaki sorumluluklarını ve görevlerini belirlemektedir. Bunun sonucu olarak da Klasik Okul bireylere bir davranışı sergilemeden önce sonuçlarını düşünmeyi aşılacaktır¹⁹⁶.

Klasik Okul öncesi kriminolojiden¹⁹⁷ bahsedecek olursak; Avrupa'da Reformasyon içeren hareketlerden önce Skolastik düşünce hakim olmuştur. Devlet faaliyetlerinde dinin baskınlığı söz konusudur. Siyasi alanda ise Thomas Hobbes ve John Locke gibi düşünürler toplumsal evrimin temel olarak toplumsal sözleşmeyle açıklanmasını savunmuş ve bunun üzerinde çalışmışlardır. Bilimsel bilgi kavramı yerleşmemiş olan bir dönemden bahsedildiği için suç terimi içi boş karanlık ve belirsiz bir kavramdır. Genel olarak bu dönemde insanoğlu basit yapıda görülmüştür ve bireylerin eylemleri üstün güçler tarafından kontrol edildiğine dair genel bir inanç vardır. Genellikle suçlu ya da hasta diye tabir edilen fail "iblis" ya da "şeytan" olarak adlandırılan bazı dış ruhların etkisiyle suç işlediğine inanılıyordu. Yani böylelikle suçlu kişi kendi özgür iradesi ile değil söz ettiğimiz gibi bir takım etkenlerle yanlış olan hareketi yapmaktadır. Suçun gerçek nedenlerini araştırmak için ise hiçbir girişimde bulunulmamıştır¹⁹⁸. Klasik Okul düşüncesine göre ise; suçun nedeni olarak bencillik, kendini düşünme, hedonizm, özgür irade ve rasyonel tercih gösterilmektedir¹⁹⁹.

¹⁹⁴ **A.g.e.**, s. 273.

¹⁹⁵ **Dolu-Uludağ-Büker**, s. 76.

¹⁹⁶ **Sokullu Akıncı**, s. 119-120.

¹⁹⁷ Pre-Classical School of Criminology

¹⁹⁸ Glory **Nirmala.K**, Early Explanations of Criminology-Schools of Thought, <https://www.abysini.alaw.com/study-on-line/item/445-early-explanations-of-criminology-schools-of-thought#>, (E.T. 11. 04.2016).

¹⁹⁹ **Dolu**, s. 96.

Klasik Okul, daha sonra gelişen Klasik Okul karşıtı okulların eleştirilerine maruz kalmıştır. Failin kişiliğini göz önünde bulundurmadığını ve insanın mutlak olarak özgür olduğunu iddia ve kabul eden Klasik Okul; suç işlemeye neden olan çevresel etkenleri gözardı ederek görmezden gelmiştir²⁰⁰. İnsan davranışlarının sadece özgür irade marifetiyle mantık çerçevesinde şekillendiği görüşünü de eleştirmişlerdir. Pozitivistler insan davranışının biyolojik, psikolojik ve sosyal etkenler tarafından belirlendiğini söylemişlerdir²⁰¹. Reform nitelikli Klasik Okul düşüncesinin cezaların azaltılması misyonunu izlediğini düşünen pozitivistler sadece bunun değil; kendi düşüncelerinin ve vizyonlarının suçların azaltılmasına yönelik olduğunu ve Klasik Okul'un bir adım ilerisinde olduğunu söylemektedir²⁰².

İrade özgürlüğünün varlığı konusunda da eleştiriler mevcuttur. İrade özgürlüğünün varlığının da kanıtlanamadığını, bunun bir hayal ürünü olduğunu söyleyen görüşler mevcuttur. Cezaları azaltmayı hedefleyen Klasik Okul'un kısa süreli özgürlüğü bağlayıcı cezaların genel ve özel önleme işlevinin kısıtlı, hatta işlevinin olmadığı yönünde eleştiriler de mevcuttur²⁰³. Ayrıca bahsettiğimiz üzere, failin kişiliği üzerinde durmayan Klasik Okul o yönden de eksik bulunmuş ve eleştirilmiştir. Bir diğer eleştiri noktası da, kusur yeteneği bulunmayan failer cezalandırılmadığı için ve Klasik Okul düşüncesinde ceza; genel ve özel önlemenin tek aracı olduğu için, toplumun tehlikeli durumlar ve suçlular için savunmasız bırakıldığı yönündeki eleştirilerdir²⁰⁴. Klasik Okul'daki; suçludan ziyade suça uygun ceza fikri suçluluk açısından bireysel farklılıkların etkisini ve rehabilitasyon potansiyelini aynı zamanda bu kapsamdaki farklılıklar için yetersiz kalmaktadır. Bu yönden bakıldığında sadece kanun ve ceza bütünlüğü ile değil, davranış nedenleri ve suçun nedenleri ile ilgili bir idari ve kriminolojik alan ile çalışılmalıdır²⁰⁵. Öngörülen cezalandırma şekilleri diğer okul mensubu teorisyenler tarafından yeterli görülmemektedir. Klasik Okul'un savunduğu ve tanımladığı cezalar varsayıldığı kadar caydırıcı olmayabilir düşüncesi de eleştiri olarak

²⁰⁰ Aydın, s. 49.

²⁰¹ Sokullu Akıncı, s. 125.

²⁰² A.g.e. s. 125.

²⁰³ Nur Centel- Hamide Zafer- Özlem Çakmut; *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, Beta Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 2011, s. 64.

²⁰⁴ Centel- Zafer- Çakmut, s. 65.

²⁰⁵ University of Portsmouth, 2012, http://compass.port.ac.uk/UoP/file/639aa3c6-7e3a-4f10-b9c6-a9c39a9ab257/1/Classicism_IMSLRN.zip/page_09.htm , (E.T. 11.04.2016).

sunulmaktadır²⁰⁶. Klasik Okul'da infaz politikasının olmaması ayrıca da ceza çekildikten sonra suçlunun sosyal açıdan topluma kazandırılması için gerekli mekanizmalarla da ilgilenilmemesi yönü okulun eleştirilen diğer yönleridir²⁰⁷. Genel olarak toparlayacak olursak Klasik Okul suçun yasal olarak tanımı yapmaya çalışmış bunun üzerinde durmuş ama suçlu davranışla ilgilenmemiştir. Dolayısıyla da suçlu davranışla ilgili bir teori de geliştirmemiştir. Suçun oluşum sürecinde bireysel tercih ve kararların rolü olduğundan fazla üzerinden durulmuş, suça etkisi olan biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin etkisi üzerinde durulmamış, göz ardı edilmiştir. Ayrıca Klasik Okul tarafından ortaya atılan ideal gerçeklik gerçekte sınırlıdır. Bu nedenle de suçu önlemeye ve azaltmaya yönelik getirilen çözüm önerilerinin işe yararlık durumu ve güvenilirliği de çok net bulunmamış, eleştiri konusu olmuş ve şüpheli olarak bakılmıştır²⁰⁸.

Klasik Okul, düşünceleri tahmin edildiğinden de yüksek bir etkiye sahip olmuştur. Yasa koyucuları da zaman geçmeden etkilemiştir. Cezalarda eskiye nazaran hafiflemelere gidilmiştir. Manevi sorumluluğun derecelendirilmesi, failerin akıl hastası olup olmamasına göre muamele yapılması ve bu tip ayrımlar yasalara girmiştir²⁰⁹. Cezalarda kişi hak ve özgürlüklerine verilen değer artmış, işkence ve ölüm cezaları kaldırılmaya dair çalışma ve uygulamalar başlamıştır. Etkisini yüksek düzeyde gösteren okul bir süre sonra “Pozitivist Okul” düşüncesi etrafında birleşen düşünür ve hukukçuların eleştirilerine maruz kalmıştır²¹⁰.

1.3.3. Toplumsal Yarar Teorisi

Klasik Okul içerisinde “*cezalandırmanın amacı nedir?*” sorusuna “*toplumsal yarar sağlama*” cevabını veren başlıca düşünürler olarak Beccaria, Bentham ve Feuerbach gösterilebilir. Teorinin en iyi anlatıcısı Bentham’dır. Klasik Okul’un toplumsal yarar teorisi düşünürlerinden en önemlisi olan Bentham’ın son derece yaratıcı ve verimli bir kariyer geçmişi vardır. Rasyonel suç kontrolü yaklaşımı ile çağdaşlarının birçoğunu ve

²⁰⁶ Mino Delgado, *The Classical School*, https://docs.google.com/document/d/1NHqlwnbwdBevnWnqIyYo5DtoOBOTqjMzl_MWp7yCMpU/preview?pref=2&pli=1 , (E.T. 11.04.2016)

²⁰⁷ Aydın, s. 49.

²⁰⁸ Tuba Topçuoğlu, *Kriminoloji-I (Kriminolojide Klasik Okul)*, 2014, http://hukuk.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2014/10/Kriminoloji-1_23-Ekim2014.pdf , (E.T. 27.05.2016).

²⁰⁹ Centel- Zafer- Çakmut, s. 64.

²¹⁰ Yalçın Sancar- Köprülü, s. 24.

özellikle gelecek kuşak kriminologların önemli bir kısmını etkilemiştir. Hayatının büyük bir kısmını kanunların yapım aşamasına ve suç işlemeye yaklaşımı bilimsel açıdan geliştirmek için adanmıştır. Beccaria gibi “en fazla sayının en büyük mutluluğu” hususunda başarılı olmakla ilgileniyordu. Eserlerini de faydacı ilkeler ışığında ve doğrultusunda kaleme almıştır. Ona göre insanlar olasılıkları mevcut ve gelecekteki acı ve hazları tartarak hesaplarlar ve davranışları buna göre şekil alır²¹¹. Bentham’a göre bireyler gerçekten haz ve acı duygularını ölçebilirler, bunu kanıtlamak için de “feleccific calculus” u geliştirmiştir. Buna “haz ya da mutluluk terazisi” de denebilmektedir. Dolayısıyla bir eylemin doğuracağı haz ve acıları tartmayı iyi bilen, gelecekte gerçekleşecek daha büyük hazlar veya uzun vadeli çıkarlar için daha küçük ya da geçici hazlardan vazgeçmeyi öğrenen kişi mutluluğa ulaşır. Buna da tesadüfi olarak değil kendi aklı sayesinde ulaşır²¹². Hukuka uygulanırsa bu düşünce sisteminden yola çıkarak devam edilirse yasalar; toplumun mutluluğunu sağlamak için vardır, bu sebepten dolayı oluşturulurlar. Eğer ki cezalar mutsuzluk oluşturursa; bu sadece önledikleri kötülüğün, ürettiğinden fazla olduğu durumlarda haklı görülebilir ve meşrudur²¹³.

²¹⁴. Beccaria’ya göre “cezanın verilme amacı, suç işleme cesaretini taşıyan insanları korkutup, suçtan uzaklaştırmaktır”²¹⁵. Beccaria insan huzurunu toplumun huzuruna bağlamıştır. Bundan dolayı cezaların verilme amacını toplumun huzuru olduğunu, suçların topluma verdikleri zarar oranında cezaya tabi olması gerektiğini savunmuştur. Cezaların ağırlığından ziyade, suçun cezasız kalmasının suça teşvik ettiğini dile getirmiştir. Beccaria’nın hapis cezası ile ve hapisanelerin ortamları ve şartlarıyla ilgili görüşleri hümanist düşünceye göre daha çok faydacı görüşe yakın olmuştur²¹⁶.

Beccaria toplumun yararını esas alan görüşlerini anlatırken cezaların hangi niteliklere sahip olması gerektiğinden bahseder. Cezaların caydırıcı niteliğe sahip olup toplumun yararını temin etmesi için gerekli temel özellikler önem sırasına göre şu şekildedir: İlk olarak cezalar kesin olmalı, ikinci olarak hızlı olmalı ve son olarak da şiddetli olmalıdır.

²¹¹ **Nirmala. K**, *Criminology*, s. 21.

²¹² Hüllya **Özkurt**, *Jeremy Bentham’ın Faydacı Ahlak ve Hukuk Teorisi*, XII Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 48.

²¹³ **Nirmala. K**, *Criminology*, s. 22.

²¹⁴ Sulhi **Dönmezer**- Sahir **Erman**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku (Cilt I)*, Beta Yayınları, İstanbul, 1997, s. 56.

²¹⁵ **Üzülmez**, s. 267.

²¹⁶ **Küçüktaşdemir**, s. 86.

Beccaria'nın şiddetten kastı suçla arasındaki oranın aşılması değildir. Suç ne kadar şiddetli ise cezası da oranı mukabilinde aynı şiddete sahip olmalıdır²¹⁷.

Klasik Okul kısaca; genel olarak iki akıma bölünmüştür. Bunlardan ilki Beccaria tarafından ortaya atılan Bentham ve Feuerbach tarafından geliştirilen yarar teorisini savunan akım olmuştur²¹⁸. Alman düşünür Feuerbach'ın toplumsal yarar kuramı çerçevesindeki başlıca düşünceleri genel olarak şu şekilde özetlenebilir: her çeşit hukuk ihlali devletin amacına aykırı düşeceğinden dolayı devletin bu ihlalleri önleme hakkı ve yükümlülüğü bulunmaktadır. Devlet, bu hak ve yükümlülüğü ancak zorlayıcı yasalarla yerine getirebilecektir. Feuerbach'a göre bunun için, fiziki zorlama yeterli olmayacaktır. Aynı zamanda psikolojik zorlamaya ihtiyaç duyulacaktır. Genel önleme teorisini savunun düşünür, cezayı toplumsal yarara dayandırır²¹⁹. İkincisi ise Kant, Hegel ve Carrara tarafından savunulan cezanın emredici moral kurallarına dayandırılması ve ağırlaştırılması yönündeki düşüncelerin egemen olduğu, kısas esaslarını temel kabul eden akım olmuştur. Bu ikinci akımın yani mutlak adalet teoristlerine göre ancak bu şekildeki bir cezalandırma sistemi suç tarafından bozulmuş ve sarsıntıya uğratılmış toplumu tamir etmeye yardımcı olacak ve sadece bu şekilde ceza suçlunun kefareline karşılık gelmiş ve iç huzura kavuşmasını sağlamış olacaktır²²⁰.

²¹⁷ Dolu, s. 99.

²¹⁸ Marc Ancel, "Klasik Hukukta ve Toplumsal Korunma Doktrinde Ceza Anlayışı" (Çev. Hasan İsmet Bıyıklı), *Ankara Barosu Dergisi*, http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tek_makale/1974-5/5.pdf, E.T. 15.05.2016, s. 895.

²¹⁹ Artuk- Gökçen- Yenidünya, s. 56.

²²⁰ Ancel, s. 895.

İKİNCİ BÖLÜM

BECCARIA’NIN SUÇ VE CEZA FELSEFESİ

2.1. Genel Olarak

İlk olarak söylenmesi gereken şey, Beccaria’nın kaleme aldığı dönemde ve sonrasında yankısı çok büyük olan oylumu küçük, tesiri yüksek olan “*Suçlar ve Cezalar Hakkında*” adlı eserinin ehemmiyetidir. Tarih bu eseri bahsettiğimiz önemine binaen bir olay olarak değerlendirmiştir²²¹. Ceza adaleti sistemini eleştirmiş olan ve bu yolda yayınladığı eseri neticesinde çeşitli eleştiriler ve övgüler alan Beccaria, Voltaire’in birçok övgü dolu sözüne muhattap olmuştur²²². Kendisi çeşitli milletlerin barbarlıkla oluşturulan mevzuatlarının bu kitap ile hafifleyeceğine inanmış ve bu düşüncelerini Beccaria ile paylaşmıştır. Brissot de Warville²²³ tarafından da kitaba ve yazarına şu şekilde seslenilmiştir; “*Suçlar ve cezalar eserinin gördüğü rağbet azamet ile mütenasiptir. Kitap hemen hemen bütün dillere tercüme edilmiş bulunuyor. Kanunlarını zulüm ve kötülüklerden kurtarıp bu sahada esaslı islahat yapmak azminde bulunan devlet reisleri, bu eseri en aziz bir kitap gibi baş tacı yaptılar.*” Yazarı tarafından son derece genç yaşlarda kaleme alınmış bu eser İtalyan Aydınlanması için ve modern cezalandırma sistemi için mücevher niteliğine haizdir²²⁴.

Enrico Altavilla²²⁵; ceza ve yargılama hukukları açısından, suç failinin kimliğini belirlemede ve kimliğini belirlemede ve kişiliğini tanımada iki ayrı yapıtın yazarlarının

²²¹ Selçuk, s. 17.

²²² Beccaria, (Çev. Muhiddin Göklü), giriş.

²²³ 1754-1793 yılları arasında yaşamış Fransız yazar, gazeteci ve siyasetçidir. Fransız ihtilalinde önemli ve etkili bir yere sahip olmuştur.

²²⁴ Harcourt, s. 1.

²²⁵ Enrico Altavilla; 27 Ocak 1883- 5 Şubat 1968 yılları arasında yaşamış Aversa doğumlu İtalyan hukukçu ve akademisyendir. Napoli’de vefat eden Altavilla adli psikoloji alanında çalışmalar yapmıştır. Ceza hukuku ile ilgilenen Altavilla’nın birçok hukuki eseri mevcuttur.

yerinin çok önemli olduğunu ve bu iki yazarın ve eserlerinin İtalyan literatürünün gururu olduğunu dile getiriyor²²⁶. Bu bahsettiği isimler Cesare Beccaria ve Cesare Lombroso'dur. Beccaria entelektüel prensipleri ve Aydınlanma hareketinin politik düşüncelerini hukuk alanına aktaran özellikle sistematik olarak aktarım yapan ilk reformcu olarak adlandırılabilir²²⁷. Beccaria; suçlar ve cezalar hakkında reform niteliğindeki düşüncelerini sergilerken insanların özgürlüklerine verdiği önemi de dile getirmekten geri durmamıştır. Beccaria esir insanların hain, şehvetperest, merhametsiz, gaddar, tembel, adaletsiz ve korkak olduklarını buna karşılık; hür insanların adil, civanmert, kahraman, merhametli, çalışkan, vakur ve yaratıcı olduklarını cesur bir şekilde dile getirmiştir. Bundan dolayı; suçların azalmasına bir etken olarak da insanların tam hürriyete sahip olmaları gerektiğini ve ancak bu suretle düşünsel olarak yol alabileceklerini belirtmiştir. Buradan anlaşılmaktadır ki Beccaria, ceza ilminin yalnız hukuki cephesini değil; ceza siyasetine ve ceza felsefesini de parça parça bize göstermeye çalışmaktadır²²⁸. Burada biri katılımcı diğeri eleştirel iki farklı yorum yapılabilecektir. Bunlardan ilki; Beccaria'nın özgürlüğe verdiği değeri uç örneklerle beraber insanoğlu üzerine ve ceza hukuku üzerine etkisini anlatması olarak anlaşılabilir. İkincisi ise; esir insan ve özgür insan arasındaki yapılan ayrımın kendisinin hümanist kişiliği ile örtüşmeyeceği şeklinde olabilecektir. Elbette ki özgürlük insanoğlu üzerinde tarifsiz olumlu etkiler yapan bir unsurdur. Fakat burada yapılan tarif iradesi dışında özgürlükten yoksun konuma getirilen insanların, potansiyel suçlu gibi görülmesini tetiklemektedir. Beccaria'nın reformcu, hümanist ve modern düşünce yapısının bu görüşü ile uyumlu olduğunu söylemek oldukça zor gözükmektedir.

Düşünür yapıtının okura seslendiği baş kısmında; kendi çağında uygulanan ve maalesef ki yasa sayılan eski dönem hukuk bilginleri ve yargıçları tarafından uygulanan ve kendisinin vahşi olarak nitelendirdiği işkencelerin halen yürürlükte olan kanunlar arasında olduğu serzenişiyle başlamaktadır. *“Bu yasalara inanarak ve uyararak insanların hayatları ve malvarlıkları hakkında karar vermek durumunda olanlar, bu söz*

²²⁶ Selçuk, s. 17.

²²⁷ Andrew N. Carpenter, *Encyclopedia of Criminological Theory- “Cesare Beccaria: Classical School”*, Sage Publications, 2010, s. 3.

²²⁸ Beccaria, (Çev. Muhiddin Göklü), s. 51.

*konusu yetkilerini kullanırken korkudan titremelidir”*²²⁹. Daha sonra kitabın içeriği ve yazılış amacı hakkında bilgi veren Beccaria ceza adaletini yönlendiren dönemin anlayışını ve bu anlayışın ürünü olan eski yasaları, yasama yetkisini gasp etmiş olan uygulamayı yıkmaktır. Yani, var olan ceza sistemini iyileştirmeyi değil, yıkmayı düşünmüştür²³⁰. 18. Yüzyıl Kıta Avrupası'nın zalim hukuk ihlallerine ve ceza infaz sistemine karşı iğneleyeci ithamlar içeren bir eserdir.

Genel olarak bu ilmi eser; ceza infaz sistemi ve cezai prosedürlerin radikal dönüşümü için bir eylem çağrısı niteliğindedir²³¹. Beccaria'nın düşünceleri ciddi olarak 18. Yüzyıl Aydınlanma Çağı'nın baskın olan sosyal ve felsefi düşüncelerinden etkilenmiş ve aynı zamanda bahsi geçen çağı ve düşünce sistemini etkilemiştir²³².

Beccaria, Helvetius'un ele aldığı ahlak ve hukuk doktrinini özellikle ceza hukuku alanına yararlı yorumlama getirerek, bunu toplumsal yaşamın devamı için zorunlu bir çerçeveye sınırlandırmıştır. Bu yönüyle Helvetius ile birlikte Bentham üzerinde önemli etki yapmıştır²³³. Beccaria'nın suçlar ve cezalar hakkındaki düşünceleri genel olarak Thomas Hobbes, John Locke, Charles de Secondat Montesquieu, Francois-Marie Arouet de Voltaire, Jean Jacques Rousseau gibi Aydınlanma Çağı filozofları ve bunların insan doğası ve sosyal sözleşme görüşleri etrafında şekillenmiştir²³⁴. İnsan doğasından hareketle bir toplumsal sözleşme teorisi temelinde düşünceleri şekillenen sözleşmecî düşünürlerin savunduğu fikirler Beccaria'nın suçlar ve cezalar konusundaki görüş ve düşüncelerini büyük oranda şekillendirmiştir. Toplumsal sözleşme teorisinin temelinde yer alan felsefi bir akım olarak yararcılık, bütün toplumsal, ekonomik, siyasal ve hukuksal eylemlerin en fazla sayıda insanın en çok mutluluğunu sağlayacak şekilde yönlendirilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Bu düşünce sistemine göre; toplumsal sözleşme kurallarının yasa hükümleri şeklinde somutlaşması gerekmektedir. Kuşkusuz ki, insanlar içerisinde sözleşme kurallarını ihlal edip düzeni bozacak durumlar olacaktır. Bundan dolayı gerek kuralları ihlal edenleri korkutmak, gerek gelecekte ihlal

²²⁹ **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s. 16.

²³⁰ **Selçuk**, s. 22.

²³¹ A. Javier **Trevino**, “The Sociology of Law: Classical and Contemporary Perspectives”, Transaction Publishers, 4. Press, New Jersey, 2010, s. 14.

²³² **Trevino**, s. 14.

²³³ Ahmet **Gürbüz**, *Hukuk Felsefesi Açısından Yararcılık Teorisi*, Beta Yayınları, İstanbul, 1999, s. 38.

²³⁴ **Trevino**, s. 14.

edebilecekleri caydırmak ya da önlemek maksatlı cezalar olmalı düşüncesi hakimdir²³⁵. Bahsi geçen toplumsal sözleşme sosyal düzeni; Hobbes'un “herkesin herkesle savaşı” diye tabir ettiği şeye karşı koruyucu, önleyici niteliktedir²³⁶.

Genel olarak Aydınlanmacı düşünürler; insanı kendi davranışlarını ölçüp tartabilecek, sonuçlarını mantıksal ve sistemli olarak düşünebilecek akılcı veya diğer bir ifadeyle rasyonel varlıklar olarak tanımladığını söyleyebiliriz. İnsan doğasını hedonizm (hazcılık), özgür irade ve akılcılık olarak üç temel unsura oturtan Aydınlanmacılardan hareketle Beccaria da şöyle bir sonuca ulaşmaktadır; Bireyler, minimum düzeyde acı çekme uğruna maksimum ölçüde hazza ulaşabilmek yönündeki iradi rasyonel tercihlerinden dolayı toplumsal sözleşmeyi ihlal ederler. Bireyler, toplumun huzur ve mutluluğuna hususunda tehdit niteliğine sahip olmasına karşın hukuk kurallarını ihlal etmekten bireysel olarak memnuniyet de duyabilirler. Tüm bunlardan yola çıkarak Beccaria, bu düşünceleri aklında tutarak, yararcılık teorisine ya da doktrinine dayalı adil ve rasyonel bir hukuk sistemi oluşturmaya çalışmıştır²³⁷. Beccaria'nın suç ve ceza felsefesi dolayısıyla da ceza hukuku reform sistemi anlatmaya çalıştığımız ölçüde toplumsal sözleşme teorisine ve yararcılık doktrinini temel alarak tesis edilen bir düşünce sistemi olarak tarif edilebilmektedir.

Suç ve ceza problemi toplumun kendisi kadar eskiye dayanır, farklı zamanlarda ve farklı kişiler tarafından değişik yönlerden ve farklı yaklaşımlarla defalarca ele alınmıştır. İtalyan reformcu Beccaria sosyal çıkarları temel alarak bireyin savunma yaptığı bir argüman, sav geliştirmiştir. “Suçlar ve Cezalar Hakkında” adlı eserini yazarken Beccaria, daha önce dile getirdiğimiz gibi birçok Aydınlanmacı düşünürden etkilenmiştir. Bunlardan bir tanesi de kuşkusuz Francis Bacon olmuştur. Nitekim eserine başlarken Beccaria Bacon'nın şu sözleri ile başlamıştır: “*In rebus quibuscumque difficilioribus non expectandum, ut quis simul et seriatim et metat, sed praeparatione opus est, ut per gradus maturescant*”^{238,239}. Beccaria çoğu kez üzerinde

²³⁵ Yüksel- Avşar-Akbaş, s. 82.

²³⁶ Trevino, s. 14.

²³⁷ Yüksel- Avşar-Akbaş, s. 82.

²³⁸ Bacon'un bu sözleri farklı tercümelerinin de paylaşılmasının faydalı olabileceği görüşünde olduğumuz için aktarmakta yarar gördük. Muhiddin Göklü tercümesinde eserin başlangıcında yer alan bu söz şu şekilde kullanılmıştır. “Zahmetli, lakin azametli cidalde tohumu serper serpmez

durulmayan el yazmalarında, Bacon'nun özdeyişlerine ve görüşlerine, kendi kişisel kullanımına göre sık sık başvurmuştur. Eserine başlarken de Bacon'a ait bir sözle başlamış ve Latince olan bu sözü anlamlı bir şekilde İtalyanca'ya çevirmeden kullanmıştır. Latincesini verdiğimiz sözlerin dilimize çevirisi şu şekildedir: “*her durumda, özellikle en güç koşullarda, hiç kimse tohum atılır atılmaz ürünün hemen devşirilmesini beklememelidir. Tam tersine, onların gün be gün olgunlaşmaları için, bir bekleme dönemi zorunludur.*”²⁴⁰ Beccaria'nın fikirleri çok geniş ve uzaklara kadar ekilmiştir, fakat her yere değildir ayrıca bu düşüncelerin hepsi büyüyüp, meyve vermemiştir²⁴¹. Beccaria'nın kitabının Avrupa hukukunda etkisini kanıksadığımızı varsayarak Amerika'daki etkilerinden de bahsetmek yerinde olacaktır. 1700'lerin sonunda Amerika'nın kurucuları Beccaria'yı istekli ve hırslı bir şekilde okumuş ve ondan ilham almışlardır. George Washington ve Thomas Jefferson Beccaria'dan örnekler alırken özellikle Jefferson şahsi defterine Beccaria'nın “Suçlar ve Cezalar Hakkında” adlı eserinden iki düzineden fazla, örnek niteliğinde çıkarımlarda bulunmuştur. Bağımsızlık Bildiri'si kaleme alındıktan sonra, 1770'lerde Jefferson suç ve cezaların daha orantılı olması düzenlenmesi için bir kanun tasarısı hazırlamıştır. Ayrıca Jefferson, cinayet ve vatana ihanet dışındaki suçlarda ölüm cezasını kaldırmak için çalışmalar yaparken ve tasarılar hazırlarken Beccaria'nın eserinden defalarca alıntılar yapmıştır²⁴². Beccaria'nın eserinin Amerikan Hukuku'ndaki en geniş kapsamlı ve büyük etkisi William Bradford (daha sonra Pensilvanya Başsavcısı olan) tarafından 1786 yılında yazılmış mektuptan çıkarılmaktadır. Bu mektup, Bradford tarafından 1780'lerin ortalarında Amerika'ya tur yapan İtalyan botanikçi Luigi Castiglioni'ye karşı yazılmıştır. Söz konusu mektupta James Madison'un²⁴³ üniversiteden çok yakın

---

mahsulün toplanacağı beklenmemeli! Bilakis büyük ihtimam ve sabırla çalışmalı ki, bir gün hasat idrak edilebilsin!..”

Bir başka “*Suçlar ve Cezalar*” çevirisinde ise Zuhul Özbayrak şu şekilde dile getirmiştir; “zahmetli fakat onurlu savaşta ekilen tohumdan hemen ürün alınabileceği beklenmemeli. Bilakis büyük bir özen ve sabırla çalışılmalı ki bir gün ürün idrak edilebilsin.”

Beccaria'nın bu sözlerle eserine başlamasının elbette ki bir sebebi vardır. Beccaria bazı çağdaşlarından farklı olarak aynı dönemi paylaştığı düşünürlerin önceden beklediği gibi Avrupa ülkelerinin ceza yasalarında ivedi ve tam bir reformun umulamayacağıdır, ama onu cesaretle ve soğukkanlılıkla hazırlamak ve önermek gereklidir. (Beccaria, Çev. Zuhul Özbayrak, s.37.)

²³⁹ Cizova, s. 384.

²⁴⁰ Beccaria, (Çev. Sami Selçuk), s. 13.

²⁴¹ Cizova, s. 384.

²⁴² John Bessler, “In Closing”, *Baltimore Law (The Magazine of the University of Baltimore School of Law)*, Fall-2014, s. 32.

²⁴³ James Madison; Thomas Jefferson'dan bir sonraki, 1809- 1817 yılları arasında görev yapmış olan 4. Amerika Birleşik Devletleri Başkanı'dır. 1801- 1809 yılları arasında da dışişleri bakanı olarak görev yapan Madison aynı zamanda bir siyaset felsefecisi idi.

arkadaşı olan Bradford, Beccaria'nın eserine yönelik övgü dolu sözler söylemiştir. Amerika'da kurucular zamanında zalimce olarak tanımlanmasa bile idam cezası zaruri olarak görülmekteydi. O dönemde devlet ve federal hapishaneler özellikle şiddet faillerini süresiz olarak tutamadıklarından beri idam cezası gerekli olarak görülmekteydi²⁴⁴.

Bu güne baktığımızda, son on beş yıldır idam hükmü ve idam infazı sayısında çarpıcı bir azalma meydana gelmiştir. Bunun yerine şartlı tahliye olmaksızın ömür boyu hapis cezaları daha popüler hale gelmiştir²⁴⁵.

Beccaria'nın çalışmamızın temelini oluşturan bu eseri döneminin en önemli sorunlarından ve kanayan yarası olan şu soruya tutarlı bir yanıt arar: "*Akla ve insanlığı dayanan yeni bir ceza adaleti oluşturulurken ilkeler neler olmalıdır?*" Beccaria'yı bu denli başarılı kılan şeylerden en önemlisi ise yazıldığı dönemdeki halkın beklentisi ve bunu karşılayan bir yapının beklenilenin üstündeki buluşması olmuştur²⁴⁶. Beccaria'nın en büyük amacı ve çabası suçta ve cezada kanunilik ilkesinin yerleşmesi, yargılamaların hızı ve adil bir sisteme oturtulması, cezaların daha ılımlı olmaları, her türlü insanlık dışı muamelenin yasaklanması, işkence gibi, gizli yargılamalar ve keyfi muamelelerin yasaklanması ve suçların ve cezaların orantılı olması ilkesinin uygulanması olmuştur²⁴⁷.

Beccaria'nın hukuk alanında bu üne ulaşmasının en büyük sebebi ceza hukukunu sistematikleştiren ilk düşünürlerden biri olmasıdır. Beccaria'yı anlamamızın en önemli yolunda onun suç ve ceza görüşleri ve bu yoldaki kavramları bulunmaktadır.

2.2. Beccaria'nın Suç ve Ceza Felsefesinin Temel Kavramları

2.2.1. Suç Kavramı

Ceza hukuku ve felsefesi açısından kavramların önemi yadsınamaz bir gerçektir. Buradan hareketle suç kavramı üzerinde durmak yerinde olacaktır. Suç kavramı insanların toplu halde yaşamasından itibaren ortaya çıkmış bir kavramdır. Toplumsal yaşamın ilkel devirlerinde bireyler tıpkı tabiat olayları gibi toplumsal yaşamın

²⁴⁴ Bessler, s. 32.

²⁴⁵ Bessler, s. 32.

²⁴⁶ Beccaria, (Çev. Zuhâl Özbayrak), s. 10.

²⁴⁷ Aksoy Retornaz, s. 95.

kurallarını da dinsel nedenlere bağlamışlardır. Suçu dini esaslarla tanımlamışlar ve suçluyu ve suçu da günahkar, günah olarak adlandırmışlardır. Zamanla her alanda olduğu gibi bu konuda da fikir değişiklikleri olmuş ve suçu insan ilişkileri bağlamında değerlendirmeye başlamışlardır²⁴⁸. Suçun somut ve kesin çizgilerle oluşturulmuş bir tanımını yapmak zordur. Suç, genel ve basit bir şekilde tanımlanacak olursa, hukuk düzeninin cezai müeyyide altına aldığı insan davranışlarıdır. Fakat, tanımladığımız şekliyle kuşkusuz, suç sadece şekli anlamda tarif edilmektedir. Buradan hırsızlık, adam öldürme, hakaret ya da tecavüz gibi fillerin suç olduğunu çıkarabiliriz. Hukuk bu hareketlerin işlenişine hukuki bir netice, cezai müeyyide uyguladığı için bunların suç kategorisine girdiğini söyleyebiliriz. Yani belirli filler suç oldukları için cezalandırılabilir değil, tam tersi cezalandırılabilirdikleri için suç kategorisine girmektedir. Fakat bu anlatımlar bireylerin suç kavramını anlaması için yeterli nitelikte değildir. Birey hareketin hangi suretle cezalandırılabilceğini bilmelidir ki harekete cezai nitelik veren özellikleri saptayabilsin²⁴⁹. Suç kavramı için bahsedildiği üzere kati tanım yapılamasa dahi suçtan bahsedebilmek için öncelikle yapma ya da yapmama biçiminde bir harekete ihtiyaç vardır. Hareket yoksa suçtan söz edilemez, bireyin iç dünyasına ilişkin olan davranışlar suç kavramı içine girmez ve ceza hukukunun konusunu oluşturmazlar. Suç her zaman dış dünyada gerçekleşen bir olaydır²⁵⁰. Ayrıca modern ceza hukukunda suçun tanımının olmaması daha mantıklıdır. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereğince yasa da suç olarak sayılmamış bir hareketin genel suç tanımına göre suç sayılması ilkeye aykırılık gösterecektir. Birey, yasa da tanımı yapılan ve cezai sonuca hükmedilen bir hareketten dolayı cezalandırılacak ve suç olarak bilmesi gerekmediği bir hareketten dolayı cezalandırılmayacaktır²⁵¹.

Genel olarak hukukçuların görüşü ile tanımlanan suç, ceza normunun belirlediği hareket olarak anlaşılabilir. Buradan anlaşılabilceği üzere; norm yoksa suç da yoktur. Daha geniş tabiri ile suç, ceza tehdidi altında kanunu yapılmasını yasakladığı müspet ya da menfi bir harekettir. Fakat kriminologlara göre; hukukçular tarafından yapılan tanım son derece dardır. Suçun kriminolojik anlamı ile hukuki anlamı arasında fark olsa dahi

²⁴⁸ Milli Eğitim Bakanlığı, *Adalet-Kriminoloji*, Ankara, 2011, s. 6.

²⁴⁹ Wilhelm Gallas, "Cezalandırılabilirliğin Temelleri Ve Sınırları Suç Kavramı Üzerine Düşünceler", (Çev. İzzet Özgenç), *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 4, Yıl 1994, sayı 1-2, s. 305.

²⁵⁰ Yalçın -Sancar- Köprülü, s. 145.

²⁵¹ Doğan Soyaslan, *Kriminoloji (Suç ve Ceza Bilimleri)*, Yetkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2015, s. 36.

toplumsal güvenliği korumak ve özgürlük için hukuki bir tanım zaruri olarak görülmüştür²⁵².

Suç kavramı ve suç teorileri de suçu anlamak, insanın neden suç işlediğini araştırmak, problem ya da problemlerin çözülmesinde izlenecek yolu saptamak noktasında son derece önemlidir. Bireyin neden suç işlediğini anlamaya çalışmak ilk adım ve ana tema olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle ceza felsefesi ile ilgilenenler, ceza hukukçuları ve en önemlisi kriminologlar suçu işlemeye etki eden şeyi bulmak için çeşitli savlar ileri sürmüştür. Suç teorileri de neredeyse suçun kendisi kadar eski olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. İlk suç teorisi, mağarasına hırsız giren, en değerli sopası çalınan insanca ortaya atılmıştır. “*Niçin, Neden ben?*” diye sormuştur. Suçun daha bilimsel açıklamaları ise dinler tarafından ortaya konmuştur. Tanrının kanunlarının ihlali üzerinde durulmuş ve suç ile günah aynı anlamı ifade etmiştir²⁵³. Böylelikle daha sonra daha bilimsel daha ayrıntılı teoriler ortaya konmaya başlamış ve derinlemesine incelemeler yapılmaya başlanmıştır. Ceza hukuku açısından suçu bir yapı olarak açıklayan farklı teoriler karşımıza çıkmaktadır. Bunlar, tarihsel zaman dilimi içerisinde gelişmiş ve suç kavramının bugünkü haline getirmeye katkı sağlamıştır²⁵⁴. Suçun açıklanmasında özellikle nedenlerin ortaya konmasında subjektif ve objektif nitelikte olan yaklaşımlar vardır. 1700 ve 1800’lerde bireyler arası ilişkileri inceleyen ve bu konuda çalışan Voltaire, Rousseau gibi sosyal felsefecilere göre suç ahlaki bir konu olarak düşünülmekteydi. Özgür irade, özgür seçim ve hedonizm kavramları da bu araştırmalar ve çalışmalar sonucu bu dönemde ortaya çıkan kavramlardır. Toplumsal sözleşme kavramı, yani, bireylerin özgürlüklerinin bir kısmından fedakarlık edip bir çok sayıdaki kişinin özgürlüğünün korunması fikri ortaya atıldı. Bu temada oluşan düşünce sistemine Klasik Okul da denilmiştir²⁵⁵. Daha sonra 18. Yüzyılda ise pozitivizm akımının ve buna bağlı olarak pozitivist okulla beraber determinizm kavramı ortaya çıkmıştır. Lombroso, Garofalo ve Ferri’nin önderliğini yaptığı bu okul, daha sonra “Chicago Okulu” suçlu davranışı açıklayan çağdaş teorilerden pek çoğunu değişik şekillerde etkilemiştir²⁵⁶. Ortaya çıkışından ve gelişiminden bahsetmeye çalıştığımız suç teorileri genel başlık olarak biyolojik teoriler, psikolojik teoriler, sosyolojik teoriler ve

²⁵² Soyaslan, s. 36.

²⁵³ Milli Eğitim Bakanlığı, s. 7.

²⁵⁴ Ömer Ömeroğlu, *Suç ve Ahlak*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015, s. 106.

²⁵⁵ Milli Eğitim Bakanlığı, s. 7.

²⁵⁶ A.g.e., s. 7.

sosyo-psikolojik teoriler olarak sınıflandırılabilir²⁵⁷. Biyolojik teoriler; suçu beden yapılarındaki farklılıklara dayandıran teoriler ve genetik teoriler olarak ikiye ayrılmaktadır. Psikolojik teoriler ise; psiko-analitik teoriler, suçu psikopatiye dayandıran görüşler ve özel düşünme modeli görüşü olarak ayrılmaktadır. Sosyolojik teoriler ise yapısal ve alt-kültür teorileri şeklinde ayrılmıştır. Sosyo-psikolojik teoriler de kontrol teorileri ve doğrudan doğruya öğrenme teorileri olarak ayrılmaktadır²⁵⁸. Konuda uzman farklı yazarlar tarafından farklı gruplandırmalara tabi tutulabilen teoriler genel başlık olarak dile getirdiğimiz şekilde sınıflandırılabilir. Okullara göre ya da daha spesifik olarak da sınıflandırma yapmak mümkündür. Klasik teori, caydırıcılık teorisi, rasyonel seçim teorisi, rutin aktiviteler teorisi gibi²⁵⁹. İnsanlar neden suç işler sorusuna geldiğimizde görürüz ki kabahatlerden şiddetli suçlara kadar, bazı insanlar ceza adaleti sistemine adım atarak yani kanıksayarak bir daha asla suç işlemeyecek bir biçimde derslerini alırlar. Fakat maalesef bunların dışında kalan diğerleri sabıka kayıtları bitmeksizin tekrar tekrar suç işleyen bireyler haline gelmektedirler. Bu konuda birçok etken arasında çevre çok büyük rol oynayan faktörlerden birisidir²⁶⁰.

Beccaria'ya göre de suçlara ilişkin cezaları yalnızca yasalar belirler. Beccaria ünlü eserinde cezaların kökeni ve ceza verme yetkisi hakkında bölümler oluşturduktan sonra sonuçlar başlığı altında ulaştığı ilke ve çıkarımlara yer vermiştir. Beccaria dile getirdiğimiz bu bölümde her şeyden önce suç hukukunun ve ceza yargılamasının insan hakları bildirilerine ve sözleşmelerine geçen ilkelerini ortaya koymaktadır. Sözü geçen bu ilkeler “kanunsuz suç olmaz: nullum crimen sine lege” ve “kanunsuz ceza olmaz: nulla poena sine lege” ilkeleridir. Modern ceza hukukunun en önemli ve üzerinde en çok kafa yorulan ilkelerinden biri olan kanunsuz suç ve ceza olmaz prensibi bugün şöyle bir şekle bürünmüştür; “Suçların yazılı, kesin, kolay anlaşılır, sonuçları önceden görülebilir biçimde belirlenmesi: nullum crimen sine lege roenali scripta, scricta, certa, previa”²⁶¹. Suçların ve cezaların kanuniliği ilkesi modern ceza hukuku için son derece önemli bir ilkedir ve teorik olarak temellerini ortaya atan ilk düşünür Montesquieu olmuştur. Montesquieu devlet gücünü elinde tutanların, yalnızca kanunla bireyin

²⁵⁷ **Sokullu Akıncı**, s. 153.

²⁵⁸ Daha ayrıntılı bilgi için Sokullu-Akıncı, *Kriminoloji* adlı kitaba bakınız.

²⁵⁹ Adem **Sözüer**- Tuğba **Topçuoğlu**, *Kriminoloji-II, Suç Teorileri*, <http://istanbuluniversitesi.hukuk.fakultesi.gen.tr/fpdb/suc-teori4.ppt>, (E.T. 29.04.2016).

²⁶⁰ **Tania**, “Criminology Theories: The Varied Reasons Why People Commit Crimes”, 2014, <https://blog.udemy.com/criminology-theories/>, (E.T. 29.04.2016).

²⁶¹ **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s. 33.

özgürlüğü hususunda kısıtlama yapabileceklerinden bahsetmiştir. Keyfiliği önlemek için de kuvvetler ayrılığı prensibine işaret etmiştir²⁶². Birey yasada herkesin anlayabileceği şekilde açıklanan suçlara muhattap olmalıdır ki özgür iradesi ile sergilediği davranışının sebep olabileceği sonuçları öngörebilsin. Bireyler otoritenin öngördüğü ceza hükümlerine kolay ulaşabilmeli, ulaştığı vakit kolay anlayabilmelidir. Bunu bir başka ilke de vurgulamış ve benimsemiştir. “ceza yasası cezalandırmadan önce açık ve anlaşılabilir biçimde uymalıdır: moneat lex priusquam feriat”²⁶³. Otoriteler bu ilkeleri gözetmeden hüküm oluşturursa çokça önemli olan ve üzerinde durulan demokratik rejimi ve hukukun üstünlüğünü Sami Selçuk’un tabiriyle kötü huylu hücreler gibi kemirecektir. Eğer bu ilkeler temel alınarak hazırlanmayan hükümler söz konusu olursa hukukun üstünlüğü ve demokratik toplum modeli kağıt üzerinde kalan ve önemini teori kısmında dahi yitirmiş birer kavramlar olarak kalacaktır. Beccaria aynı bölümde bunlardan ayrıca bir ilke daha üzerinde daha durmuştur. Özellikle kendi dönemi ve koşulları düşünülürse bu konunun ne kadar önemli olduğunu anlamak zor olmayacaktır. Bahsettiğimiz bu diğer ilke ise şu şekildedir: Hukuksal uyumsuzlukları, yasama ve yürütme erklerinden bağımsız olarak yargı erkinin çözmesi. Beccaria dile getirdiğimiz bu ilkeleri kaleme alırken şüphesiz düşünce sisteminde fazlaca etkili olan Locke ve Montesquieu’dan çokça esinlenmiştir²⁶⁴. Diğer Aydınlanmacı düşünürlerle benzer olarak Beccaria da akıl gücünün, akılcılığın öneminin ve buna olan inancının üzerinde çokça durmuştur. Geniş açıdan bakıldığında ise; düşünürün reformları genel olarak insanoğlunun barış ve ortak yararlar için işbirliği içinde olan mantıklı yaratıklar olduğundan yola çıkarak felsefesini şekillendirmiştir²⁶⁵.

Beccaria eserinde “*Suçta Kalkışmalar, Suçta Katılmalar, Cezadan Bağışık Tutulma*” başlığı altında teşebbüs ve iştirak müesseselerini incelemiştir. Bölüme *yasalar, niyeti bir başına cezalandırmazlar* sözleri ile başlamıştır. Burada hiç kimse dışı yansımayan düşüncelerinden, inançlarından, düşlerinden, fantezilerinden dolayı cezalandırılmayacağına²⁶⁶ (*cogitationis poenam nemo patitur*) dair olan çağdaş ceza hukuku ilkesine vurgu yapmıştır. Kendisi suçun düşünülmesinin cezalandırılmasının

²⁶² Küçüktaşdemir, s. 76.

²⁶³ Beccaria, (Çev. Sami Selçuk), s. 33.

²⁶⁴ Beccaria, (Çev. Sami Selçuk), s. 33.

²⁶⁵ Carpenter, s. 3.

²⁶⁶ Sami Selçuk, “Kavramlar, Adlandırmalar ve Kararlar”, *Yargıtay Dergisi*, Cilt:19, Sayı:4, Ekim, 1993, s. 407.

mümkün olmadığını ilkeye atıf yaparak belirtmiştir. Fakat bu düşünülen suçun onu işlemek iradesini dışı vuran kimi davranışlarla işlenmeye başlamasının bir cezaya müstehak olacağından bahsetmiştir. Bir suça kalkışmanın da önlenmesi gereken bir eylem olduğu muhakkaktır fakat suçun işlenip bittiğinde yani tamamlandığında verilecek cezaya oranla daha hafif olacağını vurgulamıştır. Bunun da caydırıcılık açısından önemi şu şekildedir; suça kalkışma ile o suçun işlenip tamamlanması arasında zorunlu olarak bir zaman aralığı bulunmaktadır. İşlenip tamamlanmış eyleme verilen ceza pişman olunup tamamlanmayan eylemden daha ağır cezalandırıldığı için fail bu eyleme başladığında bu eylemi tamamladığında daha ağır bir cezaya çarptırılacağını düşünerek bu zorunlu zaman aralığında bu eylemden vazgeçebilecektir²⁶⁷. Bu şekilde suça teşebbüse verilen ceza ile tamamlandığındaki ceza ağırlığı mutlak surette farklı olmalı ve faile eylemi esnasında vazgeçme dürtüsü uyandırmalıdır.

Ünlü düşünür suça teşebbüs ve suçun tamamlanması arasındaki fark mantığından hareketle bir suçu doğrudan işleyen ya da doğrudan birlikte işleyenler dışında kalan suç ortaklarına verilecek cezalar da derecelendirilmelidir. İnsanlar belli bir tehlikenin peşinden koşmak için birleştiklerinde, sorumluluğu herkesin tehlikenin büyüklüğü oranında eşit olarak paylaşmasını istemektedirler. Suç ortakları tehlike oranında olacak sorumluluğu eşit şekilde karşılayacakları için suçu üstlenecek kişiyi bulmak zor olacaktır. Bunun tek istisnası suç işleyen kişiye diğerlerinin ödül vermiş olması durumudur. Burada suç işleyen kişi farklı olsa bile, tehlikenin başkılığı ile yararın başkılığı dengelenip ödüllendiği için cezanın eşit olması gerekecektir²⁶⁸. Beccaria daha sonra cezadan bağışık tutulma durumunu incelemiş ve eleştirmiştir. Kimi mahkemelerin ağır bir suça katıldığı halde suç ortaklarını ortaya çıkaran faili cezadan bağışık tuttuklarını belirtmiştir. Bu bağışık tutulma durumunun ise hem yararlı hem zararlı sonuçlar doğurduğunu belirtmiştir. Caniler arasında bile olsa hoş görülmeyen ihanete resmen izin verilmiş olunması sakıncaları arasında yer almaktadır. Ayrıca bir ulus için alçakça işlenmiş suçların, cesaretle işlenmiş suçlara nazaran çok daha yıkıcı olacağını belirten Beccaria cesaretin sık rastlanan bir şey olmadığından bahsetmiştir. Alçaklığın

²⁶⁷ **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s. 187.

²⁶⁸ Suça iştirak edenler müşterek fail olarak adlandırılabilmeleri ve aynı oranda ceza almaları için suç işleme kararının ortak olması dışında, fiil üzerinde ortak hâkimiyet kurulması da gerekir. Fiil üzerinde ortak hâkimiyet olmasa dahi azmettirme olayı dediğimiz Beccaria'nın diğerinin ya da diğerlerinin ödül sunması neticesinde bir kişinin suçu işlemesi durumunda diğer birey ya da bireylerin ortak olarak hâkimiyeti olmasa dahi suçu işleyen failin ve hareketinin üzerinde hâkimiyet kurdukları için bunu yapan kişi veya kişiler de fail olarak sorumlu olmalıdır.

ise çok yaygın ve bulaşıcı olduğunu söylemiştir. Mahkemeler böyle bir yöntemle başvururken, kendi kararsızlık ve acizliklerini göstermekte ve yasayı çiğneyenlerden yardım beklemektedirler. Bu kısımlar cezadan bağışık tutma durumunda ortaya çıkan sakıncalardır²⁶⁹. Öte yandan yasalara yani toplumsal/kamusal sözleşmeye güvenmeyen ona uymayan bir insanın özel/bireysel sözleşmeye de sadık kalmayacağını gösterir. Aslında bu yöntem kullanarak müşterek faillik kurumunun yaygınlaştırılması engellenebilecektir. Çünkü genel yasa her bireye kendisini bir başına tehlikeye atmayı göze almayı telkin edecek ve suç ortaklarının kendi aralarında anlaşmalarına engel olacaktır. Bu kısmı da yöntemin yararlı tarafını oluşturmaktadır. Ama Beccaria bu yasa oluşturulurken, yasada cezadan bağışıklığın sürgün ile birlikte olacağını açıkça belirtilmesi zorunluluğuna vurgu yapmıştır. Ayrıca Beccaria bölüm sonunda; yasalara uyup cezadan bağışıklık müessesesinden yararlanmak isteyen faile cezadan bağışıklık sağlanmaz ve bu kurumdan cayılırsa ortaya çıkacak olan güvensizlik durumuna karşı duyduğu tedirginliği aktarmıştır. Çünkü ulusların yasalarında bu durumun örnekleri olduğunu belirtmiştir²⁷⁰. Cezadan bağışıklık kurumu Beccaria'nın belirttiği üzere suçlular arasında dahi olsa ihanete izin verme gibi algılanabilmektedir. Fakat tıpkı teşebbüste olduğu gibi alacağı cezayı muhasebe edip fiili tamamladıktan sonra dahi olsa en azından mahkemenin neticesini dolayısıyla toplumu aydınlatmaya, sonuçlandırmaya yarayabilmektedir. Ayrıca birey suçu işledikten sonra da pişmanlık duygusuna sahip olabilmekte ve bunu telafi maksatlı diğer faillerin kimliğini deşifre etmek suretiyle pişmanlık yaşamayan faillerin de cezaya çarptırılmasını arzu ediyor olabilmektedir. Bu yönden bakıldığında pişmanlığa teşvik eden bir yasa olarak düşünülebilmektedir.

Beccaria suç ve ceza felsefesini oluştururken yararlandığı toplumsal sözleşme teorisi ve yararcılık teorisine göre fikirlerini oluşturmuştur. Örneğin sosyal sözleşme teorisine göre; Beccaria cezalandırmayı şu şekilde açıklamış ve tartışmıştır: Cezalandırma sosyal sözleşmeyi meşrulaştırmak ve insanların sosyal sözleşmeye sadık kalmasını sağlamak için uygulanabilecektir²⁷¹. Yani ancak bu amaçlarla uygulanan cezalar ve bunu misyon edinen cezalandırma sistemi meşru bir ceza adaleti sistemini oluşturacaktır. Yararcılık teorisine göre ise (belki de Helvetius'un etkisi ile); seçilen cezalandırma sistemi ve yöntemlerinin kamuya en yüksek oranda yarar sağlaması ve bu doğrultuda hizmet

²⁶⁹ **Beccaria**, (Çev. Zuhâl Özbayrak), s. 124.

²⁷⁰ **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s. 189.

²⁷¹ **Fieser-Dowden**, <http://www.iep.utm.edu/beccaria/>, (E.T. 10.05.2016).

vermesi gerektiğini savunmaktadır²⁷². Ünlü düşünür birey akılcılığında; yararcılık teorisini, sosyal sözleşmecî yönünü ve kendisinin iyimser (optimism) bakış açısını birlikte uyguladığında; toplum onu oluşturan üyelerinin ortak faydası ve mutluluğu için var olduğunu ve sosyal kurumların yine bu amaç uğruna akılcı olarak düzenlenmesi gerektiğine ulaşmaktadır²⁷³. Beccaria düşünce sistemi ile adeta çağımız ceza hukukunun dayandığı birçok ilkenin ve kurumun da öncülüğünü yapmıştır. Ortaya koyduğu düşüncelerle; coşkulu üslubu ve öğüt veren, Sami Selçuk'un tabiri ile peygamberce çağrılarını ile uygarlıkları yeni ufuklara doğru sürüklemiştir. Yasa koyuculara yol gösterici nitelikteki; ceza yargılama hukuklarının başlıca kurucu ilkelerinin, suç ve ceza politikasının da temellerini oluşturmuştur²⁷⁴.

Suçlar ve suçların ayrımları ile ilgili olarak Beccaria her türlü başına buyrukluğa önlemek ve hak ve özgürlükleri güvence altına almak için yasal metne çok önem vermiştir. Ona göre yasak olan, yasak olarak kabul edilen, her şey yazılı olarak yasa ile belirlenmelidir²⁷⁵. Bunun dışında kalan şeyler serbest olarak kabul edilecektir. Bunun sebebi de gayet tabii ki bireylerin neyin yasak olduğunu bilmesinin gerekli hatta zorunlu olmasıdır. *Kanunsuz suç ve ceza olmaz* ilkesi gereği zaten bahsettiğimiz üzere bireylerin yasa ile suçları ve cezaları görüp, kavrayabilmesi bu doğrultuda hayatını sürdürmesi gerekmektedir. Beccaria sadece suçları belirlemede değil, aynı zamanda tutuklama koşulları ve durumlarının, iflas türlerine temel oluşturan ağır ve hafif kusur ayrımının da yasayla belirlenmesinden yanadır²⁷⁶. Bireyler sadece nelerin suç sayıldığını değil ayrıca suç sayılan şeylerin işlenmesi durumunda karşılaştıkları durumu ve şartları da görebilmelidir. Buna göre haz ve acı hesabı yapabilecektir. Ve bu şekilde zaten suç ve getirisi hatta tabiri caizse götürüsü arasında muhasebe yapabilecektir. Beccaria özellikle çağı düşünüldüğünde son derece ince düşünerek ayrıntıları gözden kaçırmadan hümanizm ışığında aktarım yapmıştır. Tutuklama üzerine adli bölümünde tutuklamanın ne olduğunu yazmış ve geniş bilgi vermiştir. Suçları sınıflara ayıran Beccaria genel olarak suçları üçe ayırmıştır. *“Kimi suçlar, doğrudan doğruya toplumu ya da onu temsil eden kişiyi yıkarlar, yıkmaya yönelirler. Kimileri de yurttaşın yaşamını, mallarını ya da onurunu, bu değerlerin özgül esenliklerini ihlal ederler. Ötekiler ise, kamunun esenliği*

²⁷² A.g.e. ,(E.T. 10.05.2016).

²⁷³ Carpenter, s. 4.

²⁷⁴ Selçuk, s. 18.

²⁷⁵ A.g.e., s. 38.

²⁷⁶ Selçuk, s. 38.

*için yasanın yapmayı ya da yapmamayı buyurduğu kurallara aykırı eylemlerdir.*²⁷⁷” Buradan da anlaşılacağı üzere; Beccaria için en ağır suçlar devlete ve toplumsal sözleşmeye karşı olanlardır. Daha az ağır olarak tabir edilen ya da ikinci sıradaki suçlar ise; kişilere karşı işlenen eylemlerdir. Bu sıralamada birinci sırayı devlete ve toplumsal sözleşmeye aykırı hareket eden suçluları en ağır eylemde bulunmakla ilişkilendiren düşünür ikinci sırada bireylere karşı işlenen suçlara değinmiştir. Son sırada ise; toplumsal dinginliğe karşı eylemleri suç türü olarak saymıştır. Toplumsal sükunu bozma eylemini üçüncü sıraya koymuştur²⁷⁸. En ağır olarak tabir ettiği devletin kişiliğine karşı olan suçlar dolayısıyla en ağır cezalara muhatap olacaktır. Devlete karşı olan suçları kişilerin güvenliklerini karşı olan suçlar izler demiştik ve her meşru topluluğun amacı da kişilerin güvenliğinin sağlanması olarak düşünüldüğüne göre ikinci sırayı alması son derece makuldür. Beccaria’nın kendi tabiriyle “*her yurttaşın kazanımı olan güvenlik içinde yaşama hakkının ihlali, yasalarca öngörülen en ağır cezalarla cezalandırılmalıdır. Bu cezalardan kimse yakasını kurtaramamalıdır*”²⁷⁹. Suçları tanımlarken türlere ayıran Beccaria için bir başka ayırım noktası da zamanaşımı belirlerken yararlanıp, oluşturduğu sıralamadır. Beccaria burada suçları ikiye ayırmıştır. İlk olarak saydığı ve birinci kesim suç olarak belirlediği suçlar canavarca olan ağır suçlardır. Canavarca ve ağır olarak tanımladığı suçlar genel olarak adam öldürme suçundan başlamakta, bunun ötesine geçen bütün canilikleri kapsamaktadır. İkinci kesim olan suçlar ise daha az ağır olarak tabir edilebilecek suçlardır²⁸⁰. Beccaria bu ayırımında ise suçları ağır ve daha az olarak yine ayırmıştır. Ama burada suçların ağırlığına göre işleme durumunu da göz önünde tutmuş ve bu varsayıma göre de yargılama süreçlerini öngörmüş ve düzenlemiştir. Düşünür suçların ağırlık oranları ile işleme olasılıklarını ters orantılı olarak düşünmüştür. Ağır ya da diğer tabiri ile canavarca suçlar pek az görüldüklerinden dolayı yargılama süreçleri de daha kısa olmalıdır. Bu tür içerisine soktuğu suçlarda soruşturma ya da yargılama süresini kısa tutmasının sebebi sanıkların suçsuz olma olasılığının yüksek olmasıdır. Fakat bahsettiğimiz bu suçlarda dava zamanaşımı süresi uzun olmalıdır. Bunun sebebi de suçun ağır olma durumundaki cezadan kurtulma olasılığı ile ilgili boş umut ve böbürlenme tehlikesini yüksek olmasıdır. Bunun zıttı olarak hafif ya da önemsiz

²⁷⁷ **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s. 55.

²⁷⁸ **Selçuk**, s. 38.

²⁷⁹ **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s. 56-57.

²⁸⁰ **Selçuk**, s. 38.

suçlarda bireyin yani sanığın suçlu olma olasılığı daha yüksektir. Bu nedenle yargılama süresi de uzun olmalıdır. Bu tip suçlarda cezasız kalma olasılığı az olduğundan dolayı da zamanaşımı süresi kısa tutulmalıdır²⁸¹. Beccaria üçe ayırdığı suçları; eserinin suçların sınıflandırılması (suçların taksimi, suçların dağılımı) bölümünde anlatmıştır. Bu suçların neler olduğunu belirledikten sonra *“bu suçlardan herhangi birine girmeyen bunlar arasına dahil olmayan bütün fiiller hiçbir suretle ne suç telakki edilebilir, ne de cezalandırılabilir.”* demiştir²⁸². Beccaria’ya göre bu sınırlamaların yapılmadığı için de bütün milletlerde ahlaka mugayir kanunlar yapılmıştır. Hatta bu sınırlamalara, sınıflandırmalara uymayarak yapılan kanunlar genel olarak yekdiğerleri ile de zıtlık teşkil etmektedir²⁸³. Beccaria sıralama yaparken suçları zamana, yere, koşullara ve bu gibi değişkenlere tabi tutarak ve onun tabiriyle sınırlayarak sınıflandırmak çok da cazip bir fikir değildir. Hatta Beccaria toplumu oluşturan bireylere olabildiğince geniş yorumlanabilecek bir özgürlük olanı vermek, toplum kuralları mümkün olduğunca genel kriterler vererek kendi tabiriyle bir manastır sıkı düzeninden uzak daha serbest ve daha özgürlükçe betimlemek yerinde olacaktır. Kendisi suçları sınıflandırırken dile getirdiğimiz gibi kitabının bir bölümünü ayırarak yapmıştır. Ama bu sınıflandırmayı yaparken kasıntı bir şekilde değişkenlerin çok olduğu bir anlayışla yapmamıştır. Kendisi sadece genel ilkeleri ve en uğursuz ortak yanılıgıları (suçların sınıflandırılması yapılırken fiile suç niteliği veren şeyler genel özellikler ve uğursuz ortak yanılıgılar olarak adlandırılmıştır.) vermek suretiyle yapmıştır.

Beccaria, suçların sınıflandırılması bölümünün sonunda her yurttaşın yasalarda yasak olduğu suç sayılan şeyler dışında kalan aykırılıklardan sorumlu olmayacağını belirtir. Bu kuralın bu şekilde geçerli olması ve yurttaşların eylemlerinden kaygı duymadan hareket edebilmesini öngörür. Ayrıca tam olarak bu kuralın; halktan yani sıradan insanlarca ve yüksek yargıçlarca inanılması, beyinlere kazınması, yasaların sağlam ve dokunulmaz bekçileri ile korunması gereken bir siyasal inanç ya da dogma olduğunu dile getiriyor. Bu kutsal dogma olmadan toplumun var olamayacağını ifade eder. Bu kural olmadan toplumun olmayacağını sebebi ise; toplum sözleşmesini yaparken bütün nesnelere üzerinde her duyarlı varlıkta ortak ve sadece kendi güçleriyle sınırlı bulunan evrensel davranış konusunda insanların gösterdikleri fedakarlık ve özverinin haklı ödülü

²⁸¹ A.g.e., s. 39.

²⁸² Beccaria, (Çev. Muhiddin Göklü), s. 226.

²⁸³ A.g.e., s. 226.

ve adil karşılığının olması olarak açıklamaktadır. Bu dogma insanların erdemli kılan bir dogma olarak anılmaktadır. Bu erdem korkuya karşı direnci de simgeleyen bir erdem olarak tasvir edilmektedir²⁸⁴. Beccaria bu erdemin iğreti ve belirsiz varlığını acılara sürükleyebilen kişinin yani sadece böyle birinin layık olduğu bir erdem olduğunu yoksa herkesin önünde eğilip bükülen dalkavuk tedbiri olmadığını söyleyerek bu konuyu sonlandırmıştır. Ayrıca kişilere karşı olan suçlardan ve bunların ağırlığından bahsederken sadece halktan insanların işledikleri cinayetleri ve yaptıkları hırsızlıkları değil ama aynı zamanda daha büyük bir alanda daha büyük bir güçle etkili olmuş yetkilileri, yüksek görevlilerin işledikleri suçları da buraya dahil etmek gerektiğini söylemektedir. Aksi düşünüldüğünde bahsi geçen kişilerin işledikleri suçlar halkın ruhundaki görev ve adalet anlayışını yıkarak yerine “güçlü olan kazanır ” düşüncesini yerleştireceği için tehlikeli olacaktır²⁸⁵.

Aktarmaya çalıştığımız, suçların genel niteliklerinden ve sıralamasının daha doğru bir ifadeyle sınıflandırılmasının nasıl olması gerektiğinden bahsetmektedir. Hangi eylemler suç kapsamına girmektedir? Suç kapsamına dahil edilen eylemlerin ortak olan yönleri nelerdir? Bir eylemin suç olarak kabul edilebilmesi için yasada yer alması gerekliliği, kanunsuz suç ya da ceza olamayacağı prensibi, bireylerin dolaysız ve net bir şekilde irade kullanarak hareket ettiğinde eylemin neticesini hesaplayabilmesi olanağı üzerinde durulmuştur. Yurttaşlara olabildiğince yüksek özgürlük alanı verilebilmesi için gerekli olan prensip ve düzenlemeler ceza hukukunun reform alanını oluşturmaktadır. Genel olarak bu şekilde oluşturulan bölümün ana teması suç sınıflandırılmasını temel almıştır. Bütün bunlardan bahsettikten sonra farklı okullara göre suç kavramına bakılabilir. Örneğin; mutlak adalet teorisini destekleyen mutlak adalet okuluna göre, “ahlak ve adalete zıt bütün fiil ve hareketler” suç olarak düşünülmektedir. Beccaria’nın dahil Klasik Okula göre ise belirtmeye çalıştığımız gibi “cemiyete yani topluma zararlı fiiller” suç olarak anılmaktadır. Klasik Okula göre topluma ya da cemiyete zarar veren fiiller en ağırından en hafifine kadar hepsi suç sayılmaktadır. Sadece bu suçlarda bahsettiğimiz üzere doğrudan doğruya cemiyetin yıkılmasına yönelik olanlar veya temsil edenlerin mahvına yöneliktir ve bu tip olan suçlara (le Crimes de lese-majeste)

²⁸⁴ **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s. 58.

²⁸⁵ **Beccaria**, (Çev. Zuhâl Özbayrak), s. 61.

ismi verilmektedir. Yine tekrar etmiş olacağımız şekilde bunlar suçların en ağırları olarak kabul edilmektedir²⁸⁶.

Pozitivist okula göre ise; suç daha farklı tarif edilmektedir. Okulun büyük kurucularından Garofalo'ya göre cürüm, daima kötü ve beşer kalbindeki ahlaki duyguları yaralayan fiil ve hareketlerdir. Yani yine bu tarife göre suç olarak kabul edilen eylemin gayri ahlaki bir unsur içermesi gerekmektedir. Yaralanan duygular olarak kastedilen hisler ise merhamet ve doğruluk duyguları olarak düşünülmelidir. Ve eğer ki bir eylem sonucunda merhamet ve doğruluk hisleri yara almamışsa ortada gerçek bir suç mevcut değildir. Pozitivist Okulu göre bu durumda olsa olsa sadece kanuni bir suç vardır. Buradan da çıkarılabileceği gibi Garofalo suçları ikiye ayırmıştır. Bunlar tabii suç ve kanuni suçtur. Suçları bu şekilde ayırırken kendisinin esinlendiği kişinin Beccaria olduğu düşünülmektedir²⁸⁷. Klasik Okul düşünürlerinin reform niteliğindeki hareketlerinin amacı genel olarak cezanın azaltılmasını öngörmektedir. Pozitivist Okulun ise şöyle bir iddiası vardır: “*Klasik Okulun tarihsel misyonu cezanın azaltılmasıydı... Biz Klasik Okulun bu misyonunu daha soylu ve daha verimli bir misyonla izliyoruz ve buna suçun azaltılmasını ekliyoruz.*”²⁸⁸ Geniş açıdan baktığımızda ister Klasik Okul perspektifinden ister pozitivist okul açısından baktığımızda, devletin bünyesini afetlerden korumaya ve milli selamet ve sıhhati korumak ve müdafaaya matuf suçlar, kuşkusuz daha önce tarif ettiğimiz gibi hakiki ve tabii suçlar kategorisine girmektedir. Tüm bu doğrultularda yaptığımız tarifler sonucunda ve birikiminde aklımıza yerleşen bir suç tanımı şüphesiz ki vardır. Ama genel olarak çok popüler hale gelmiş ve en makul olarak görülmüş bir tanım vardır ki bu tanım ünlü ve büyük İtalyan Ceza Hukukçusu Carrara'ya aittir. Bu tanım şu şekildedir; “*Vatandaşların selameti için bir devlet tarafından yayımlanmış ve ilan edilmiş kanunlara karşı, insanlardan harici bir hareketle sadır olan, olumlu ya da olumsuz bir muhalefet olup ahlaken de reddedilmiş olan şeye suç denmektedir.*” Carrara'nın bu tanımından yola çıkarak bir eylemin suç olması için gerekli olan unsurlar şu şekilde sıralanabilir;

²⁸⁶ **Beccaria**, (Çev. Muhittin Göklü), s. 228.

²⁸⁷ **A.g.e.** s. 229.

²⁸⁸ **Ferri**, *Sociologia Criminale*, c.I, Torino, 1929,s. 3,27, Aktaran, **Sokullu-Akıncı**, s. 125.

- “i-Bir devlet tarafından,*
- ii-Vatandaşların selameti için,*
- iii-Önceden ve ilan edilen,*
- iv-Bir kanuna,*
- v-İnsanın,*
- vi-İster olumlu, ister olumsuz,*
- vii-Harici bir fiilden sadır olan,*
- viii-Ahlaken de reddedilmiş olan,*
- ix-Bir muhalefettir.²⁸⁹”*

Ünlü İtalyan hukukçunun suç için takdir toplamış tarifine göre; belirtilen unsurları bünyesinde topladığı zaman ortada bir suç vardır. Ve ancak bu zaman meşru bir ceza ortaya çıkacaktır.

Beccaria yapıtını ortaya koyarken amacı mevcut düzeni tamamen kaldırıp, bütünüyle reforma konu etmektir. Kendisi yapıtını ele alırken mevcut düzeni eleştirip, yerine yeni şeyler koyarken tartışmalara yol açacak bir şekilde fikirler ortaya koymaktansa; özlü ve açık bir biçimde yeni ilkeler ortaya koymuştur²⁹⁰. Başta son derece çekingen davranan Beccaria; her şeye rağmen döneminde alanı üzerinde bu denli ses çıkarabilen ve önemli bir yapıt ortaya çıkaran nadir hukukçu ve düşünürlerdendir. Beccaria'nın deyiimiyle kendisinin ele alışına dek çok az sayıda insan, cezaların barbarca olduklarını mahkemelerce uygulanan ceza yöntemlerinin ve yargılamaların ilkelere aykırılıklarını ele almış, incelemiş ya da karşı çıkmıştır. Her ne kadar ilk başta kendisi çekingen ve ürkek yaklaşırsa da²⁹¹ aslında amacı hiç de bu oranda mütevazî olmasını gerektirecek

²⁸⁹ **Beccaria**, (Çev. Muhittin Göklü), s. 229. (Mütercim dipnotta kendi yazısı olarak eklemiştir.)

²⁹⁰ **Selçuk**, s. 22.

²⁹¹ Kitabın ilk yazılan nüshasında bölüm bile yoktur hatta paragraflar bile tam yoktur. Yani eserin ilk yazılan nüshasında yaklaşık yüz otuz sayfa da gösterdiği kanıtlar dahi kenarlarda not halinde verilmiştir. Bu bahsedildiği üzere Beccaria'nın çekingen yapısından kaynaklanmaktadır. İlk

sıradanlıkta değildir. Aksine son derece yüce bir amaç için çalışmakta ve bu alanda bir eser yayınlamaktadır²⁹². Sami Selçuk'un tabiriyle kendisinin yapıtı özüyle ve sözüyle bir kavgadır. Kendisi döneme ve daha sonraki dönemlere damgasını vuran yaptığı işlerle ve etkileriyle isminden çokça söz ettiren bir düşünür ve hukukçudur.

Beccaria'ya göre; suçları cezalandırmaktan önce gelen bir şey varsa, o da cezaları önlemektir. Ona göre iyi bir yazılı hukukun temel amacı da bu olmalıdır. İyi bir yazılı hukuku şöyle tanımlamaktadır; *yaşamla ilgili kabul edilen bütün iyilik ve kötülüklerin hesabını, kitabını yaparak toplumu oluşturan bireylerin olabildiğince mutluluğun en yüksek seviyesine ve aynı zamanda mutsuzluğun da en alt seviyesine göre yönetmek sanatıdır*. Beccaria eserinin “*Suçlar Nasıl Önlenir?*” başlığı altında eleştirilerini sunarak eseri yazdığı döneme dek kullanılan araçların, önerilen bu amaca ters düştüğünü, bu amaç doğrultusunda yetersiz kaldığını dile getirmiştir²⁹³.

Ünlü düşünür insanların eylemlerinin son derece karmaşık ve ele avuca sığmaz olarak betimlemiş, bundan dolayı da bu düzensizliğin ve karışıklığın geometrik bir düzene indirgemenin imkansızlığından bahsetmiştir. Beccaria'ya göre; doğanın yalın ve değişmez yasaları, nasıl gezegenlerin yörüngelerindeki kaymalara engel olamıyorsa insanlar tarafından, insanlar için yapılan yasalarla da insanların davranışlarındaki düzensizliklerin tam manasıyla engellenmesi mümkün gözükmemektedir. Bireylerin hareketlerinin fazla sınırlandırılması da Beccaria için, suçları engellemek bir yana aksine daha fazla suça teşvik etmekte ve yeni, çeşitli suçların doğmasına neden olmaktadır. Yani suç olarak tanımlanamayacak nitelikteki zararsız ve önemsiz pek çok eylemin yasaklanması suça engel olmak yerine keyfiliğe neden olmuş ve düzeni daha fazla bozmuştur. Eski düzen eleştirisi yapan Beccaria; birey davranışlarının gereksiz sınırlandırılmasının, erdem ve kusur anlayışının keyfi tanımlanmasına yol açtığını belirtmiştir.

Suç olarak tanımlanabilen fakat tam manasıyla suç oluşturmayan eylemlerin yasaklanması halimizi neye dönüştürür ve toplum neye indirgenir sorusunu soran

---

basımında yer, isim belirtilmeden çıkarılmıştır. Kendisi gerek üslubu gerek açıklığı kısararak, dönemde zaten fazla dikkat çekici bir meseleye parmak basan Beccaria, mümkün olduğunca sakin ve temkinli adımlar atmıştır.

²⁹² **Selçuk**, s. 24.

²⁹³ **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s. 201.

Beccaria, suçları gerçekten önlemek istiyor musunuz sorusunun cevabını vermiştir. Ona göre suçların önlenmesi için yapılması gerekenler şu şekildedir: İlk olarak; öyle yasalar yapılmalıdır ki *açık, yalın ve anlaşılabilir* niteliklere haiz olsun, toplumu oluşturan insanlar bu yasaları sevsin ve savunmak için tüm çabaları ile birleşsinler, toplumun hiçbir kesimi bu yasaları yıkmaya yeltenmesin. Yine öyle yasalar yapılmalıdır ki bu yasalar bütün insanlara *eşitlik* getirsin, kimi sınıflar için ayrıcalık niteliğinde olmasın, ayrıca insanlar bu yasalardan çekinsin ve insanları korkudan titretecek bir şey varsa o da bu bahsi geçen yasalar olsun. Çünkü Beccaria için iyi yasa korkutucu olmalıdır, bireylere korku salmalıdır. Yasaların saldıkları korkular, kurtarıcı ve insanları esenliğe götürecek şeyler olarak tanımlanmaktadır. Beccaria, korkutucu olması gereken şeyin yasa olduğunu söylemiş; çünkü insanın insana verdiği korku her zaman daha kötü sonuçlar doğurmuş, yeni suçlar üreten kaynaklar olmuştur. Hatta bunu; köle ya da uşak insanların özgür insanlardan çok daha zevke ve şehvete düşkün daha acımasız ve korkunç olduğunu söyleyerek örneklendirmiştir²⁹⁴. İnsanların suç oluşturan eylemden kaçınması için içsel, ahlaki durumundan başka harici güçlerin caydırıcılığına da ihtiyacı vardır. Zaten bu gereksinimden dolayı ceza kurumu ortaya çıkmıştır. İnsanın insandan korkmasının sonucu daha vahim sonuçlara sebebiyet verebilmektedir. Bunun farklı psikolojik yansımaları olabileceği gibi hukuksal birçok menfi sonucu da olabilecektir. Nitekim örneğini çokça gördüğümüz baskı, korku, sınıfsal ayırım nedeniyle aşağılanma sonucu insanlar suça daha çok eğilim gösterebilmektedir. Ama bu korku üst erk tarafından genele yayılan, eşitlikçi anlayışla yapılan yasalar tarafından sağlanırsa yeni suçları engellemede çok daha başarılı olacaktır. Bu yasaların da eserde belirtildiği gibi çeşitli özellikleri mevcut olmalıdır. Kanaatimizce, en önemlilerinden biri toplum tarafından sevilip benimsenmesi olacaktır. Çünkü bireyi bir eylemden uzak tutan en önemli şey onun yanlış olduğunu kabul etmek, eylemin neden suç teşkil ettiğini anlayıp kanıksamış olmaktır. Bu algı toplumun genelinde ne kadar güçlü olursa toplum da bu eylemden o denli kaçınacaktır.

Birey ne kadar özgür olursa kendini bu oranda müspet ilimlere verir, toplumunu düşünür, kendisi ve diğer bireyler için çalışır. Beccaria da özgür insanları; bilim üzerine kafa yoran, ulusun yararları üzerinde düşünen, büyük olan nesne ve olaylarla ilgilenen onları gören, büyük işler yapan insanlar olarak anlatmıştır. Baskı altında olan, diğer

²⁹⁴ **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s. 202.

insanlar tarafından korkutulan bireyler ise bu düzensiz, baskıcı, menfi yaşamın patirtisi arasında uğradıkları hiçlenmişliğin, yıkılmışlığın ruh hali içinde kendilerine eğlence ararlar ve bunun olumsuz sonuçlarına sebebiyet verirler, demiştir. Beccaria suçun nasıl önleneceğinden bahsederken; olayların nasıl bir sonuç doğuracağını belirsiz olmasından bahsetmiştir. Bunun nedenin yasalar tarafından suçların tanımlanmaması olarak görmüştür. İnsanların işledikleri suçların sonuçları belirsiz olduğu için suçların sonuçları da sorunlu olmaktadır ²⁹⁵. Ünlü düşünür burada çağımızın en önemli ilkelerinden olan suçların ve cezaların kanuniliği ilkesine değinmiştir. Beccaria'ya göre neyin suç olduğunun tanımlanmaması, eylemin sonucu bilinmediğinden suça iten bir neden olmaktadır.

Suç kavramı, suç tanımı, suçların sınıflandırılması, suçların önlenmesi gibi konularda Beccaria'nın düşüncelerini ve doktrindeki bazı görüşleri incelemeye çalıştık. Suçu tanımlarken; eylemi suç kategorisine dahil edebilmemiz için bu eyleme bir sonuç bağlanmış olması gerekliliğinden bahsetmiştik. Bu sonuç da ceza kavramı ile şekil bulmaktadır. Ceza hukukuna adını veren ceza kavramı, kökeni, amacı, yetkilileri ve ölçüsü Beccaria'nın üzerinde durmuş olduğu diğer konulardır. Bu bölümde bu konular incelenmeye çalışılacaktır.

2.2.2. Ceza Kavramı

Beccaria'nın eser isminden de anlaşılacağı üzere kavram olarak en dikkat edilmesi ve üstünde durulması gerekenler suç ve ceza kavramlarıdır. Beccaria'nın ceza, cezalandırma, suç ve ceza arasındaki oran, cezalandırmanın amacı ve kökeni gibi alt başlıklarına geçmeden kendisinin genel ceza hukuku düşüncelerinden, felsefesinin alt yapısını oluşturan sosyal sözleşmecî ve yararcı yönünden bahsetmiştik. . Kendisi ceza adaletini ve dilediği reformu anlatırken sosyal sözleşme teorisinden ve yararcılık teorisinden yararlanmıştır. Kendisi bu yönü ile birçok açıdan ve birçok konuda başta Jeremy Bentham olmak üzere çokça filozofa öncülük etmiştir. Bilhassa Bentham için Beccaria selef konumunda olmuştur²⁹⁶.

²⁹⁵ **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s. 203.

²⁹⁶ David B. **Young**, "Cesare Beccaria: Utilitarian or Retributivist?", *Journal of Criminal Justice*, Vol. 11, 1983, s. 317.

Cezaların kökenini, cezalandırmanın ortaya çıkışını anlayabilmek ve aktarabilmek için öncelikli olarak ceza hukukunun tarihine yoğunlaşmak gerekecektir. Hukuk dalları açısından bakıldığında ceza hukukunun diğer hukuk dalları ile karşılaştırılması yapıldığında kıdemli bir yere sahip olduğunu görebiliriz. Ceza hukukunun tarihi, medeniyet tarihi ile paralellik gösteren bir geçmişe sahiptir. Örneğin tarihen ilk yasama faaliyeti, cezalandırmakla başlamış ve ilk kanunlar, cezaya ilişkin olan veya ceza müeyyidelerini taşıyan kanunlar olmuşlardır²⁹⁷. İnsanlık, toplum, özellikle yerleşik düzen tarihi doğal olarak cezalandırmanın da tarihini oluşturmaktadır. Yani en ilkel toplumlardan en medeni devlet yapılarına kadar her tür toplumda suç adı verilen sosyal olaylar meydana gelmektedir. Ve bunun neticesinde de bahsettiğimiz üzere medeniyet tarihiyle yaşıt olarak suç ve ceza kavramları ile karşılaşmaktayız. En eski devirlerden beri suç adı verdiğimiz bu fiilleri önlemeyi ve faillerini cezalandırmayı hedefleyen bir "müeyyideler" sistemi kurulması zorunluğu kendisini hissettirmiş ve böylece toplum hayatındaki ilk yasama faaliyeti ceza kanunları düzenleme şeklinde kendini göstermiştir²⁹⁸. Suç ve ceza arasında yadsınamaz bir bağ bulunmaktadır. Suç ve ceza kavramları şu şekilde betimlenebilecektir. Bir fiilin genel olarak cezaya layık olduğunu, bu fiilin cezai müeyyide altına alınmasının mutlak bir şekilde gerekli olduğunu ve cezayı bizzat tür ve ölçü itibarıyla fiile karşı belirlenmiş bir hukuki netice olarak gösteren özelliklerin varlığı halinde, müstakil, başka bir ifadeyle, her defasında bu fiile karşı öngörülen cezai müeyyideden bağımsız bir suç kavramından bahsedilebilir. Genel ifadelerle birbirleri ile ilişkili olan bu iki kavram; ceza kavramının suç kavramı ile bağımlılığı suç kavramının ise ceza kavramından bağımsızlığına uygun düşmesi gerekmektedir²⁹⁹. Yani daha farklı bir ifade ile ceza ile suç arasındaki bağlantı muhakkaktır. Fakat müstakil olarak bir suçtan bahsedebilmek için bahsi geçen fiilin cezalandırılması kesin olan bunu hak eden bir fiil olmalıdır ki bu fiil cezaya bağlı kalmaksızın suç olarak görülüp kabul edilebilsin. Ceza bir fiile bağlı bir kavramdır ki o fiil cezaya neden olduğu için buna suç adı verilmiştir. Buradan çıkarılacak sonuç da bahsedildiği üzere cezanın suça bağlı olması durumudur. Suç ve ceza kavramlarının incelenmesi konusunda görüşüne yer verilmesi gereken isimlerden bir diğer ünlü düşünür de Hegel'dir. Hegel'in suç ve ceza konusundaki manidar ve etkileyici görüşleri

²⁹⁷ Feda Şamil Arık, "Eski Türk Ceza Hukukuna Dair Notlar, I-Suçlar Ve Cezalar", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 28, 1995, s. 1.

²⁹⁸ Arık, s. 2.

²⁹⁹ Gallas, s. 305.

ise şu şekildedir. “Suç, bireyin iradesinin umurun iradesine muhalefet etmesidir, bir başka ifadeyle, hukuku şuurlu bir şekilde ihlal eden her fiildir”. Hegel ekolünde ele alınan suç kavramı genel olarak etkilemiş ve ilgi çekici olsa da pozitif hukukla bağdaşmaması gerekçesine dayanarak eleştirilere maruz kalmıştır³⁰⁰.

Modern ceza hukukunun kurucusu kabul edilen Beccaria, düşünceleri itibari ile toplumsal faydacı olarak anılmasına rağmen, Klasik Ceza Hukuku Okulu mensubu görüşleri genel olarak Kıta Avrupası’nda eklektik bir yapıdadır ve doğal hukuk okulundan etkilenmişlerdir³⁰¹. Doğal hukuk görüşleri; dolayısıyla sosyal sözleşme görüşü ve toplumsal fayda görüşü, ceza hukukunu açıklarken ve eski ceza hukukunu eleştirip, düzenleme yaparken Beccaria’ya eşlik etmiştir. Bentham dışında kalan diğer Klasik Ceza Hukukçuları da genel olarak doğal hukuk doktrininden etkilenmiş ve sosyal sözleşme varlığını kabul etmişlerdir.

2.2.2.1. Cezaların Kökeni

İnsanlık var olduğundan beri suç kavramı da varlık bulmuştur. İlk insanlar olan Hz. Adem ve Hz. Havva’nın çocukları olan Habil ve Kabil ceza hukukunun konusunu oluşturan suç kavramının ilk özneleri olmuşlardır. İlk olarak kutsal kitaplarda yer alan yasak olan eylemler ve birçoğunun yaptırımları daha sonra da insan eliyle yapılan, yasama erki olan kişi ya da kişilerce oluşturulan yasalarda yer almıştır. Örneğin kutsal kitaplardan Tevrat’ta ceza hukukunun konusunu oluşturan suçlar on emir etrafında şekillenmiştir. On emirde öldürme, zina ve hırsızlık suçları üzerinde durulmuş, genel olarak diğer suçlara ise kısaca yer verilmiştir. Bazı suçların bugün anladığımız manada yaptırımlarına yer verilmemiştir. Yine Tevrat’ta ceza hukukunun önemli ilkelerinden olan öç alma yasağı, cezaların şahsiliği ilkesi açıkça belirtilmiştir. Bir diğer önemli ilkelerden olan şüphenin lehe yorumlanması ilkesi ise açıkça olmasa bile dolaylı olarak belirtilmiştir. Yahudilikte cezalar ve infaz şekilleri genel olarak recm (taşlama), idam, yakma, sürgün, kırbaçlama, kısas, hapis, para cezaları, mal müsaderesi ve herem³⁰²

³⁰⁰ Gallas, s. 305.

³⁰¹ Küçüktaşdemir, s. 74.

³⁰² Herem cezası dereceleri olan (nezifa, niduy ve en ağır olan ahramta) bir ceza tipidir, genel anlamıyla toplum dışı etme cezası olarak anlaşılabilir. Sosyal aktivitelere kabul edilmeme, saç kesme, bulunduğu cemaatten kovulma gibi yaptırımları içerirdi.

olarak sıralanabilir³⁰³. Diğer kutsal kitaplar olan İncil ve son kutsal kitap olan Kuran-ı Kerim de Allah lafzı olması hasebiyle ve öz itibariyle aynı eylem ve davranışları yasaklayan ayetlerden oluşmaktadır. Eylemin sonuç ve ağırlığına göre yaptırımları değişkenlik gösterebilen cezalar öngörülmüştür.

Özellikle Hristiyanlık dininin Orta Çağ'da yaşadığı değişim ve yozlaşma neticesinde ceza hukuku alanında işlev gösteren gerek engizisyon mahkemeleri olsun gerek bu mahkemelerin arka kısmında yer alan din adamları olsun insanların adalete olan inancını kaybetmesine neden olmuştur. Aydınlanma dönemi ile birlikte değiştirilmeye çalışılan zihniyet müspet olarak insanlık açısından son derece önemlidir. Foucault "Hapishanelerin Doğuşu" isimli eserinde cezalandırmanın bedensel azap çektirmeden çok daha kapsamlı ve iyileştirici olması gerektiğini ve bu süreci anlatmaktadır. Süreç içinde fiziksel olan cezaların, teşhirin olumlu yanlarından çok daha fazla olumsuz yanları ile karşılaşmıştır. Foucault kitabının ilk bölümü olan azap kısmında, daha çok fiziksel türde cezaların uygulandığı, iktidarın gücünü, suçluya ya da henüz suçu kanıtlanmamış bile olsa şüpheli olarak tarif edilebilecek kişiye yapılan ve teşhir edilen işkenceleri anlatmıştır. Bunları anlatırken de betimlemeler ve örneklerle okura o dönemi adeta yaşatmaya çalışmıştır. Modernleşmenin ilk adımlarındaki modern sayılabilecek dönem hapishaneleri anlatılmış ve gelişimi gösterilmiştir. Özellikle 18. Yüzyılın daha çok ikinci yarısında; fiziksel cezalara, yazarın tabiriyle azap çektirmelere karşı çıkmalar başlamıştır. Cezalandırmanın başka şekilde olması gerektiği vurgulanmıştır. Cezaların daha ılımlı ve suçlarla orantılı olması gerektiği ve ölüm cezasının yalnızca cinayet işleyenlere verilmesini, insanlığı artık isyan ettiren ve yıldırان azap çekmelerin kaldırılması gerektiğine dair sesler yükselmeye başlamıştır³⁰⁴. Büyük "ıslahatçılar" olarak anılan Beccaria, Servan, Dupaty, Lacroix, Duport, Pastoret, Target, Bergasse, Kurucu Meclis üyeleri, 18. Yüzyıl sonlarında bile hala artan bir katıllıkla hala bu istekleri reddetmekte olan adli kurumlara bu yumuşaklığı dayattıkları için takdir toplamış ve üne kavuşmuşlardır.

Beccaria eserinin ilk kısmına "Cezaların Kökeni" başlığını vermiştir. Yasaları tanımlayarak başlayan düşünür, birbirlerinden bağımsız ve ayrı yaşayan insanların

³⁰³ Cengiz **Otaç**, *Modernleşme Bağlamında Üç Din Üç Hukuk*, Hukab Yayınları, Ankara, 2013, s. 56.

³⁰⁴ Michel **Foucault**, *Hapishanenin Doğuşu* (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay), İmge Kitabevi, 6. Baskı, Ankara, 2015, s. 125.

toplum halinde yaşamalarını sağlayan koşulları belirleyen şeylerin yasalar olduğunu söylemiştir. İnsanların süregiden düzensizlik ve savaş durumundan yorgun düşmüş ve yaşadığı sözde özgürlükten gına getirmiş olduğundan bahsetmiştir. Toplum sözleşmesi teorisinden de bu bölümden bahsetmiştir. İnsanların; esenlik, güvenlik, dirlik ve düzenlik uğruna hiç değilse özgürlüğün geri kalanından yararlanmak amacıyla onun bir parçasını gözden çıkardığını söylemiştir. Beccaria'ya göre herkesin iyiliği için gözden çıkardığı bu özgürlüğün bütün parçalarının toplamı ise ulusun egemenliğini oluşturan şey olmaktadır. Egemen kişi yani hükümdar ise ulusal egemenliğin yasal emanetçisi ve uygulayıcısı olarak tanımlanmaktadır. Ama Beccaria'ya göre bu emaneti teslim etmekle iş bitmeyecektir. Özellikle egemenliğin bir kişi tarafından ele geçirilip özel çıkarları için kullanılmasının önlenmesi için korunması gerekmektedir. Kısacası tüm insanları içinde olan zorba ruhu kim olursa olsun engellemek gerekecektir³⁰⁵. Bunun için ise etkili yöntemlere ihtiyaç vardır. Beccaria'ya göre ise bu etkili araçlar, yasaları çiğneyecek olanlara karşı konulmuş bulunan cezalar olacaktır. Etkili yöntem olarak cezaları söyleyen Beccaria bunun nedenini de açıklamaktadır. Deneyimler insanların birçoğunun yerleşik düzen kurallarını benimsemediklerini, bu çoğunluğun maddi ve manevi dünyada gözlenen davranışları kadarıyla çoğu kez akla gelen yolların gerekli olduğunu gösterir. Ünlü düşünüre göre; ne tatlı dil, ne güzel söz ne de en yüce doğruluk mevcut gerçeğin günah eğilimleriyle kışkırtılan tutkuları uzun müddet gemlemeye yeterli olmamaktadır³⁰⁶.

Cezaların tarihi de tıpkı suçların tarihi gibi insanlık tarihi ile yaşıt kabul edilebilecektir. Genel manasıyla cezaların kökeninin nereye dayandığını, nasıl ve niçin ortaya çıktığını incelemeye çalıştık. Ceza kavramı olduğundan beri geçirdiği değişimleri incelemek de cezayı işlevselliğini artırmak için çok önemli olacaktır³⁰⁷. Cezalar toplum düzeni, güvenlik, adalet ve hakkaniyet için son derece önemli kavramlardır. Ama önemli olan cezaların nasıl olması gerektiği, nitelikleri, cezalandırma sistemi, infaz yöntemi ve daha üst başlık olarak ceza verme yetkisi ve bununla yetkilendirilmiş kişi, kişiler ya da kurumlardır.

³⁰⁵ **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s. 27.

³⁰⁶ **Beccaria**, (Çev. Zuhâl Özbayrak), s. 47.

³⁰⁷ Bu konuda ayrıntılı bilgi ve inceleme için bakınız; Michel **Foucault**, *Hapishanelerin Doğuşu*.

2.2.2.2. Ceza Verme Yetkisi

Ceza adaleti sistemi üzerinde düşünülduğünde en önemli başlıklardan biri ceza verme yetkisi başlığı olmaktadır. Bireyler, yasalarla yasaklanan bir fiili icra ettikleri zaman o fiil karşılığında bireye verilecek olan cezayı yine yasalar belirlemektedir. Bu suçların ve cezaların kanuniliği ilkesi olarak düzenlenmektedir. Bu ilkenin önemi ve bu ilke üzerinde Beccaria'nın düşüncelerine önceki bölümlerde yer vermiştik. İnsani olarak nitelendirilebilecek ceza adaleti sistemi için bu ilke olmazsa olmaz ilkelere biridir. Bu yasalarla belirlenen cezaları oluşturan, daha basit anlatımıyla ceza verme yetkisine sahip olan kişi ve kurumlar da aynı oranda öneme sahiptir. Beccaria da haklı sebeplerde, öncelikle suç ve ceza politikasının temelini oluşturan ceza verme yetkisini inceler ve sorgular. Kendisi de ustaları olarak kabul ettiği Hobbes, Locke, Vattel, Rousseau gibi ceza verme yetkisini toplumsal sözleşme kuramına dayandırır³⁰⁸. Bireyler özgürlüğünün bir kesimini güvenlikleri için topluma teslim etmişlerdir. Bu şekilde toplumsal sözleşme neticesinde, kendileri güvenlik tedbirlerinin teminini sözleşmenin diğer tarafına bırakmışlardır.

Ceza Hobbes'un tanımına göre; kamu otoritesi tarafından bir yasa ihlali olarak görülen bir şeyi yapmış veya ihmal etmiş olan birine, insanlar itaate daha eğimli olsunlar diye, aynı otorite tarafından verilen bir kötülüktür³⁰⁹. Hobbes Leviathan adlı eserinde ceza tanımı yaptıktan sonra cezalandırma hakkının nereden geldiğini sorgulamıştır. Hobbes'a göre bir devlet kurulurken herkes başka birini savunma hakkını bırakır, fakat kendini savunma hakkını bırakmaz. Ayrıca sözleşmeyle herkes egemenliği sahip olan kişiye başka birinin cezalandırılmasında yardımcı olmayı yükümlenir; fakat kendi cezalandırılmasında aynı yardımı yükümlenmez. Fakat başka birinin cezalandırılmasında yardımcı olmayı taahhüt etmek, taahhüt eden kişi bizzat ceza verme hakkına sahip olmadıkça egemene cezalandırma hakkı vermek değildir. Dolayısıyla Hobbes'a göre devletin, başka deyişle onu temsil edenin veya edenlerin ceza vermek için sahip oldukları hak uyrukların herhangi bir bahş veya ihsanına dayanmamaktadır. Devlet kurulmadan önce herkesin, her şeye ve kendi varlığını korumak adına gerekli bulduğu şeyleri yapmaya hakkı vardı, yani varlığını korumak adına bir başkasını boyun

³⁰⁸ Selçuk, s. 29.

³⁰⁹ Thomas Hobbes, *Leviathan* (Çev. Semih Lim), Yapı Kredi Yayınları, 12. Baskı, İstanbul, 2013, s. 231.

eğdirmeye, yaralamaya ya da öldürmeye hakkı vardı. İşte bu hak Hobbes'a göre her devlette kullanılan cezalandırma yetkisinin temelini oluşturmaktadır. Yani uyruklar egemene bu hakkı vermemişler, sadece kendi haklarını bırakırken bütün uyrukların korunması amacıyla egemenin uygun göreceği şekilde kendi hakkını kullanması için onu güçlendirmişlerdir. Buradan çıkarılacak olan sonuçta uyruklar bu hakkı egemene vermemiş kendilerinde olan bu hakkı egemene ve sadece egemene bırakmışlardır. Burada müstesna olan sadece doğal hukukun egemen için koyduğu sınırlardır³¹⁰.

Hobbes'a göre cezalar ilk olarak ilahi ve beşeri cezalar olarak sınıflandırılır. Yetkili otorite tarafından verilen cezalar yani insan emriyle verilen cezalar ise bedensel ya da parasal veya itibarını alma yahut hapis veya sürgün cezaları ya da bunların karışımı olarak sınıflandırılır. Hobbes, Leviathan eserinin “*Sözleşme ile Kurulmuş Egemenin Hakları Üzerine*” başlıklı bölümünde egemenin on iki adet hakkından bahsetmiştir. Bu hakların içinde yargılama ve anlaşmazlıkları çözme hakkı bulunmaktadır. Bu hakka göre; egemen toplumsal ya da doğal hukukla veya olgularla ilgili olarak ortaya çıkabilecek bütün anlaşmazlıkları dinleyip çözüme bağlama hakkına sahiptir. Bu hak da diğer hakları gibi egemenliğin bir parçasıdır. Çünkü anlaşmazlıklar çözüme bağlanmazsa her uyruk kendini koruma isteğinden hareketle kendi gücüyle hakkına sahip çıkacaktır. Bu durum ise savaş durumu meydana getirir ki bu durum da devletin kuruluş amacına aykırıdır³¹¹.

Jean Jacques Rousseau da Toplum Sözleşmesi isimli kitabında bu teorisini dile getirmiştir. Devletin kurulma aşamalarını sözleşmeye dayandırmıştır. Kendi sistemini ise şu şekilde ifade etmiştir: “*Üyelerinden her birinin canını, malını bütün ortak güçle savunup koruyan öyle bir toplum biçimi bulmalı ki, orada her insan hem herkesle birleştiği halde yine kendi buyruğunda kalsın hem de eskisi kadar özgür olsun.*” Egemen güç, uyrukların canını, malını korumak adına yargılama ve ceza verme yetkisini elinde toplamaktadır³¹².

Cezalara ve ceza verme hakkına ilişkin yeni görüşler ortaya koyan Beccaria; Orta Çağ'da, ceza verme hakkını hükümdarların ilahi bir kaynaktan kaynaklanan kutsal

³¹⁰ Hobbes, s. 232.

³¹¹ A.g.e. s. 142.

³¹² Jean Jacques Rousseau, *Toplum Sözleşmesi* (Çev. Vedat Günyol), Türkiye İş Bankası Yayınları, 11. Baskı, İstanbul, 2013, s. 13.

yetkilerine dayandıran düşünceleri reddetmiştir. Ayrıca suç ve cezanın işlenen günaha oranla ölçülmesi durumuna da karşı çıkmıştır. Kendisi düzgün işleyen bir hukuk sisteminin dinsel kaynaklı bir adaletten geçmediğini, seküler bir adalet anlayışından geçtiğini ileri sürmüştür³¹³. Yani suçlunun günahkar olarak görülmesini değil toplum kurallarını ihlal eden bir birey olarak görülmesi gerektiğini söylemiştir. Bu nedenle de kanunlar dinsel temellerle, kutsal yetkilerle yapılmamalı, özgür insanlar arasında yapılan sözleşmelere dayanmalı ve buradan kaynaklanmalıdır³¹⁴. Beccaria da ceza verme yetkisini toplum sözleşmesine dayandırmaktadır. Ona göre; özgürlüğünün bir kısmını güvenlikleri adına topluma teslim eden insanlar toplum egemenliğinin temelini ve özünü oluştururlar. Ceza vermek yetkisinin kökeninde de işte tam olarak bu durum vardır.

Düşünürler, cezaların amacını ve cezalandırma sisteminde öne çıkan kavramları farklı farklı açıklarlar. Örneğin Platon cezanın geçmiş için değil; suçu önlemek maksatlı gelecek için olduğunu vurgular. Cicero ve Seneca toplum yararı ve güvenliği ile örnek olmayı, Grotius kötülüğün karşılığı olmasını, suçlunun iyileştirilmesini, zararın giderilmesini, Severis, Maver, Augustinus, Kilise Babaları kefaret ve borç ödemeyi, Leibniz ise suçlunun iyileştirilmesini ön plana çıkartır. Fakat cezalandırma ile ilgili çalışma yapan bu gibi düşünürler Beccaria'dan farklı olarak cezanın kaynağına inmezler. Bu konuda örnek verdiğimiz Hobbes, cezalandırma yetkisini toplumsal sözleşmeye dayandıran ilk düşünürdür. Locke ise suçla neden olunan zararın ceza ile giderileceğine ve gelecekte suç işlemenin önleneyeğini belirttikten sonra cezalandırma yetkisini yine toplumsal sözleşme temeline dayandırır³¹⁵.

Cezaların ılımlaştırılmasını isteyen Montesquieu ise ceza verme yetkisini sorgulamayan düşünürler arasındadır. Cezalandırma yetkisinin devlete ait bir erk olduğunu söylemekle yetinen Montesquieu, bu konuda laik bir ayırım yapar. Beşeri adalet, eylemleri görüp cezalandırırken ilahi adalet ise düşünceleri görür ve onları cezalandırır³¹⁶. Ona göre bir insan üzerindeki bir başka insanın otoritesi eğer kesin zorunluluktan kaynaklanmıyorsa bu bir zorbalıktır. Hükümdarın suçları cezalandırma yetkisi de temelini buradan

³¹³ Denis Salas, “*Ce que nous appelons punir*” Etudes, 2011, 3 Tome 414, s. 320; Aktaran, Aksoy Retornaz, s. 96.

³¹⁴ Aksoy Retornaz, s. 96.

³¹⁵ Selçuk, s. 30.

³¹⁶ A.g.e., s. 30.

almaktadır. Bireylerin gasp girişimlerine karşı kamu esenliğinin güvenceye bağlanması ve savunulması gereklidir³¹⁷.

Beccaria'ya göre ceza adaleti sadece doğa ve toplum kanunlarına uymayan suçları cezalandırmak içindir. Ona göre *yazılı hukuk kuralları ahlaktan ayrılamaz ve ona aykırı olamaz. Yazılı yasa ve ahlakın birlikteliği zorunludur*. Bu görüşlerinden doğal olarak ölç alma, savaş ve güç kullanma haklarını reddettiği sonucunu çıkartabilmekteyiz. Çünkü bu kullanımlar cezanın abartılı uygulanmasına yol açar. Ona göre, ahlakla ters düşmeyen eylem suç olmamalıdır. Yalnızca ahlaka aykırı eylemler cezalandırılmalıdır. Suç anlayışındaki Beccaria özgünlüğü de bu görüşünden ileri gelmektedir³¹⁸. Beccaria hükümdarın cezalandırma hakkının temel ilkelerini ancak insan yüreğine başvurmakla bulunabileceğini söyler. Siyasal ahlakın, insanın vazgeçilmez duyguları üzerine yaslanmazsa bu sistemden hiçbir zaman hayır gelmeyeceğini ve yarar sağlanamayacağını dile getirir. Genel olarak bireylere uyum sağlamayan, onların vazgeçilmez değerleri ile çakışan adalet ve yönetim sistemi kendi kendine pürüzler çıkarmaya mahkum olacaktır. Bu sistemi benimsemeyen bireyler zaman zaman değişik yollarla buna karşı çıkacaktır. Beccaria'ya göre her insan kamusal ya da ortak emanete özgürlüğün sadece olabildiğince küçük bir parçasını vermek istemiştir. Onu başkalarına karşı savunmaya zorlayan da zaten bu parça olmaktadır. Bireylerin topluluk yararına vazgeçtikleri bu parçaların toplamı da ceza verme hakkının temelini oluşturmaktadır. Bu temele riayet etmeyen, bu noktadan uzaklaşan ve ötesine geçen her iktidar etkinliği iktidarı kötüye kullanmaya girecektir. Böyle bir iktidar eylemli bir iktidardır. Ayrıca böyle bir iktidar kesinlikle meşru bir iktidar olarak görülemeyecektir. Beccaria'ya göre hukuk sözcüğü güç sözcüğünün çoğula uygulanmış halidir. Yani daha çok sayıda insan yararına bulunan güç, hukuk olarak adlandırılacaktır³¹⁹. Beccaria'nın öncesindeki düşünürler Beccaria'yı elbette ki etkilemiştir. Fakat bunlardan hiçbirini Beccaria tam manasıyla benimsememiştir. Ancak bu görüşleri benimsemese dahi bunları bağdaştırmaya çalışmıştır. Örneğin Montesquieu'nun tanrısız yasalarla insan yasalarının köken, konu ve doğalarının birbirinden ayrı olduğunu söylemini Beccaria da ceza hukuku alanına uygulamıştır. Tanrı, doğa ve insan kaynaklı yasaları, tanrısız ve beşeri adaleti, suç ve günahı birbirinden ayırır. Toplumsal sözleşme kuramına dayandırmakla

³¹⁷ **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s. 27.

³¹⁸ **Selçuk**, s. 32.

³¹⁹ **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s. 28.

birlikte, düzenin muhafazası için insan davranışlarının kurallara bağlanması gerekliliği üzerinde durur. Bunu da yasa yapma ve egemenlik yetkisinin kaynağı olan sözleşmenin doğal sonucu olarak görür. Beccaria'yı özgün yapan görüşlerden biri de bu olmaktadır³²⁰. Sonuç olarak Montesquieu'nun tümevarımsal ve deneysel yaklaşımını ve Rousseau ve Hobbes'un toplumsal sözleşmeye ilişkin görüşlerini yorumlayarak ceza verme hakkının kaynağının toplumsal sözleşmeye ve ortak yarar eksenine oturtan Beccaria bu görüşünün bir sonucu olarak faydacılık ve cezaların hafifletilmesi kavramlarını geliştirmiştir³²¹.

Beccaria geçmişinde bulunan birçok düşünürün aksine ceza hukuku alanında düşünürken yalnızca cezaların çeşitlerini ya da amaçlarını incelememiştir. Aksine daha derine inerek kaynağını incelemek istemiştir. Ceza hukukunda en temel taşlardan biri ceza hususunda yetki durumudur. Bu konuyu, toplum sözleşmesi ile açıklayan Beccaria toplumu oluşturan bireylerin toplum sözleşmesi yaparken özgürlüklerinin en az olan, makul kısmından vazgeçmeyi göze aldığından bahsetmiştir. Egemen ise bu vazgeçilen kısımlardan oluşmuş dolayısıyla bu kısımlardan güç almıştır. Ceza verme yetkisini tıpkı diğer yetkileri gibi bu kısımdan alan egemen, bu alanı asla aşmadan yetkisini kullanmalıdır. Ancak bu şekilde yetki kullanan egemen meşru bir egemen olacaktır.

2.2.2.3.Cezaların Uygulanmasına İlişkin Kurallar

Cezaların kökeni, amacı ve cezalandırma yetkisi konumuz bağlamında önemli başlıklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Cezaların nerden geldiği, hangi amacı güttüğü, yetkili olanların yetki sınırı, yetkinin kaynağı cezaların sağlıklı işlemesi için çok önemlidir. Ama cezaların teoride meşru, yararlı, düzenli olmasının yanında ayrıca cezaların pratikte de başarılı olması gerekmektedir ki cezaların işlevselliğinden bahsedebilelim. Beccaria da eserinde pratiğin önemini vurgulamış ve bu doğrultuda bölümler oluşturmuştur. Özellikle Beccaria'nın bazı önemli okuyucuları bu bölümleri eserin en kıymetli kısımları olarak görmüştür. Cezaların, yasalarda kusursuz gözükebilmeleri için başta sahip olması gereken bazı kurallar vardır. Bunları Beccaria şu şekilde sıralamıştır: İlk olarak cezaların eşit olması gerektiğini dile getirmiş ve bunu soyluların cezaları başlığı altında incelemiştir. Daha sonra ılımlılık ve suçu önleme amacı gelmektedir ki

³²⁰ Selçuk, s. 32.

³²¹ Aksoy Retornaz, s. 97

bu konuyu da cezaların ılımlı olmaları bölümünde incelemiştir. Caydırıcılık açısından önemini defalarca vurgulayan Beccaria, cezaların kesinlik ve kaçınılmazlık niteliklerine değinmiştir. Son olarak suçlar ve cezalar arasındaki orana ilişkin incelemelerde ve eleştirilerde bulunan düşünür bunun adalet açısından hayati önemine vurgu yapmıştır.

2.2.2.4.Cezaların Amacı

Cezaların ya da cezalandırmanın amacı nedir sorusuna verilecek yanıt en genel anlamıyla daha önceden suç işlemiş olan bireylerin yeniden suç işlemelerini engellemek ve suç işleme eğiliminde olan bireyleri de bu davranışı gerçekleştirmekten caydırmaktır³²². Yani cezalandırmanın en büyük amacı caydırıcılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Cezaların engelleyici ve önleyici özellikleri bulunmaktadır. Aslında ilkel topluluklara bakıldığında, cezalandırma amacı olarak intikam alma duygusu göze çarpmaktadır. Daha sonraları ise dini tesirler daha yoğun olduğu için intikamdan ziyade kefaret olarak cezalandırılmaktadır. Birey işlediği günahın kefareti olarak ceza çekmekte, cezasını çektiğinde ise kefareti ödemiş olmaktadır. Eğer işlenen günah kefaret ödetilmeden bırakılırsa bu günahın işlendiği toplumun başına büyük bir felaket geleceğine inanılmıştır. Ayrıca ilkel toplumlarda fail aynı klan ya da kabile arasında değilse cezaların şahsiliği ilkesi yok sayılmakta ve tüm kabile üyelerinin ödediği bir kefaret söz konusu olmaktadır. İslam hukukunda ise ceza sorumluluğu ve cezaların amacı genel olarak Klasik Okulla örtüşmektedir. Genel olarak bahsedecek olursak; İslam hukukunda cezalandırmanın amacı ana hatlarıyla, insanlığı ıslah, kötülük ve cahillikten korumak, ilahi emirlere aykırı davranışlardan alıkoymak, kanunlara uymaya özendirmek ve toplum düzenini korumaktır³²³. Cezalarda suçlunun ıslahı önemlidir fakat bundan kasıt suçludan intikam alınması değildir. İlkel toplumlardan bu yana ceza hukuku alanı mevcuttur. Elbette ki cezalar da belli bir amaca yönelik olarak kullanılmaktadır. Önemli olan cezalar ve amaçlarının belli başlı ilkeler doğrultusunda belirlenmesi ve uygulanmasıdır. Cezalar ancak ve ancak buna bağlı olarak toplum lehine sonuçlara ulaşılabilecektir.

³²² **Zahir Kızmaz**, “Ceza Veya Kriminal Yaptırımın Suç Oranları Üzerindeki Caydırıcı Etkisi”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, http://www.cte-ds.adalet.gov.tr/makaleler/zahirKizmazmakaleleri/zahirKizmaz_vezaveyaptirimlerininsucoraninaetkisi.pdf, (E.T. 10.06.2016), s. 211.

³²³ **Üzülmez**, s. 260.

Beccaria cezaların amacı başlığını taşıyan bölümünde cezaların amacını, ne duyarlı bir varlık olan insanı üzüp bunaltmak ne de daha önce işlenmiş olan bir suçu işlenmemişçesine yadsımak, yok saymaktır diyerek tanımlamıştır. Cezaların nasıl olmaması gerektiğini anlatmak için; işkence gören masum bir zavallının çığlıkları daha önce işlenen eylemleri geri dönülmesi artık olanaksız bir zaman diliminin içinden söküp atabilir mi sorusunu sorarak vurgulamıştır. Bundan yola çıkan Beccaria, cezaların amacı suçlunun kendi yurttaşlarına karşı zarar vermelerini engellemekten ve başkalarının benzer eylemlerde bulunmalarını önlemekten başka bir şey olmadığını söylemiştir. Bu nedenlerle de söz konusu cezaların oranları ve onların uygulanma yöntemleri öyle seçilmelidir ki bunlar insanların ruhları, zihinleri üzerinde pek çok kalıcı ama suçlunun bedeni üzerinde en az üzücü iz bırakacak şekilde olsunlar³²⁴. Sonuç olarak cezaların amacı engelleme, önleme olarak ifade edilebilmektedir. Önleme vasfını işlevsel hale getirebilecek yasalar yapmak için Beccaria'nın düşüncelerinden faydalanmak son derece önemli olacaktır.

2.2.2.5. Suçlar ve Ceza Arasındaki Oran

Suçlar ve cezalar arasında olan ilişki muhakkaktır. Buna da bağlı olarak cezalar suçların sonucu gibi düşünülürse aralarındaki oran ve ölçü de çok büyük önem arz etmektedir. Beccaria'ya göre sadece suçun işlenmemesi değil; aynı zamanda işlendikleri zaman topluma verdikleri zararın az olması da toplumun ortak yararı olmaktadır. Bu nedenle de insanları suç işlemekten vazgeçiren yaptırımların diğer şekliyle, cezaların suçun kamu esenliğine verdiği zararlar ve bireyleri suç işlemeye iten sebeplerle orantılı ve bu suretle çok daha etkili olması gerekmektedir. Buradan da cezalar ile suçlar arasında oran olması gerektiği sonucu çıkarılmaktadır³²⁵. Beccaria da tıpkı Montesquieu gibi “*Suçlar ve Cezalar*” adlı eserinde suçların tasnifini yapmıştır. Önceki bölümlerde belirttiğimiz üzere en üste topluma karşı işlenen suçları koyarken daha sonraya kişilere karşı işlenen suçları koymuştur. En son sıraya ise toplumun huzuruna karşı işlenen suçları yerleştirmiştir. Fakat suçlar için yaptığı bu şekildeki bir sıralamayı cezalar için yapmamıştır. Eserinde benimsediği cezalandırma yöntemi olarak zorla çalıştırma, hapis cezası ve gönüllü sürgünlüğü ele almıştır. Buna karşın cezaların çeşitlerine veya para

³²⁴ Beccaria, (Çev. Sami Selçuk), s. 69.

³²⁵ A.g.e., s. 45.

cezasının miktarına ilişkin esaslara eserinde yer vermemiştir³²⁶. Ama cezaların amacının suçlunun kendi yurttaşlarına karşı zarar vermelerini engellemek ve başkalarının benzer eylemlerde bulunmalarını önlemek olduğu kesindir. Bunun için de Beccaria'ya göre cezalar, oranları ve uygulama yöntemleri öyle seçilmelidir ki bunlar insanların ruhları ve zihinleri üzerinde pek çok kalıcı ama suçlunun bedeni üzerinde en az üzücü iz bırakacak şekilde olsun. Yani kısaca cezaların ölçüsü ve uygulama yöntemi bu ölçütler içinde olmalıdır³²⁷. Aslında suçlar ve cezalar arasında adil bir oran bulunması ilkesi tarihin eski dönemlerinden beri var olan bir ilkedir. Deuteronome'da³²⁸ işlenen bir günaha göre ceza verileceğini (pro mensura peccati erit et plagarum modus), Kuran-ı Kerim'de *kim günah işlerse sadece onun dengiyle cezalandırılacağı* belirtilmiştir. Ayrıca Platon da “*Yasalar*” adlı yapıtında her suçun cezasının kusura göre verilmesi gerektiği hususuna yer vermiştir³²⁹.

Montesquieu “*Kanunların Ruhu*” adlı eserinde; *Ceza ile Suç Arasındaki Tam Orantı Üzerine* adlı başlık altında bu konuya değinmiştir. Çeşitli cezalar arasında bir ahenk kurulması temel işlerden biri olarak sayılmıştır. Bunun nedeni kişinin küçük bir suç işlemekten çok, büyük bir suç işlemekten kaçınması, topluma zararı az olan bir suç işlemekten çok, zararı fazla olan bir suçu işlemekten sakınması esasıdır. Montesquieu örneklerle anlatım yapmıştır; Constantin Ducas olduğunu ileri süren bir sahtekar İstanbul'da büyük bir isyan hareketine sebep olmuş yakalanıp kamçı cezasına çarptırılmıştır. Ama ülkenin büyük kişilerini de suçlu olarak göstermek istediği için iftiralar atmış ve bunun sonucunda da yakılma cezasına çarptırılmıştır. Montesquieu için bu; vatana ihanet suçu ve iftira suçu arasındaki ceza yaptırım farkı çok rahatsız edicidir ve suçlarla cezaları arasında orantı yoktur. Bir diğer örnek olarak da doksan kişinin imparator Basileus'u öldürmek için harekete geçmesi neticesinde faillerin yakalatılıp sopa çektilmesi ve saç ve vücut kıllarının yakılması cezasının verilmesi olayıdır. Yine aynı hükümdara, bir geyik boynuzunu kuşağına geçirmek suretiyle havaya kaldırmış bunu gören hükümdar mahiyetindeki bir adam da engel olmak adına kılıcını çekerek geyiği öldürmüştür. Hükümdar ise mahiyetindeki bu adamın kendisine karşı kılıç kullandığını ileri sürerek adamın boynunu vurdurmuştur. Bu iki cezanın aynı hükümdar

³²⁶ Aksoy Retornaz, s. 97.

³²⁷ Selçuk, s. 57.

³²⁸ Tanah'ın ve Eski Ahit'in ilk beş kitabı olan Tevrat'ın beşinci kitabıdır. On emirin önemli noktalarını tekrar vurgulayan ve Musevi yasalarını ihtiva eden kutsal kitaptır. Otuz dört baptan oluşur.

³²⁹ Beccaria, (Çev. Sami Selçuk), s. 49.

tarafından verilmesi Montesquieu için son derece yadırganası bir durumdur. Son olarak Montesquieu eğer cezalar arasında bir fark yoksa en azından bağışlanma umutları arasında bir fark olması gerektiğini savunur. Örneğin döneminde İngiltere’de hırsızlık eden failler genel olarak adam öldürmez çünkü hırsızlar sömürgelere gönderilmeyi umarlar ama adam öldürenler için böyle bir durum yoktur, söz konusu olamaz. Uç örnek olarak verilebilecek bu örnek suçlar ve cezalar arasındaki oranın ne kadar hayati olduğunu göstermektedir³³⁰.

Suç olarak karşımıza çıkan eylem ile bu eylem sonucu yetkili merciler tarafından verilen ceza eylemin türü, şiddeti ve saikiyle orantılı olmalıdır. Beccaria’nın; cezaların kaçınılmaz, orantılı, kesin, çabuk ki bu çabukluktan kasıt günümüzdeki makul süre kavramı ile eşdeğerdir ve ılımlı olmasını istemesi son derece çağcıl bir görüş olarak karşımıza çıkmaktadır³³¹. Birey üzerinde en derin etkiyi en az hasarla verecek olan ceza birey ve toplum için en tesirli ceza türü olacaktır. Toplumun verilen ceza sonucu tesis edilen adalete inanç duymaları için gerçekten suç teşkil eden eylem ile verilen ceza arasındaki dengeyi benimsemelerini gerektirecektir. Suçlu için bile yaptığı davranışın sonucu olarak aldığı ceza kendisini ikna edici boyutta olmalıdır. Toplum verilen cezadan tatmin olduğu sürece ceza yasalarını kanıksayacak bu oranda da toplum genelindeki cezaların caydırıcılığı artacaktır. Beccaria’nın belirttiği gibi bedende tesir bırakan ceza hem insani olmayacak hem de bireyin zihnine işleyen, ruhunda derin etki yaratan ceza kadar kalıcı olmayacaktır. Cezaların caydırıcı olması toplum genelindeki suç istatistiği açısından çok büyük önem taşımaktadır. Caydırıcılık ise içten gelmesi gereken bir duygu olmakla beraber bireyin düşünce yapısına işlemiş olması gereken bir niteliktir. Beccaria, cezaların caydırıcı olabilmeleri için kesin ve hızlı olmasının yanı sıra şiddetli olmalarının da gerektiğinden bahsetmiştir. Şiddetli olmasından kasıt ise etkili olmasıdır ki bunun fiziksel şiddet ile alakası yoktur. En önemli noktalardan biri ise kesinlik özelliğidir. Birey ve toplum adına cezanın caydırıcı olarak kabul edilmesi için herkesin o cezanın mutlak bir şekilde uygulanacağı kanaatine ulaşması gerekecektir. Beccaria “suçu önleyen en önemli frenlerden biri cezaların ağırlığı değil, cezaların kaçınılmaz olmalarıdır” diyerek bu niteliği vurgulamıştır³³². Bentham da suçlar ve cezalar arasındaki oran konusunda görüşler paylaşmıştır. Eserinin *Sosyal*

³³⁰ Montesquieu, *Kanunların Ruhu Üzerine*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 122.

³³¹ Selçuk, s. 58.

³³² Aksoy Retornaz, s. 98.

Yarar başlığı altında bu konuyu inceleyen Bentham belli başlı kurallar koymuştur. Bunlar genel olarak üç kuralla açıklanabilmektedir. İlk olarak; *suç için saptanan ceza değeri, hiçbir halde, suçun sağladığı yararı gidermek için yeterli olandan az olmamalıdır*, kuralıyla başlamıştır. İkinci olarak; *suçun neden olduğu zararın büyüklüğü oranında ceza bağlamındaki bedel de büyük olmalıdır*, kuralı yer almaktadır. Suçlar ve cezalar arasındaki oran konusunda son olarak da *iki suçun cezası karşılaştırıldığında, hafif suç için öngörülen ceza insanı ağır suçu işlemeye yöneltici şekilde vaz edilmemelidir*, prensibi yer almaktadır. *Bentham'a göre ceza verilirken sosyal yararın tesis edilebilmesi için bu prensipler dikkate alınarak karar verilmelidir*³³³.

Sonuç olarak cezaların suçlarla orantılı olmasından kasıt, toplum nezdinde adalet duygusunu rahatsız etmeyecek derecede olması ve birey ile toplumun verilen ceza hususunda ikna olup, cezaların caydırıcılık niteliğine ulaşmasını sağlamaktır. Eğer ki işlenen suça karşı hafif olarak kabul edilecek bir ceza verirse cezanın caydırıcılık etkisinden bahsetmek mümkün olmayacaktır. Tam tersi durumda yani verilen cezanın suça göre çok ağır olma durumunda ise toplum cezanın hakkaniyete uygun olmadığı duygusuna kapılacak ve adalete olan inancı ve ceza adaleti sistemine güveni yıkılacaktır. Modern ve insancıl ceza adaleti sistemine en uygun olanı ise bunun tam ortası olan oranı saptayabilmek ve uygulayabilmektir.

2.2.2.6. Cezaların Ölçüsü

Modern ceza hukukundaki en önemli ilkelerden biri ölçülülük ilkesidir. Beccaria'nın bu ilke ile ilgili görüş ve düşüncelerinden önce ölçülülük ilkesi neyi anlatmaktadır sorusu cevaplanmalıdır. Uygulamada genellikle "orantılılık" ya da "ölçülülük" olarak ifade edilen ilke, başvuru yollar ile elde edilmek istenen amaç arasında makul bir ilişki olmasını gerekli kılan bir ilke olarak karşımıza çıkmaktadır. Esas itibariyle yetkililerce, meşru bir kamu politikasını desteklemeyi amaçlayan ve müdahale niteliğinde olan bir tedbirin, uygulamada kabul edilemez derecede geniş kapsamlı olup olmadığı ya da belli bireyler üzerine aşırı ya da makul olmayan yükler getirip getirmediğini gözlemleyen prensip olarak düşünülebilir³³⁴. Ölçülülük ilkesi daha genel anlatımıyla, yasaklanan aracın, yasaklanan amacı gerçekleştirmesi için gerekli ve yeterli olmasını, araç ile amaç

³³³ Mustafa T. **Yücel**, "Ceza Adaletinde Sapmalar", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı:105, 2013, s. 21

³³⁴ Özcan **Özbey**, "Cezanın Belirlenmesinde Orantılılık İlkesi", *HUKAB Dergisi*, Sayı:6, 2013, s. 1.

arasındaki ilişkinin oransız bulunmamasını anlatır. Esasen ölçülülük kuralından kastedilen, eşitlik ilkesi ile keyfiliğin olamazlığı kuralının bir başka görünümüdür³³⁵.

Cezaların gerçek ölçüsü failin amacı ya da günahlarının büyüklüğü değil topluma verdiği zarar olmalıdır. Ayrıca Beccaria'ya göre ceza hukukunun her şeyden önce önlemeye dayanması gerekmektedir. Ünlü düşünür cezanın amacının gelecekte işlenmesi muhtemel bir suçun önlenmesi olduğunu ileri sürmektedir. Ona göre cezaların önleme özelliğinin iki temel amacı bulunmaktadır. Bunlardan ilki dar anlamda önleme amacı diyebileceğimiz özel önleme amacıdır ki bu suç işleyen bireyin bir daha bu eylemi yapmasını önleme amacını anlatır. İkincisi ise genel önleme amacıdır ki bu da diğer vatandaşların bu eylemi tekrar etmesini önlenmesi içindir³³⁶.

Cezaların ölçüsünde yanılığın başlığı altında ölçülülük prensibini inceleyen Beccaria suçların ağırlıklarının yegane ve en doğru ölçüsünün topluma verdiği zarar olduğunu söylemektedir. Suçların gerçek ağırlık ölçüsü olarak suçu işleyenin kastını gösterenlerin yapıldığını söylemektedir. Bunun sebebi ise; kastın nesnelere uyandırdığı geçici izlenime ya da etkiye bağlı olmasını göstermektedir. Yani kasıt Beccaria'ya göre günübürlük geçici bir şey olabilmekte aksine topluma verilen zarar ise değişken değil sabit bir şey olarak karşımıza çıkmaktadır. Beccaria kimi zaman iyi niyetle de olsa topluma büyük bir zarar verilebileceğini kimi zamanda en fena iradeyle en büyük iyiliğin yapılabileceğini söylemektedir. Roma hukukunda Beccaria'nın bahsettiği bu ilke bulunmaktadır. “*Yargıç iç dünyayı (saikleri) yargılamaz ilkesi*” Roma hukukunda bulunan bu ilke uzun müddet uygulamaya tesir etmemiş daha sonra Beccaria ile tekrar gündeme gelmiştir. Fakat ülkeler yıllar sonra bile Beccaria'nın bu öngörüsünün gerisinde kalmış ve mevzuatlarında bu ilkeyi uygulayamamışlardır³³⁷.

Cezaların ölçüsü dikkate alınırken buna bağlı olarak dikkat edilmesi gereken diğer bir kural da cezaların eşitliği ilkesi olmaktadır. Cezalar ölçülü olmalıdır ancak bu ölçü herkes için geçerli olmalıdır. Unvanından dolayı cezanın ölçüsü farklılık arz etmemelidir. Özellikle Avrupa'da soylulara verilen ceza sıradan halka verilen cezadan ya da infazından farklı olabilmekteydi. Örneğin; avlanma suçlarında soylulara verilen

³³⁵ Ahmet İyimaya, “Gizli Belgeli Adalet Yahut Savunmasız Yargı”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı:1, 1988, s. 106.

³³⁶ Aksoy Retornaz, s. 97.

³³⁷ Beccaria, (Çev. Sami Selçuk), s. 52.

ceza para cezası iken diğer insanlara verilen ceza kürek cezası olabilmekteydi. Burada görüldüğü üzere cezanın ölçülülüğü neye göre hesaplanmalı sorusunun cevabı hakkaniyete uygun olamamaktadır. Cezalar bireyin yani failin sıfatı önem arz etmeksizin verilmelidir. Yine benzer örnekle Avrupa’da soylular uzun süre kamçı, çark gibi cezalarla cezalandırılmamışlardır. Soyluların ölüm cezaları ile sıradan insanların ölüm cezalarının infaz şekilleri de farklı olabilmekteydi. Soyluların başı kesilerek ceza uygulanırken, sıradan insanların cezası ise asılarak infaz edilmiştir. Osmanlı’da da bu durum yöneticilerin diğer sıradan insanlardan farklı olarak kan akıtılmadan ölüm cezalarının uygulanması ile örneklendirilmiştir. Yani aynı fiile farklı ceza verilerek ya da aynı ceza verilmesine karşın farklı yöntemle uygulanarak bireyler arasındaki eşitlik ilkesi yok yerine koyulmuş ve ceza hukukunun modern ilkeleri arasında yer alan cezaların eşitliği ilkesi göz ardı edilmiştir. Beccaria cezalarda, aynı suçu işleyen suçlular arasında eşitlik olması gerekliliğini vurgulamıştır. Montesquieu bu eşitsizlik durumuna değinmiş fakat Beccaria çok daha kesin ve şiddetli biçimde karşı çıkmıştır. Beccaria’nın geliştirdiği bu ilke 1791 tarihli Fransız Anayasasında yer bulmuştur³³⁸.

Beccaria cezaların oranı belirlenirken kamu esenliğine verilen zarara değil de mağdurun toplumdaki yerine, liyakatine ve seçkinlik derecesine bakılarak karar verilmesine de eleştiri getirmiştir. Bunu bu görüşe göre; bütün yaratıkların yaratıcısı olan Tanrı’ya karşı saygısızlığın, hükümdarın öldürülmesinden daha ağır biçimde cezalandırılması gerektiği örneğini vererek açıklamıştır. Ayrıca suçların ağırlığının günahın ağırlığına göre ölçülmesine de eleştirel olarak bakmıştır. Günahın büyüklüğü ya da ağırlığı insanın yüreğindeki gizli kötülük duygusuna bağlı olarak değişmekte olduğunu ve bunun insanlar tarafından değil ancak ve ancak Tanrı tarafından doğru biçimde bilinebileceğini iddia eder. Buna göre Tanrı’nın bağışladığı bir eylemi ölümlü bir yetkili cezalandırabilir ya da tam tersi olarak Tanrı’nın cezalandırdığı bir eylemi insanlar cezasız bırakabilirdi³³⁹. Yani bu ölçü de Beccaria için hakkaniyetli ve kesin bir ölçü olmamaktadır³⁴⁰.

³³⁸ Selçuk, s. 52.

³³⁹ Beccaria, (Çev. Sami Selçuk), s. 53.

³⁴⁰ Beccaria’nın bu görüşü 1887 tarihli Zanardelli Raporunda; insan eylemlerinin iç saiklerini araştırmak ceza adaletinin işi değildir kuralı ile yer bulmuştur. Bu rapor İtalyan ceza yasası hakkında yazılan bir rapordur. Beccaria bu yasadaki yaklaşık yüz yirmi yıl önce bu görüşü eserinde dile getirmiştir. Bu durum Beccaria’nın ne kadar öngörülü ve döneminin ilerisinde olduğunu göstergesi olarak kabul edilmekte ve hayranlık uyandırmaktadır.

Cezalar işlevini yerine getirebilmeleri için sonucu olarak verildiği suç ile arasında bir oran olmalıdır demiştik. Bu oran suç ile karşılaştırılması sonucu belirlenen bir durum olmaktadır. Cezaların ölçülülüğü ilkesinde ise daha geniş anlamıyla aynı problem irdelenmektedir. Cezaların; bireyin niteliği fark etmeksizin, sübjektif değerlere değil objektif sonuçlara göre hesap edilip infaz edilmesi gerekmektedir. Toplumla verdiği zarar dikkate alınıp kamu adına ölçüsünün belirlenmesi gerekmektedir. Ceza hukukunun kamuya verilen zararı tazmin edip ileri gelecek zararların önlenmesi görevi bulunmaktadır. Buna göre zarar oranında ve insancıl olarak düzenlenen cezalar hakkaniyetli olacak ve kamuyu tatmin edebilecek vaziyette olacaklardır.

2.2.3. İşkence

İşkence daha önce var olmasına ve uygulanmasına karşın ceza hukuku alanında yaygınlaşmasının en büyük etkeni engizisyon mahkemeleri olmuştur. 13. Yüzyıldan başlayarak engizisyon tatbikatında sıklıkla başvurulan bir yöntem olan işkence iki farklı anlamda kullanılabilir. İlk olarak ceza amacıyla suçlu üzerinde uygulanan daha çok sadistik şiddet olarak uygulanan yöntem; diğeri ise bir bilgiyi, gerçeği öğrenmek ya da ceza kapsamındaki herhangi bir itirafı sağlamak için uygulanan aşırı zoru ifade etmektedir³⁴¹.

Beccaria eserinin *İşkence Hakkında* başlıklı bölümünde, yargılamanın yürütülmesi sırasında sanığa yapılan işkence, ulusların büyük çoğunluğunda kullanılan gelen bir zorbalık olarak anılmıştır. İşkencenin ne olduğu hususunda ise Beccaria şu cümleyi paylaşmıştır: *“Suçluya kimi zaman bir suçu söyletmek, kimi zaman suçlunun düştüğü çelişkileri gidermek, kimi zaman suç ortaklarını ortaya çıkartmak, kimi zaman ne olduğunu bir türlü anlayamadığım şu doğaötesi ve akıl almaz arındırma yöntemleriyle suçluyu aşağılanmışlık, onursuzluk lekesinden sözde kurtarmak, kimi zaman da suçlanabileceği fakat henüz suçlanmadığı suçlarını öğrenmek maksadıyla yapılmaktadır.”* Beccaria işkence hususunda eleştiri yaptığı bölümde *“suçsuzluk karinesi ilkesine”* değinmiş ve yargıcın suçlu olarak tanımlamadığı bireye bu sebeplerden dolayı zor kullanma hakkının uygulanmasını eleştirmiştir. Suçun Beccaria’ya göre iki durumu vardır; bir suç ya gerçektir, işlenmiştir ya da işlenmemiştir

³⁴¹ Mehmet Cemil **Ozansü**, *Erken Modernlikte Ceza Sorumluluğunun Kamusallaşması Ve Rasyonelleşmesi*, XII Levha Yayınları, İstanbul, 2014, s. 226.

dolayısıyla da gerçek değildir. Zaten ilk durum dikkate alındığında ortada bir suç bulunmaktadır ve bu suç yasada öngörülen cezalarla cezalandırılmalıdır. Fakat eğer ki gerçek değilse yasalara göre suçu kanıtlanmamış bir birey söz konusudur ve bir suçsuz eziyet edilemez.

Beccaria işkencenin eski Romalılar tarafından da uygulandığını, zaten barbar olan Romalıların bu yöntemi sadece kölelere karşı uyguladığını belirtmiştir. Romalıların çok övülen erdem anlayışına gönderme yapan Beccaria kölelerin bu yabancı olan ama başkaları tarafından çok övülmeye değer görülen erdem biricik mağdurları olduğunu belirtmiştir. Cezaların siyasal amacını sorgulayan Beccaria buna başkalarını korkutmak olarak cevaplamıştır. Açığa çıkmış olan suçların cezasız kalmaması elbette ki çok önemlidir. Fakat bilinmezliğin karanlığına gömülüp kalmış bir suçu işlemiş kimsenin kim olduğunun bulunması artık yararsız olarak görmüştür. Aynı şekilde daha önce işlenmiş ve artık sonuçlarını giderme, onarma imkanı kalmamış bir suçu ya da kötülüğü siyasal bir toplum bir devlet olsa olsa cezadan kurtulma umuduyla benzer suçları işlemeye insanları özendirilmemek amacıyla cezalandırabilir³⁴². İnsan bedeni üzerinde acılar uyandırarak cezalandırma yöntemi de caydırıcı nitelikli olabilir, fakat burada dikkat edilmesi gereken ilk nokta insan haysiyetine yaraşan bir durum olmayan yöntemlerle cezaların tatbik edilmesinin ne kadar uygun ve saygın olduğudur. Diğer bir nokta ise insan bedeni üzerinde uygulanan ceza, ruhları cezanın uygunluğu konusunda ne kadar tatmin edeceği sorusudur. Birey cezanın uygunluğuna ikna olmadığı müddetçe bu uygulanan cezaya da yöntemine de uygulayıcılarına da saygı duymayacak ve bu yasaları benimsemeyecektir.

Beccaria'nın üzerinde durduğu diğer bir nokta da işkence yöntemi ile suçlunun arındırılması inancı ve uygulamasıdır. Bunu oldukça gülünç bulan Beccaria; yaptığı bir eylemden dolayı ya da yapıldığı iddia edilen bir eylemden dolayı yeri geldiğinde kemikleri kırılırcasına örselenmesi ile yaptıklarından dolayı bulaşan onursuzluğun ve lekenin arındırılması yaşadığı dönem olan 18. Yüzyılda hoş görülebilecek bir yöntem olmadığını söylemiştir. Ona göre bir duygu olan acının, sadece manevi bir düşünüş olan aşağılanmayı arındırdığını inanmak mümkün değildir. Din perspektifinden bakıldığında insanın günahı, lekesi yalnızca cehennem ateşi ile temizlenebilir. Bu bahsedilen ateş ise insanların algılama gücünün ve seviyesinin üstünde bir konu olarak düşünülmelidir.

³⁴² **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s. 85,86.

Fakat manevi lekeleri ortadan kaldıran bu bahsedilen ateş neden dünyada, işlenen suçların oluşturduğu lekeleri maddi acılar çektirmek suretiyle arındırmazın? Buradan hareketle bireylerin suçlarını bu yöntemle arındırmak düşüncesi gelişmiştir. Halbuki işkencenin bizzat kendisi bireyde aşağılanmaya yol açmaktadır.

Dünya genelinde işkence yöntemini kullanmayan örneklerini sergilemeyen hiçbir ulus, dönem olmamıştır. Genel olarak özellikle modernleşmeden önce çok daha yaygın olan bu yöntem daha sonra bildirgelerin yayınlanması, insan haklarının daha önemli ve vurgulu hale gelmesinden sonra daha da üstü kapalı hale gelmiş ve yavaş yavaş da azalmaya geçmiştir. Zaten işkencenin hiçbir olumlu yanı olmamıştır. Ne olaylar değişmiştir bunun sonucunda ne de insanlar bunlardan ders almıştır. Kesinlikle çok daha menfi etkiler oluşturmuş faydası olması amacıyla yapılan uygulamalar her seferinde daha kötü sonuçlar doğurmuştur.

Suçsuzun direnemeyip suçlu konuma geçmesi haksız yere cezaya çarptırılması söz konusu olabiliyorken suçlunun direnç gösterip ceza almadan kurtulması durumu da ihtimal dahilindedir. Ayrıca yine işkencenin uygulandığı başka bir durum da bir suçun suçlusu olan sanığın daha başka suçlarının olup olmadığının öğrenilmesi için uygulandığı durumdur. Burada işkenceye hükmeden yargıcın mantığı Beccaria'ya göre şu şekildedir: *“Sen bir suçun suçlususun. Öyleyse daha yüzlerce başka suçun suçlusu bulunman olasılığı vardır. Bu kuşku beni ezmektedir. Gerçeği bulma yöntemim ve ölçeğimle onun doğrulanmasını istiyorum. Suçlu olduğun, suçlu olabileceğin ve ben senin suçlu olmanı istediğim için yasalar sana işkence yapılmasını uygun görmektedir.”*³⁴³ Bu ise adeta fiziksel şiddet vasıtasıyla suçlu olan bireye başka suçları empoze etmek ve tabiri caizse sanki o suçu işleyen biri diğer faili meçhul suçları da işlemeye layık biri gibi davranmaktır. Burada işkence bunu kabullendirip ya işlemediği bir suçu kabul ettirmek ya da gerçek olmayan işlenmemiş bir eylemi icra edilmişçesine kabullendirmeye çalışmaktır.

Beccaria'ya göre işkencenin son olarak kullanıldığı yerlerden biri de suç ortaklarını bulmak amacıyla uygulanan işkencedir. Halbuki suç ortakları işkence vasıtasıyla değil; aksine tanıkların dinlenmeleri ile, asıl suçlunun sorguya çekilmesiyle kanıtlanabilir. Kanıtların elde edilmeleri ile ve suçun maddi varlığının yani cisminin ve belirtilerinin

³⁴³ **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s. 93.

incelenmesi ile özetle sanığın suçunu ortaya koymak için kullanılan bu ve benzer bütün araçların ve bulguların araştırılıp incelenmeleri ile aydınlatılması gereken bir husus olmalıdır. Suç ortakları diğer faillerden biri yakalanır yakalanmaz daima kaçacaktır. Kendilerini bekleyen alın yazısının belirsizliği onları bir başlarına da olsa yalnız yaşamaya yani sürgüne mahkum edecektir. Halkı ulusu da böylelikle yeni suçların işlenmesi, ihlallerin yapılması tehlikesinden kurtarır. Buna karşılık toplumsal güçlerin eli altındaki suçlunun ceza görmüş olması cezanın biricik amacının bir başka deyişle benzer suçları işlemek isteyen başka insanları korkutarak suçtan caydırma amacının gerçekleşmesini sağlar³⁴⁴. Yani bu da caydırma konusunda faydalı olacaktır.

Tarih o kadar çok işkence hikayelerine ve uygulamalarına şahit olmuştur ki şimdi çoğunun bahsedilmesi dahi son derece rahatsız edici olmaktadır. Fransa'da kral katillerine ceza olarak sürüklenerek dörde bölmek yöntemi uygulanmaktaydı. Bu cezaya çarptırılan son kişi krala başarısız bir suikast düzenleyen ve hafif yaralanmasına sebebiyet veren Robert-François Damiens olmuştur. Foucault "Hapishanelerin Doğuşu" isimli eserinde bu cezayı ayrıntıları ile betimleyerek anlatmıştır. Kralı öldürmemiş olmasına rağmen bu girişiminden dolayı kendisine akıl almaz işkenceler yapılmış ve son olarak da topluma açık alanda yapılan işkencelerin ardından sürükleyerek dörde bölünmüş ve öldürülmüştür. Kendisi son ana kadar hiçbir şey söylememiştir. Yani işkence 18. Yüzyıla kadar neredeyse her dönemde ve her bölgede yaygın olarak kullanılmaktaydı. Fakat Damiens örneğinde olduğu gibi her zaman işe yaramamıştır. Bu olaydan yetmiş yıl kadar sonra özellikle Avrupa ve ABD'de ceza ekonomisinin yaygınlaşması gerçekleşmiştir. Bu dönem geleneksel adalet açısından büyük rezaletlerin sayılamayacak kadar çok ıslahat projelerinin yapıldığı dönemdir. Yeni yasa ve suç teorisi, cezalandırma hakkının siyasal ve ahlaki açıdan yeni bir meşrulaştırılması, eski kararnamelerin iptali, örf hukukunun kaldırılması ve sonuç olarak modern ceza hukuku sistemlerinin devreye sokulması dönemi olarak anılmaktadır. Rusya için 1769, Prusya için 1780, Pennsylvania ve Toskana 1786, Avusturya 1788, Fransa 1791 ceza hukuku açısından yeni bir çağ olarak kabul edilmektedir³⁴⁵. İlk Çağ ve Orta Çağ'da yasal olarak kullanılan işkence insanlık için utanç verici bir aşamadan sonra ancak kaldırılmıştır. Yasal olarak kaldırılan işkence eylemleri uzun yıllar devam etse de özellikle

³⁴⁴ **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s. 94.

³⁴⁵ **Foucault**, s. 38,39.

Birleşmiş Milletler İnsanlık Bildirgesi'ne kadar hala uluslararası yazılı bir şekilde kınaması ve yasaklanması olmamıştır.

2.2.4. Ölüm Cezası

Ölüm cezası özellikle aydınlanma çağından itibaren fazlasıyla tartışılan eleştirilen bir ceza çeşidi haline gelmiştir. Beccaria da eserinin en büyük bölümlerini işkence ve ölüm cezalarına ayırmıştır. Genel olarak eserinin hacminin küçük olduğundan bahsetmiştik ve buna bağlı olarak da eseri oluşturan başlıklar da hacim olarak fazla yer kaplamamaktadır. Fakat Beccaria'nın hümanist tarafının meyvesi olarak görülebilecek işkence ve ölüm cezaları fazlaca irdelenmiş ve yer ayrılmıştır.

Beccaria ölüm cezası hakkındaki düşüncelerini aktarırken yine özellikle toplum sözleşmesi teorisinden yararlanmıştır. Beccaria'ya göre ölüm cezası şimdiye kadar yararsız olan bir ceza türüdür. Yararsız olmasına karşın yaygın olması Beccaria'nın ilk eleştiri noktasını oluşturmaktadır. O, devletin ölüm cezası verme hakkı nasıl meşru bir sebebe dayanır sorusuna yanıt aramıştır. Beccaria insanların yine kendi benzerleri olan diğer insanları, suçlu bile olsa, nasıl öldürme, boğazlama hakkını elde eder sorusunu sormuştur. Egemenlik ve yasalar her bireyin özel özgürlüğünün küçük parçalarının yalnızca toplamı olduğunu söylemiş ve hiçbir bireyin kendini öldürme yetkisini başka insanlara bırakmayı istemeyeceğini dile getirmiştir. Bu da demek oluyor ki bireyler özgürlüklerinin bir kısmını devreder, bunun sebebi geride kalan özgürlüğünü koruma altına almaktır. Toplumsal sözleşmesi ile açıklanan bu görüş bireyin devrettiği hakların kısmiliğini ele almaktadır. Beccaria ise haklı olarak özgürlüğünün bir kısmını devreden bireyin kendini öldürme hakkını nasıl ve hangi mantıkla yine topluma devretsin sorusuna menfi yanıt vermektedir. Tüm bu açıklamalardan sonra kısaca ölüm cezasının hiçbir hukuksal temeli olmadığı yanıtına varmaktadır.

Beccaria bir yurttaşın öldürülmesinin zorunlu olduğu durumları iki nokta ile sınırlamaktadır. Bunlardan ilki özgürlüğünden yoksun olduğu zaman bile yurttaşın ulusun güvenliğini esenliğini tehlikeye düşüren ilişkilerinin ve gücünün söz konusu olması durumu ve yurttaşın varlığının istikrarlı bir yönetimin oluşumunu engelleyecek

ve tehlikeli bir başkaldırmaya yol açabilecek olması durumudur. Yalnız bahsedilen bu iki durumda yurttaşın öldürülmesinin zorunlu olduğu durumu kabul edilebilecektir³⁴⁶.

Beccaria, ölüm cezası yerine neden hapis cezasını tercih ettiğini açıklarken öncelikle hapis cezasının suçlu üzerindeki caydırıcı etkisi üzerinde durmaktadır. Düşünürce göre hapis cezası hızlı bir ölümden daha etkilidir. Bu etkiyi ise ömür boyu süren hapis cezasının ölüm cezasından daha ıstırap verici olmasıyla açıklamaktadır. Beccaria'ya göre, hapis cezasının önleyici etkisi duvarlar ardında yaşananlardan kaynaklanır. Ceza boyunca çekilen ıstırap hapis cezasının temelini oluşturmaktadır. Beccaria göre, hayat yorgunu, bezgin ve acınası bir durumdaki umutsuz bir kişi için ölüm bu durumdan kurtulmak için umutsuz bir çareyken, hapishane bu umutsuzluğu sona erdirmeyen asıl zaman başlatan şey olmaktadır³⁴⁷. Yani ölüm cezası caydırıcı, korkutucu ve de dolayısıyla etkili gözükürken asıl kurtuluş olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir suçlu ömür boyu özgür olmadan, kısıtlanarak yaşamayı mı tercih edecektir yoksa ölüm cezasını mı tercih edecektir? Eğer burada amaç bireyi kazanmak ve toplumu kötülüklerden korumak ise hapis cezası son derece daha etkili gözükmektedir. Pek çok insan ölüm karşısında metaneti korumayı başarabilecektir, fakat çok daha az insan uzun süre hapsedilmeden kaynaklanan sefil yaşama katlanamayacaktır. Bu sebeple ki ömür boyu hapis cezası, bir ölüm cezası tehdidine rağmen suç işleme kararında olan kişi üzerinde caydırıcı etki yaratabilmektedir. Toplumun kalanına gelince, ömür boyu hapis cezasını çeken bir suçluya şahit olmak, bir ölüm cezasının uygulanmasının oluşturduğu önleme etkisinden daha fazla bir etki sağlamaktadır. Beccaria'ya göre normal şartlarda hiçbir insan, suç kendisine ne yarar sağlarsa sağlasın özgürlüğünden tamamen yoksun kalmayı seçmeyecektir. Böylece en kararlı suçlu bile suçunu tekerrür etmeyecektir³⁴⁸. Aslında buraya bir eleştiri getirilecek olursa; ölüm cezasının insanlar tarafından çok da kolay göze alınamayacağı gerçeğidir. Elbette ki hapis cezalarının sürekliliği, devam eden ıstırapı, suçluyu ıslah eden yapısı asla göz ardı edilemeyecektir. Fakat bunun için hapis cezalarının uygulamasının çok katı ve hızlı uygulanması gerekmektedir. Yani birey eğer işlediği o eylemden dolayı suçlu bulunursa verilecek hapis cezasının uygulanacağını kesin olarak düşünmeli ve bunun hızından da çekinmelidir. Kesinlikle modern ceza hukuku açısından makul sürede yargılanma hakkı ve bunun gibi insanı koruyan ilkeler

³⁴⁶ Beccaria, (Çev. Sami Selçuk), s. 136.

³⁴⁷ Aksoy Retornaz, s. 100.

³⁴⁸ A.g.e., s. 101.

olsa da toplumun düzen ve refahı için cezaların uygulamasının zamana bırakılmaması gerekmektedir. Faile gerekli süre tanınmalı yeterince savunma hakkı verilmeli fakat eğer suçlu bulunursa o cezanın kesinliği bireyi caydırıcı olmalıdır. Ancak bu şekilde ölüm cezasının caydırıcı niteliği, hapis cezasının caydırıcı niteliğinden düşük kalmaktadır.

Beccaria cezaların ruha ve zihne etki etmesi gerektiğini söylemektedir. En büyük ruhsal ve zihinsel etkinin ise cezanın ağırlığıyla değil ancak ve ancak cezanın süresi ile sağlanabileceğini düşünmektedir. Beccaria'ya göre bunun nedenini ise insanların duyarlılıkları, şiddetli ama geçici eylemden çok, hafif ama kolaylıkla ve sürekli biçimde yinelenen izlenimlerden daha çok etkilenmesine bağlamaktadır. İnsanın belleği de tıpkı diğer maddi organları gibi sürekli aynı hareketi yaparak alışkanlık kazanacaktır. Nasıl bir insan yineleyerek konuşmayı, yürümeyi, okumayı ve gereksinimlerini karşılamayı öğrenir aynı şekilde belleği de yineleyerek bazı şeylere alışkanlık göstermektedir. İşte bu nedenlerle de cezaların süresi çok fazla önem arz etmektedir. Beccaria unutmamanın insan doğasında olduğunu ve en şiddetli en korkunç ölüm cezalarının ve infazının bile kısa sürede unutulacağını iddia etmiştir. Ama suçlunun uzun ve sarsıcı olan hapis hayatının bireyi daha derinden etkileyeceğine inanmıştır³⁴⁹. Bu gerçekten insan hafızası tarafından doğrulanan bir durumdur. İnsan yapısı gereği aldığı cezanın sonuçlarını görsel olarak taşıyan suçludan çok daha fazla etkilenebilecektir. Yine aynı şekilde Beccaria'nın değindiği üzere ölüm cezası ne kadar korkunç gözükse de anlık bir ceza olduğu için hafızalarda sanıldığını aksine yer etmeyebilecektir.

Beccaria'nın ölüm cezası üzerine değindiği farklı bir nokta da; ölüm cezasının yerine getirilirken hazır bulunanların çoğu için bir gösteri, bir seyir hatta bir eğlence konusu olması diğerlerinin ise öfkeyle karışık bir acıma söz konusu olmasıdır. Bu iki duygu, bu olayı gören, izleyen seyircilerin ruhuna yasının esinlediği uyandırdığı ileri sürülen yararlı uyarıcı korkudan daha çok egemen olacaktır. Oysa Beccaria, ılımlı olarak kabul edilen cezaların insanlarda uyandırdığı etkinin tek olduğunu düşünür ve bu etkinin de yalnızca korku olduğunu söylemektedir. Cezaların adil olmasının yegane şartı toplumu caydıracak derecede ağırlığa sahip olmasıdır. Beccaria ısrarla ve defalarca ölüm cezasının soğuk ve ürpertici yüzünün insanların bazıları hatta birçoğu tarafından o ya da bu sebeple göze alınabileceğini söylemektedir. Doğası gereği asgari özgürlük olmadan

³⁴⁹ **Beccaria**, (Çev. Sami Selçuk), s. 138.

yaşamını idame ettirmekte çok fazla zorlanacak olan insanoğlu ömür boyu hapis cezasını yani ağır hapis cezasını göze alamayacak ve bu zihinsel olarak onu caydıracaktır. Ayrıca Beccaria; cezaların caydırıcılığının sağlanabilmesi için insanların yasaların gücünü sık sık görmeleri gerekebileceğini söylemiştir. Bu ise, ölüm cezalarının çok aralıklı değil sık aralıklarla verilmesini gerektirecektir. Bu durum ise sonu alınamaz bir duruma yol açabilecektir. Beccaria ömür boyu hapis cezasının acımasız olması yüzünden neredeyse ölüm cezası kadar acı verici olduğu eleştirisini yapanlara da verilecek cevabının bulunduğunu dile getirmektedir. Bu ise en baştan beri savunduğu yarar ilkesi ile açıklanmaktadır. Özellikle toplumun geri kalanı için hapis cezası daha korkutucu ve etkili bir yöntemdir ve bu onu ölüm cezasının önüne geçirmektedir.

Genel iradenin yansıması olan ve insan öldürmekten tiksinen ve onu cezalandıran yasaların bu suçu bizzat kendi işlemesi Beccaria için son derece saçma olmaktadır. Açık bir biçimde olmasa da daha üstü kapalı ve dolaylı bir biçimde insanları suç işlemeye hazır duruma getiren mantık çarpıklıkları bulunmaktadır. Bu durumda dinin ya da inancın kötüye kullanımı Beccaria'ya göre bazen bizatihi dinin ya da inancın kendisinden çok daha güçlü hale gelebilmektedir. Ayrıca Beccaria, cellat ve asker arasında bir benzerlik ilişkisi kurarak burada oluşan çelişkiye parmak basmıştır. Beccaria ilginç bir şekilde; yurttaşları dış güçlerden koruyan ve güvenliğimizin tesisi için çalışan, herkesin iyiliği ve esenliğini görev edinen ayrıca tüm yurttaşların değer verdiği askerlere karşılık olarak cellat örneğini sunmuştur. Bundan yola çıkarak düşünülebilecek olan şey; iç tehditlere karşı ve düzensizliklere karşı çalışan ve bu uğurda adaleti tesis etmekle görevli olan cellatlar neden halk tarafından sevilmemektedir? Bu soruya pratik olarak verilebilecek yanıtı arayan Beccaria, aslında cellatın genel iradenin buyruğunu yerine getiren masum insanlar olduğunu söylemiştir. Buradaki çelişki Beccaria'nın ölüm cezasına olan karşıtlığının en ironik örneklerinden birini oluşturmaktadır. Gerçekten de toplumun, devlette en güvenmesi gereken isimler yargıçlar ve kolluk kuvvetleri olmalı iken burada asla sempati beslenmeyen aksine korku ve nefret uyandıran görevliler halini almışlardır.

İlerleyen bölümlerinde Beccaria, yüzyıllardır her dönemde ve genel olarak her bölgede uygulanan ölüm cezası bulunduğu savunmasını yapacaklara da bu iddianın eskiiyip zaman aşımına uğramayan ve değişmeyen gerçek karşısında hiçbir değerinin

bulunmadığını söyleyeceğini dile getiriyor. Yani evet yüzyıllarca bir sürü insan bu cezaya muhatap olmuştur ve hala da istisna olarak bazı ülkelerde olmaya devam etmektedir. Fakat bu yaygın olma durumu haklı hale getirmeye yetmemektedir. Aslında tarih yanlıgılar tarihi olarak kabul edilebilir ve bu yanlıgılar arasında arada da olsa kimi toplumlar ceza konusunda ufak çaplı kabul edilebilecek düzenlemelere gitmişler fakat bu düzenleme çok köklü ve sürekli olmamıştır³⁵⁰. Beccaria bu düşünceyi ilk sorgulayan ve savunan düşünürlerden biri olmuştur. Kendi döneminde hak ettiği ve istediği başarıyı bu konuda yakalayamamış olsa da günümüzde ölüm cezası karşıtları arasında adı ilk sayılan ve çokça anılan bir hukukçu düşünür olmuştur. Kendi yaşadığı dönemde hemen her ülkede bulunan bu ceza türü birçok ünlü düşünür tarafından da destek bulmuştur. Örneğin geçmişe gittiğimiz de Platon sadece iyileştirilemez kimselere ölüm cezasını öngörmekteydi. Quintilianus da aynı şekilde düşünmekteydi. Alphonse de Castro Ve Jean Bodin bu cezanın sınırlı olarak uygulanabileceğini öngörmekteydiler. Montesquieu *Kanunların Ruhu* adlı eserinde ve Jean Jacques Rousseau ise *Sosyal Sözleşme* adlı eserinde ölüm cezasının zorunluluğunu dile getirmekteydiler. Immanuel Kant ise bu konuda Beccaria'ya karşı çıkan isimlerden biriydi. Kant suç işlemeye evet ceza ya hayır demenin saçma olduğunu düşünmekteydi. Fakat Beccaria ölüm cezasının yalnızca meşru olduğunu değil, yararını ve caydırıcı niteliğini tartışmaya açıyordu. Zaten Beccaria'yı önemli ve dikkat çekici yapan bu düşüncesi olmuştur. Yani sadece ölüm cezasının haklılığını sorgulamayan Beccaria baştan beri dile getirdiğimiz gibi ölüm cezalarını ve sonuçlarını incelemiştir. Fakat bu konuda olumlu bir sonuca ulaşamamıştır³⁵¹. Yani Beccaria ceza adaleti sisteminin iyileştirilmesini isteyen, kendini buna adayan bir düşünür olarak eğer ölüm cezası amacına hizmet ederek caydırıcı ve yararlı olsaydı bu denli karşı çıkmayacağını düşünmek yanlış olmayacaktır. Ayrıca Beccaria ölüm cezası ile ilgili sadece bu yapıtındaki fikir ve söylemleri ile sınırlı kalmamıştır. 1776'da yüksek mahkeme üyesi Gallarati Scotti ile katıldığı bir komisyonun 12 ocak 1792 tarihli ünlü toplantısında hazır bulunmuştur. Azınlık olarak kalmalarına karşın bahsi geçen komisyonda ayaklanmalar gibi önemli suçlar dışında kalan suçlarda ölüm cezası kaldırılmıştır. Bakan Kaunitz'e iki ya da üç rapor gönderen Beccaria azınlık görüşünü kendisi kaleme almıştır. Yapıtında ele aldığı düşünceleri tekrarlayan Beccaria ölüm cezasının zorunlu olmadığını tekrar tekrar dile getirdiği üzere

³⁵⁰ Beccaria, (Çev. Sami Selçuk), s. 145,146.

³⁵¹ Selçuk, s. 51.

ömür boyu hapis cezasının çok aha etkili bir ceza türü olduğunu vurgulamıştır. Buna ek olarak eserinde üzerinde çok durmadığı halde ölüm cezasının onarılmaz yanından bahsetmiştir. Beccaria görünenin aksine suçluya hatta bazı suçlarda cani olarak tanımlanabilecek faillere acıdığı için değil tam tersi olarak onları cezalandırmak için yeterli bir ceza olarak ölüm cezasını kabul etmediği için karşı çıktığını dile getirmiştir³⁵². Yazdığı eserle damga vuran Beccaria bu komisyon faaliyeti ile sesini daha çok duyurmuş ve adeta düşüncelerini pratiğe geçirmiş olması nedeniyle daha da ciddi bir ilerleme kaydetmiştir.

---

³⁵² **A.g.e.**, s. 147.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BECCARIA’NIN ETKİLERİ VE BECCARIA’NIN CEZA FELSEFESİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

3.1. Beccaria Üzerine Değerlendirmeler ve Karşılaştırmalar

Ünlü düşünür Beccaria’nın düşüncelerini çokça etkileyen ve aynı zamanda da düşünceleri ile etkilediği birçok düşünür bulunmaktadır. Kendisinin de defalarca bahsini geçirdiği Montesquieu, Beccaria için eşsiz bir usta olmuştur. Montesquieu ve eserleri Beccaria için başlama noktası olarak gösterilebilmektedir. Montesquieu’ya duyduğu ilgi Beccaria’yı Fransız düşünürlerle doğru sürüklemiş, dillerini öğrenme şevki doğurmuştur. Voltaire ise yine Beccaria için önemli olan düşünürlerdendir. Kendisi ile karşılıklı fikir alışverişinde bulunmuş ve birçok alanda ortak düşünceler paylaşmışlardır.

Beccaria özellikle faydacılık alanında Bentham için önder olmuş ve bu doktrini geliştirmesine liderlik etmiştir. Montesquieu, Voltaire ve Bentham, Beccaria’yı anlamak adına başvurulacak önemli kaynaklardır. Çalışmamızın son bölümünü bu karşılaştırmaya ayırmamızın sebebi de bu olmuştur.

3.1.1. Beccaria ve Montesquieu

Asıl adı Charles Louis De Secondat olan Montesquieu Bordeaux’un bir kazası olan La Brede şehrinde 18 Ocak 1689 tarihinde doğmuştur. Montesquieu çocukluğunda sürgün hayatı yaşayan, annesini küçük yaşta kaybeden biri olmuştur. Eğitim hayatı kısaca Paris’in yakınlarındaki Juilly’de Oratoriens keşişlerinin kolejinde başlamıştır. Beş yıl bu kolejde eğitim hayatı yaşayan Montesquieu beş yılın ardından koleji terk etmiştir. Latince öğrenmeye başlayan ve kısa zamanda coğrafya, tarih, ve matematiğe merak salan Montesquieu bu dönemde bir trajedi yazmıştır. Britomare isimli bu trajedi

maalesef ki günümüze ulaşamamıştır. Daha sonra Bordeaux'ya geri dönen düşünür burada hukuk eğitimi almaya başlamıştır. Üç yılın ardından hukuk ve avukatlık diploması ile birlikte amcasının ceza hakimliği görevini ve Montesquieu adını almıştır³⁵³.

Montesquieu 1726 yılında Paris Akademisine katılmıştır ve bitirmesi yaklaşık yirmi yılı aşacak olan “*Kanunların Ruhü*” (*Esprit des Loi*) adlı ünlü eserini yazmaya başlamıştır. Onu 1720-1731 yılları arasında “*Kanunların Ruhü*” eserini yazmasına vesile olan seyahatleri vardır. Bu seyahatlerde Montesquieu bolca gözlem yapmıştır. Avusturya, İtalya, İsviçre, Almanya ve Hollanda'ya giden düşünür zamanını hiç boşa geçirmemiş eseri için çalışmalar yapmıştır³⁵⁴.

Avrupa'da, 18. yüzyılda, Montesquieu, Bentham, Rousseau gibi düşünürler, İlk Çağ ve Orta Çağ zaman diliminde dinsel ve siyasal baskıların bir sonucu olan, insan onurunu önemsemeyen, aşırı katı cezalara ve monarşinin keyfi cezalandırma sistemine karşı çıkıp bu konuda yapıcı eleştiriler yaparak ceza adaleti alanında reform süreçleri başlatmışlardır. Akılcılık ve rasyonalite düşüncülerini temel alan ve suçu rasyonel bir tercih olarak gören son derece yankı uyandıracak nitelikteki bir fikir akımının doğmasına sebep olmuşlar, bu konuda önemli şeylere imza atmışlardır³⁵⁵.

Montesquieu da genel olarak diğer Aydınlanma Çağı düşünürleri gibi temel olarak toplumların siyasal rejimleriyle belirlendiğini ileri sürmüştür. Özgürlük anlayışı onun için son derece önemli olmuştur ve düşüncelerinin temelinde bunu tutmuştur. Tiranlık ve keyfilikle ancak ve ancak güçler ayrılığı sisteminin başa çıkabileceğini düşünmüştür. Güçler ayrılığı teorisini oluştururken İngiltere'yi örnek almıştır. Montesquieu için güçler ayrılığı neden gerekmektedir sorusunun yanıtı şu şekildedir: Eğer güç tek bir kralda toplanırsa bu keyfiliğe yol açacaktır ve ardından yozlaşmaya neden olacaktır. Bu nedenle de güç tek elde toplanmamalı ve belli bir düzenle dağıtılmalıydı. Ceza hukuku açısından da çok önemli düşüncelere sahip olan Montesquieu “*Kanunların Ruhü*” adlı eserinde birçok noktada suçta ve cezada kanunilik ilkesine değinmiştir. Bunun yanında orantılı ceza hususu üzerinde çokça durmuştur. Bunun cezaların genel önleme özelliği

³⁵³ Montesquieu, s. 7.

³⁵⁴ Ülker Gürkan, “Montesquieu ve Kanunların Ruhü (*Hukuk Sosyolojisi Açısından Bir Değerlendirme*), *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 40 Sayı:1, 1998, s. 9.

³⁵⁵ Aksoy Retornaz, s. 94.

açısından önemine değinmiştir. Suç işlemeye iten şeyin cezaların ağırlığı ya da hafifliği değil, suçların cezasız kalması olduğunu savunmuştur. Yani Montesquieu cezaların orantılı olması, kesin olması ve hızı üzerinde durmuştur. Bir suç cezalandırılırken başka bir suç işlenmemeli diyen ünlü düşünür burada cezaların kanuniliği, ölçüsü ve infazı üzerinde durmuştur. Yani ölçülü cezalandırma ve insan duygusunu hiçe sayan cezaların tehlikesinden bahsetmiştir³⁵⁶. Özellikle kanunilik ilkesinin teorik temellerini ilk atan düşünür olan bilenen Montesquieu bireyin özgürlüklerine yapılacak olan sınırlamaların ancak ve ancak yasalarla yapılabileceği üzerinde durmuş ayrıca bahsettiğimiz üzere keyfiliğin en büyük engelleyicisinin kuvvetler ayrılığı olduğundan bahsetmiştir. Bu iki görüşünün karması olarak da suçlar ve cezaların kanuniliği ilkesine odaklanmış ve bunu işaret eden birçok düşünce ortaya koymuştur. Montesquieu teorik olarak temel atmakla beraber açıkça bu ilkedden bahsetmemiştir. Bu ilkeyi ilk olarak net bir şekilde ifade eden kişi ceza hukuku biliminin kurucusu olarak görülen Beccaria'dır. Kanunilik ilkesinin ilk yer aldığı ceza kanunu ise; aynı kanunla idam cezasının da kaldırıldığı 1787 tarihli Avusturya Ceza Kanunu olmuştur. Kanunilik ilkesinin yer aldığı ilk anayasa ise 1791 tarihli Fransız Anayasası olmuştur³⁵⁷.

Beccaria her zaman gerek eserlerine gerek Montesquieu'nun kendisine övgüler yağdırmış, kendisine ve düşüncelerine bir çok şey borçlu olduğunu dile getirmiştir. Yer yer ondan ayrıldığı noktalar olmuştur fakat her zaman usta olarak gördüğü düşünürler arasında saymıştır. Özellikle ceza hukuku açısından bazı düşünceleri farklılık arz etmektedir. Örneğin Beccaria'nın asıl olarak ismini en çok duyurduğu alan olan ölüm cezası hakkındaki görüşleri Montesquieu'dan ayrılan bir takım fikirlerinden biridir. Beccaria ölüm cezasının caydırıcılığı konusunda menfi düşünür ve kesin surette karşı çıkarken; Montesquieu bu konuda ölüm cezasını destekleyen tarafta yer almıştır. Montesquieu'ya göre ceza hürriyetin zıddıdır, acımasız ve keyfi cezalar yerine; cezalar belirli ve ılımlı olmaları gerekmektedir³⁵⁸. Cezaların ılımlılaştırılmasını isteyen Beccaria ve Montesquieu ceza verme yetkisini sorgulama konusunda da ayrılmaktadırlar. Beccaria'nın bu konudaki düşüncelerine değinmiştir. Montesquieu ise bu konuda devlete ait bir erk olduğundan bahsedip laik bir ayırım yapmakla yetinmiştir.

³⁵⁶ Küçüktaşdemir, s. 72.

³⁵⁷ Uğur Alacakaptan, "İngiliz Ceza Hukukunda Suçların ve Cezaların Kanuniliği Prensibi", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kriminoloji Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1958, s. 4, Aktaran; Küçüktaşdemir, s. 76.

³⁵⁸ Gürkan, s. 25.

Montesquieu beşeri adaletle tanrısal adalet ayrımı yapmıştır. Beşeri adaletin eylemleri gören ve bunları cezalandıran bir adalet sistemi olduğundan bahsederken, tanrısal adaletin düşünceleri de görüp bunları da cezalandırabilen bir adalet düzeni olarak tanımlamıştır³⁵⁹.

Montesquieu'nun ileri sürdüğü ilkeler sadece yönetim biçimlerine iyi gelmekle kalmayıp, yasa koyucunun durumunu; eğitim kanunlarının, medenî ve ceza kanunlarının özelliklerini; mahkemelerin ve cezaların amaçlarını; kadınların toplumdaki statüsünü ve ekonomik sorunlara ilişkin (örneğin lüks ve israfı karşı çıkarılan hükümler gibi) kuralları da belirlemiştir³⁶⁰.

Montesquieu ve Beccaria'ya göre ceza, suçun doğal ve mantıki sonucu olarak görülmektedir ve özgürlüğün zıddı olarak tanımlanmaktadır. Onlara göre cezalar sadece akli melekeleri tam olan, iyiyi kötüden ayırt etme yeteneğine sahip olan kişilere verilmelidir. Akıl hastaları, çocuklar gibi akli melekeleri tam olmayan failer ya yumuşatılmış cezalara çarptırılmalı ya da cezalandırılmamalıdır. Bu şekilde uygulama yapıldığında insan kişiliğini ve onurunu etkilese bile, bu eski ceza sisteminde olduğu gibi kanlı ve vahşi bir şekil almamaktadır³⁶¹.

Montesquieu Beccaria için diğer hoca olarak andığı düşünürlerden bir adım daha önde olmuştur. Beccaria örnek aldığı, iyi veya kötü bir şekilde etkilendiği düşünürlerden farklı olarak onların teoride bıraktığı ceza adaleti sistemi eleştirilerini sistematikleştirmiştir. Kendisinin önemi ve ünü de zaten bu özelliğine dayanmaktadır.

3.1.2. Beccaria ve Bentham

İngiliz faydacı okulunun en önemli düşünürlerinden olan Jeremy Bentham 1782 yılında, Spitalfields Londra'da dünyaya gelmiştir. Ailesi oldukça varlıklı olan Bentham, Westminster School ve Oxford Queen's College'da eğitim görmüştür. Avukatlık eğitimi aldığı halde hiç avukatlık yapmayan Bentham, kendini ahlak ve siyaset felsefesi konusunda yazılar yazmaya adanmıştır. Ama yaşamında bu yazılarının birçoğu

³⁵⁹ Selçuk, s. 30.

³⁶⁰ Gürkan, s. 24.

³⁶¹ Ancel, s. 895.

yayınlanmamış, eserlerinin birçoğu öldükten sonra yayınlanmıştır³⁶². Faydacı teorinin ana ilkelerini sistematik şekilde oluşturmuştur. Kendisi hukuk ve ahlak konusunda bütün insanları mutluluğa taşıyacak en kusursuz toplum formüllerinin kendisinde ve sistematüğinde olduğunu savunmuştur³⁶³. Çalışmamızın asıl konusunu oluşturan suç ve ceza felsefesi alanında özellikle Beccaria'dan etkilenen Bentham bu alanda da ismini duyurmuştur. Özellikle kendisinin hazırladığı *panopticon* isimli proje (tüm mahkumların her zaman gardiyan tarafından görülebileceği, ancak mahkumların izlenip izlenmediklerini bilmediklerin bir çeşit hapisane projesi) hapisane tasarımlarında etkili olmuştur. Yine çalışmalarından dolayı Fransız devrimi önderleri, ilerici reform teorileri nedeniyle kendisine 1792 yılında fahri vatandaşlık unvanı vermişlerdir. Bentham dönemin siyasal kurumlarına getirdiği eleştiriler nedeniyle çok radikal bulunmuştur³⁶⁴. Epikür, David Hume ve Beccaria gibi düşünürlerden oldukça fazla etkilenen Bentham faydacı ahlak kuramını siyaset ve hukuk alanına uygulayarak dönemin yenilenme sürecine katkıda bulunmak için çalışmıştır.

Yasamanın İlkeleri adlı eserinde “*bazı eylemlerin suç sayılmasının*” incelemesini yapan Bentham, suçu yasaklanmış fiiller olarak tanımlamış ve yasaklamalara uyulması için de cezalar konması gerekir demiştir. Görüşlerini haz ve acı ayırımına göre yapan düşünür, kişiye ve onura yapılan tecavüzlerin en büyük nedeninin düşmanlık olduğunu dile getirir. Düşmanlığın karşı tarafa bir süreliğine acı çektirerek failin de bir süre haz duymasına sebep olduğunu, ihlallerin de bu nedenle yapıldığına değinmiştir. Fakat bu sözde haz bir süre sonra yerini çeşitli korkulara bırakır. Bu korkular; mağdur ya da tanıdıkları tarafından alınacak intikamın korkusu, kamunun fikrinin korkusu, hala eğer dini bir takım kıvılcımlar kalmışsa dini korkulardır. Bir müddet sonra faili saran bu korkular failin güvenliğini tehdit eder ve en kısa zamanda bu görünen zaferi ortadan kaldırır. Bentham bunu; tutkunun solması, hazzın ortadan kalkması ve içsel bir kınamanın bunun yerini alması olarak tarif etmektedir. Bu ilk olarak mağdur ve fail arasında olan ve içsel yaşadıkları etkilerdir. İkincil etkilere geçildiğinde ise daha kapsamlı, toplumu alakadar eden etkiler doğar. Bu minimum iki kişi arasında geçen husumet bütün zihinlerde korku zehri olarak yayılır. Bentham bunun düşmanı olan ya

³⁶² Stephen **Law**, *Büyük Filozoflar- Tarihteki Büyük Düşünürlerin Yaşamları ve Fikirleri* (Çev. Feza Çakır), İnkılap Yayınları, İstanbul, 2014, s. 134.

³⁶³ Adnan **Güriz**, *Hukuk Felsefesi*, Siyasal Kitabevi, 10. Baskı, Ankara, 2014, s. 240.

³⁶⁴ **Law**, s. 134.

da düşmanı olması muhtemel insanlar arasında nefret tutkusunun ilham vereceği her şeyi büyük bir korku ile akıllarından geçirmesine neden olur³⁶⁵. Bu basit anlamı ile toplumun sükunu bozmayı anlatır. Bir ya da birkaç kişinin eylemlerinden dolayı kamunun düzeninin bozulmasına sebebiyet verilebilmektedir. Bu durum da suç sayılan eylemin etkilerinden sayılmaktadır.

Fayda prensibine göre bakıldığında ceza, daha büyük bir zararı önlemeyi vaat ediyorsa, kabul edilebilir. Ceza felsefesi alanında önemli düşünceleri olan düşünürün; ceza davalarında rasyonel bir azalma sağlaması açısından hangi hallerde cezaya başvurulmamasına³⁶⁶ dair bundan yaklaşık 226 yıl önce aşağıda yer alan uyarısı da göz önüne alınmalıdır:

- i. Önlenecek bir eylemin tüme zararlı olmaması (groundless);
- ii. Cezanın zararı önleyici işlev görememesi (inefficacious);
- iii. Sonuçta beliren zararın önlenmesi istenilen zarardan daha büyük olmaması (unprofitable/ too expensive);
- ix. Zararın kendiliğinden veya daha ucuz bir şekilde önlenebilmesidir (needless)³⁶⁷.

Bentham'a göre ceza, öz olarak kötü ve aynı şekilde zararlı bir eylemdir. Ancak Bentham, cezanın, fayda prensibi perspektifinde haklı hale getirebileceğini ifade etmiştir. Fayda prensibine uygun olarak ceza, daha büyük bir zararı önlemeyi vaat ediyorsa, kabul edilebilir. Bentham, Beccaria'nın da vurguladığı gibi caydırıcılık, diğer deyişle önleyicilik gayesini, ceza yaptırımını haklı hale getirmede öncelikli sebep olarak kabul etmiştir. Toplumun mutluluğunu azaltacak bir kötülüğü caydırdığı yani engellediği için, ceza toplumun mutluluğunun lehine olmalıdır³⁶⁸. Bentham mensup olduğu hatta kurucusu olarak düşünülen faydacı hukuk okulu ile de uyumlu bir şekilde cezanın en büyük insan topluluğunun en büyük oranda mutluluğunu sağlamak için

³⁶⁵ Jeremy **Bentham**, *Yasamanın İlkeleri* (Çev. Barkın Asal), XII Levha Yayınları, İstanbul, 2011, s. 70,71.

³⁶⁶ Ceza verilmesine uygun olmayan durumlar olarak cezanın temelsiz olması, cezanın etkisiz olması ve cezanın faydasız olması sayılabilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Elif Çağla **Yıldız**, "Jeremy Bentham'ın Ceza Teorisi", (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2014, s. 88.

³⁶⁷ **Yücel**, s. 20.

³⁶⁸ **Yıldız**, s. 79.

olduğunu ileri sürer. Kendisi cezayı asla devletin ya da kamunun intikamı olarak görmemektedir. Bu şekildeki görüşe karşı çıkmaktadır. Ceza her ne sebeple olursa olsun intikam için olmayacaktır. Daha önce de bahsettiğimiz üzere cezanın yegane birincil amacı caydırıcılık olmalıdır. Buna bağlı olarak da cezanın caydırıcı³⁶⁹ etkisinden faydalanamayacak faillere ceza vermenin amaca uygunluğu bulunmadığından uygunsuzdur. Örneğin akıl hastaları, çocuklar ve sarhoşlar irade sahibi kabul edilmediği için cezalandırılmasının da amaca hizmet etmediğini düşünmektedir.

Bentham'a göre cezalandırma amaç değil araç olarak kabul edilmeli ve buna göre uygulanmalıdır. Cezanın kendisi amaç olamaz, sadece toplumun büyük kısmının büyük oranda mutluluğunu sağlamak amacına hizmet eden araç olabilmektedir. I. Kant ve Hegel'in teorilerinin de yer aldığı mutlak ceza teorisinde, suçluya hak ettiğinin verilmesi sıkça karşılaşılan bir amaçken, faydacıların dahil edildiği nisbi ceza teorisinde suçlunun caydırılması, genel bir caydırma ve ıslah amaçlarına rastlanmaktadır³⁷⁰. Yani suçlunun cezayı hak etmesinden dolayı devletin aldığı bir intikam ya da karşılık olmaktan ziyade suçlunun eyleminden dolayı zarar gören toplumun böyle bir suç ile ya da suç tehlikesi ile tekrar karşılaşmasını engellemek adına verilmektedir.

Bentham, özellikle ceza hukuku alanında Beccaria'dan fazlasıyla etkilenmiştir. Kendisi de suçluya verilmesi gereken cezanın en az derece fiziksel acı içermesi gerektiğine inanmakta ve Beccaria'nın cezanın caydırıcı olduğu minimum ölçüyü aşmadan oluşturulması gerektiği fikrine çok yakın düşünceler ileri sürmüştür. Bentham, "en büyük mutluluk ilkesi" ile ilk kez Priestley okuyarak tanışmıştır fakat ilkenin ele alınışı ve uygulanışı hususunda Helvetius ve Beccaria'nın etkileri daha derin olmuştur. Helvetius, Hume gibi ahlaki deneyi temel alan bir bilim olarak oluşturmaya çalışmıştır. Helvetius'un ahlak ve yasamayı tek bir bilime eşitleyen anlayışı daha sonra ünlü düşünür Beccaria tarafından devralınmıştır. Beccaria'ya göre bilgiler duyumlardan türerler ve insanın tek amacının mutluluğa ulaşmak olduğunu gözlem yoluyla ispatlayabiliriz. Bu nedenden dolayı da yasalar insanın bu doğasına uygun olarak en büyük sayıda insanın en büyük mutluluğunu gerçekleştirme amacına hizmet etmelidir.

³⁶⁹ Bentham ve Beccaria'nın cezaların caydırıcılığı üzerine düşüncelerinin ayrıntılı bilgisi için bakınız; Şükrü Selim **Has**, *Cezalarda Caydırıcılık İlkesi- İslam Hukuku ve Modern Hukuk Arasında Bir Mukayese*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri, 2016, s. 129 vd.

³⁷⁰ U. **Orth**, "Punishment Goals of Crime Victims", *Law and Human Behavior*, Vol. 27, No. 2, 2003, s. 194, Aktaran, **Yıldız**, s. 80.

Helvetius ile aynı fikirleri paylaşan Beccaria en büyük sayının en büyük mutluluğu ilkesini suç ve cezalar üzerine yoğunlaştırmış ve buna uygulamıştır³⁷¹. Beccaria'ya göre cezaların en fazla caydırıcılığa sahip olmasının en büyük etkeni kesin ve hızlı olmasıdır. Cezalar açık olmalıdır ki cezalandırmanın amacı iyi belirlendiği için hakime düşen sadece cezaları uygulamak olsun, yorumlamak değil. Bentham cezaların geniş yorumuna karşı çıkmıştır ve yasa koyucunun yorumculara değil aksine eleştirmenlere ihtiyacı var demiştir. Bu şekilde bir fikre sahip olmasının en büyük nedeni döneminde İngiliz hukukunda yorumların kötüye kullanılarak yapılmasından da ileri gelmektedir³⁷². Bentham Beccaria'ya ait bu düşünceleri benimseyip geliştirmiştir ve haz ve acıların tasnifi, ölçülmesi gibi konuları daha ayrıntılı analizlerde bulunarak incelemiş ve işlemiştir. Beccaria aslında fayda prensibini de ilk olarak Priestley okuyarak gördüğünü düşünse de aslında Beccaria'nın "Suçlar ve Cezalar Hakkında" eserinin İngilizce çevirisinde rastlamış fakat bunu daha sonraları anımsamıştır. Montesquieu, 1721 gibi erken bir tarihte *Lettres Persanes (İran Mektupları)* adlı eserinde cezayla suç arasında mantıklı bir oran olması gerekliliğinden bahsetmiştir. 1764'te Beccaria da benzer şekilde bu düşüncüyü tekrarlamış, Blackstone da 1765'te cezayla suç arasındaki orantının gerekliliğinden bahsederek aşırı şiddetli olan cezanın hukuku uygulanmaz hale getireceğinden söz etmiştir³⁷³. Beccaria suç işlemekten caydırıcı hale getirecek olan cezayı yeterli ve meşru bulmaktadır. Bentham'ın da Beccaria'dan en çok etkilendiği temel noktalardan biri suçlar ve cezalar arasında oran olması gerektiği ve bunun caydırıcılık oranıyla saptanması gerektiği düşüncesidir. Beccaria fazla şiddetli olan cezaların caydırıcı olmadıklarını ayrıca da adalet ve toplumsal sözleşmeye aykırı olduklarını söylemiştir. Kendisi kuramında faydacı hukuk teorisinden ve toplumsal sözleşme teorisinden yararlandığı için cezaların niteliği hakkındaki görüşlerine de faydalandığı teori ile açıklamış ve uygun olmayanlara dayanak olarak bu teorileri göstermiştir.

Bentham'ın doğal olarak İngiltere'deki hukuk alanına tesiri ise oldukça büyük olmuştur. İngiliz ceza kanunlarındaki acımasız ve etkisiz cezaların kaldırılması, hapisanelerin ıslahı, hukukta kanunlaştırmalara (kodifikasyona) gidilmesi gibi reform tekliflerinin çok önemli bir kısmı Bentham'ın etkin olduğu zaman diliminde ve daha sonraki yıllarda

³⁷¹ Özkurt, s. 20.

³⁷² Yıldız, s. 59.

³⁷³ J. M. Kelly, *A Short History of Western Legal Theory*, Oxford, 1992, s. 287, Aktaran, Yıldız, s. 94.

uygulama imkanı bulmuştur. Bentham'ın etkisi ile; İngiltere'de 1800 yılında 160 suç için idam cezası verilirken 1850 yılında cezası idam olan suçların sayısı sadece ikiye kadar inmiştir; kadınların kırbaçla cezalandırılmalarına dair kanun 1820 yılında, teşhir cezası ise 1837 yılında tamamen uygulamadan kaldırılmıştır. Kamuya açık yerlerde idam edilme uygulamasına ise 1834 yılında son verilmiştir³⁷⁴. Sadece İngiltere ile sınırlı kalmayan bu etkileşim Hindistan gibi İngiltere sömürgesi ülkelerde özellikle bu alanda ilgili öğrencileri sayesinde yayılmıştır. Yine öğrencileri vasıtasıyla Amerika Birleşik Devletleri'ne kadar etki alanı genişlemiştir.

3.1.3. Beccaria ve Voltaire

Voltaire; gerçek adı François Marie Arouet olarak bilinmektedir. 1694 tarihinde Sceaux yakınlarındaki Chatenay'da doğmuştur. Voltaire'in babası noter annesi ise aristokrat bir kadındı. Annesini çok erken yaşta kaybeden Voltaire eğitimini Cizvitlerin yönetimindeki Louis-le-Grand Kolejinde almıştır. 1726-1729 yılları arasında İngiltere'de bulunan Voltaire bu dönemde Newton'un doğa bilimine getirdiği yeni anlayışını ve Locke'un duyumcu bilgi kuramını tanımış, bu dönemden sonra çağın akımı olan Aydınlanma hareketine katılarak büyük bir ses uyandırmıştır. Dine ilişkin radikal düşünceleri bulunmuş özellikle Ortodoks mezhebini gerek batıl inançlarından gerekse fanatik tutucu görüşlerinden dolayı manevi baskının kaynağı olarak görmüş, eleştirmiş ve mücadele etmiştir³⁷⁵. Voltaire, döneminde özellikle Newton ve Beccaria'nın düşüncelerinin yaygınlaşmasına neden olmuştur³⁷⁶. Fransız Aydınlanmasının en önemli düşünürlerinin başında yer alır. Hatta kendisi Aydınlanma hareketinin babası olarak değerlendirilir. Aydınlanmanın babası olarak görülmesinin sebebi kendisinin o zamanın toplumsal, dini, politik ve kültürel şartlarını radikal bir şekilde eleştirmiş olması ve deneysel felsefe yardımı ile ileride gerçekleşecek olan reformların başlaması için büyük emek harcamış olmasıdır³⁷⁷. 21 Kasım 1694 tarihinde dünyaya gelen ve asıl ismi François Marie Arouet olan filozof 30 Mayıs 1778 tarihinde yaşamını yitirmiştir. Fransız yazar ve düşünür daha çok mahlası Voltaire olarak tanınmıştır. Fransız devrimi ve Aydınlanma hareketine büyük katkısı olmuştur.

³⁷⁴ Harun Anay, "Jeremy Bentham'ın Etkisi ve Yararcılığın Çağdaş Arap Düşüncesine Girişi", Osmanlı Araştırmaları, Sayı:37, 2011, s. 108.

³⁷⁵ M. Buhr- W. Schroeder- K. Barck, *Aydınlanma Felsefesi (Çev. Veysel Atayman)*, Yeni Hayat Kütüphanesi, 2. Baskı, İstanbul, 2006, s. 21.

³⁷⁶ Küçüktaşdemir, s. 66.

³⁷⁷ Ahmet Cevizci, *Aydınlanma Felsefesi Tarihi*, Asa Kitabevi, 2. Baskı, Bursa, 2008, s. 170.

Aydınlanma düşünürleri arasında ismini dile getirebileceğimiz Voltaire ile Beccaria arasındaki ilişki, düşünce alışverişi hem düşünce tarihi hem de Beccaria için son derece önemlidir. Beccaria'nın ve Aydınlanma çağının kendisinden yararlandığı düşünür Voltaire din ve ifade özgürlükleri, daha genel olarak insan hakları ile ilgili alanlarda çalışmalar yapmıştır. Kendisi döneminin ve ilerisinin en etkili isimlerinden bir tanesi olmuştur. Kendisi çalışmalarında kilise dogmalarını ve dönemin Fransız müesseselerini hicveden yazılar yayınlamıştır. Açık sözlü ve sivri dilli olarak bilenen düşünür bu nedenle sürgün bile edilmiştir³⁷⁸. Kendisi de tutuklu kalmış bir yazar olarak eserlerinde ceza hukukuna ilişkin konuları ele almıştır. Voltaire'in ceza felsefesi alanındaki düşünceleri genel olarak; suç işlenmesine engel olunmasına yöneliktir. Ona göre cezalar ağır olmamalıdır, kusurları ile orantılı olmalıdır. Ölüm cezası hakkındaki düşünceleri ise çok az uygulanması yönündedir. Yani sadece istisnai durumlarda uygulanmalıdır, ölüm cezası yerine zorunlu çalıştırma cezası uygulanmalıdır. Genel müsadere cezası uygulanmamalıdır çünkü bu yaptırım sadece suçluyu değil ailesini de etkilemektedir. Ayrıca Voltaire göre doğal suçlar ve siyasi suçlar ayrı kefede tutulmalıdır. Siyasi suçlar daha hafif cezalandırılmalıdır³⁷⁹. Voltaire'in özellikle ölüm cezası ile ilgili görüşleri Beccaria ile benzerlik göstermektedir. Ölüm cezasını caydırıcı bulmayan Beccaria gibi Voltaire de ölüm cezasının faydasız bir ceza olduğunu göstermeye çalışmıştır. Voltaire'e göre; bir kimseyi asmanın kimseye faydası dokunmamaktadır. O'na göre iyi bir hükümet cezaları faydalı hale getiren bir hükümdür. Meselâ suçluları öldürecek yerde kamu menfaati için çalıştırmak daha faydalı bir ceza olacaktır. Suçluları korkutmak gereklidir ama bunu cezaları faydasız hale getirmek pahasına yapmamak gerekir. Bunun yerine suçlu yani zararlı olan kişiyi topluma fayda sağlar hale getirmeye zorlamak çok daha faydalı ve gerekli bir ceza türü olacaktır³⁸⁰.

Beccaria'nın çok büyük ses getiren "Suçlar ve Cezalar Hakkında" adlı eseri muazzam bir başarı yakalamıştır. Eserin birinci baskısı çok kısa sürede tükenmiştir. Çok gecikmeden hemen ikinci ve üçüncü baskı bunları takip etmiştir. Kendisi gibi hatta kendisinden daha fazla Fransızca tercümesi ile ün kazanmaya devam etmiştir. Adeta İtalya'daki başarısının neredeyse birkaç katını Fransa'da yakalamıştır. Fransızca

³⁷⁸ Beccaria, (Çev. Muhittin Göklü), s. 45.

³⁷⁹ Centel- Zafer- Çakmut, s. 24.

³⁸⁰ Hakkı Demirel, "Ölüm Cezası", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, XII/1-2, 1955, s. 155.

tercümesini yapan piskopos Andre Morellet ile Beccaria mektuplaşarak ilişkilerini devam ettirmiş ve kendisinin ve dolayısıyla eserinin muvaffakiyetini öğrenmiştir. Andre Morellet'i tercümeğe teşvik eden isimler ise Lamoignon ve Malesherbes olmuştur. Adı geçen düşünürlerin teşviki ile Fransızca'ya çevrilen eser Fransız hukukçu, filozof ve siyasetçileri tarafından okunmuştur. Çevirisi yapıldıktan sonra çok kısa zaman içerisinde yedi defa basılarak başarısına devam eden eser bu esnada d'Alembert, d'Holbach, Helvetius, Voltaire, Diderot, Buffon gibi isimler tarafından incelenmiştir. Bu isimler tarafından eser ve eser sahibi övgülere muhattap edilmiş, adeta göklere çıkarılmıştır³⁸¹.

Beccaria'nın Milano'da ünlü eseri "Suçlar ve Cezalar Hakkında" yı yazarken eseri oluşturan düşünce Fransa'da da gündeme gelmiştir. Calas davası olarak bilinen ve ceza hukuku açısından önemli olan bu dava Fransa'da vuku bulmuştur. Dava konusu kısaca; Katolik olmak isteyen oğlunu öldürmekle suçlanan bir baba ile ilgilidir. Toulouse'lu olan Protestan burjuva Jean Calas oğlunu öldürmekle suçlanmış ve 1762 yılında mart ayında kent parlamentosu tarafından çark işkencesiyle ölüm cezasına çarptırılmıştır. Suçluluğu kanıtlanmayan Calas sadece bir şüphe ile yargılanmış ve hakkında barbarca olarak tabir edilen bir cezaya çarptırılmıştır. Dönemsel olarak bakıldığında yadrganmayacak bir durum gibi gözükse de dava sonucunu öğrenen halk vicdanen rahatsız olmuştur. Dava sürecinin halkta da menfi duygular uyandırdığı bir zamanda Voltaire büyük bir cesaret örneği göstererek Calas'ın avukatlığını üstlenmiştir. 1762 yılında yayımlanan yergilerinde Calas'ın masumluğunun nedenlerini savunduktan sonra 1763 yılında da "Traite sur la tolerance a l'occasion de la mort de Jean Calas" (Jean Calas'ın ölümü nedeniyle hoşgörü üzerine bir inceleme) adlı bir kitap yayınlamıştır. Ve bu kitabında bizzat ceza yasaları sorununu ele almıştır. Bu dönemde eser yazdığını belirttiğimiz Beccaria da şüphesiz Fransa'da gerçekleşen bu davadan, sonucundan ve Voltaire'in verdiği tepki ve yazılarından haberdardır³⁸².

Beccaria ve Voltaire'in düşünsel ilişkisi gelişen olaylarla ve kendilerinin verdiği tepkilerin karşılaşması sonucu daha da güçlenmiştir. Yukarıda bahsettiğimiz davadan sonra önceki bölümlerde dile getirdiğimiz on dokuz yaşındaki bir Barre şövalyesinin idamı ile sonuçlanan bir dava daha vuku bulmuştur. Bu dava vuku bulduğu yıllarda

³⁸¹ **Beccaria**, (Çev. Muhittin Göklü), s. 45.

³⁸² **Beccaria**, (Çev. Zuhul Özbayrak), s. 11.

Beccaria'nın eseri Fransa'da yayınlanmış durumdadır. Şövalye davasında da Voltaire sessiz kalmamıştır. Kendisi dini ve politik görüşü nedeniyle işkence görmüş ve sonunda da idam edilmiş olan şövalyenin tarafında olmuştur. Bu dönemde en şedit suçlarda en baş sırayı Allah'a karşı işlenen suçları koymak konusunda görüş birliği vardı. Dönemde resmi dine uymayan her hareket suç kabul edilir ve bu şekilde cezalandırılırdı. Her inancın yayılması da aynı oranda suç olarak kabul edilmekte ve buna engel olmak da hakim bir vazife olarak kabul edilmektedir. Ortaçağdaki engizisyon mahkemelerinin kuruluş amacı da zaten bu suçların önlenmesidir. Allah'a küfür ve dini eşyaya küfür de en şiddetli suçlardan sayılmakta olduğundan dolayı Barre şövalyesi ölüm cezasına çarptırılmıştır³⁸³. Voltaire'in bu dava sonucu sessiz kalmaması çok anlamlı bir hareket olmuştur. Ünlü düşünür Barre davasının tam ortasında 16 Ekim 1765 tarihinde en yakın arkadaşlarından biri olan Damilaville'e şu şekilde yazmıştır: *"Bugün 'Suçlar ve Cezalar' adlı İtalyanca kitabı okumaya başladım. Yazarı sanki kardeşim!"* Okuduğu kitaptan etkilendiğini ve yazarına karşı olan hissiyatı bu şekilde dile getiren Voltaire 13 Temmuz 1766 tarihinde Beccaria'ya "Barre Şövalyesinin Ölümü Üzerine" isimli yazısını gönderir³⁸⁴. Aslında Voltaire sadece bu yazıyı Beccaria ile paylaşmaktan tatmin olmamıştır. Kendisi döneminin Fransa ceza adaleti sisteminden memnun değildir. Kendisi gerek aktif olarak tıpkı Calas ve Barre davasındaki gibi gerekse yazı ve düşünceleri ile Aydınlanma adına ve izleri ile ceza hukukuna müdahale etme çalışmaları yapmaktadır. Kendisi halkın ve aydın kesimin tepkisini toplayan bu ve bu gibi yargılamalara karşı çıkmakta, karşı çıkış nedenlerini esasları ile kaleme almaktan da çekinmemiştir. Kendisi kaleme aldığı yazılarını dile getirdiğimiz gibi İtalyan düşünür ile paylaşmıştır. Ve kendisi okuyup etkilendiği "Suçlar ve Cezalar" adlı esere gerek fayda sağlamak düşüncesi ile ek yapmak gerek yapıtın yorumunu yapmak fikri ile Beccaria'nın eserini ve içerisindeki ilkeleri yeniden ele alıp inceleyeceği ceza adaleti üzerine bir yapıt oluşturmak ister. Bu konuda yine yakın arkadaşı Damilaville'e 28 Temmuz 1766 tarihinde böyle bir fikri olduğundan bahseder. *"Yazacağım kitap 'Suçlar ve Cezalar' adlı yapıtın iyi bir yorumu olmalıdır."* diyerek planından bahseden Voltaire

³⁸³ E. Garçon, *Ceza Hukuku* (Çev. Sulhi Dönmezer), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt:11, Sayı(1-2), 1945. Eserin tamamı için bakınız; https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiA64_muNTMAhXGPZoKHZy2BX8QFgg1MAU&url=http%3A%2F%2Fwww.journals.istanbul.edu.tr%2Fiiuhfm%2Farticle%2Fdownload%2F1023005450%2F1023004987&usg=AFQjCNG1p--QY95LrN86aqpm2o8FSPIv0Q&sig2=FYVleWTjhgJc96z1jHqJog (E.T. 11.05.2016), s. 302.

³⁸⁴ Beccaria, (Çev. Zuhâl Özbayrak), s. 11.

bu konudaki fikrini, düşüncelerini çok önemseydiği ve kendisi için son derece önemli olan Bay Cristin'e anlatır. İstişare sonucunda yazacağı yapıta ve içeriğine karar veren Voltaire “Suçlar Ve Cezalar Üzerine Bir Yorum” adı altında bir kitap kaleme alır. 1766 da yayınlanan bu kitap ceza hukukundaki sorunları ele alan ve Beccaria'nın savunduğu düşünceleri yorumlayıp geliştiren bir eser olmuştur.

3.2. Beccaria'nın Suç ve Ceza Düşüncelerinin Çağdaş Yansımaları

Beccaria eserinde özellikle kendi dönemi düşünüldüğünde çağ atlamış ve etrafına da önemli oranda etki etmiş bir düşünür olmuştur. Dönemi düşünüldüğünde düşünceleri mükemmel bir sistem öngörmese dahi çağının çok ilerisinde olmuştur. Kendisi gerek kısa sürede çok etkileyici bir eser yayınlamıştır. Ki bu kısa süreden kasıt yayınlanan eserinin üç haftada tükenmesi şeklindedir. Gerekse de daha ileriki dönemlerde ve vefat ettikten sonra da etkisinin devam etmesi şeklindedir. Kendisi Avrupa'yı çok az zaman içerisinde düşünceleri ile değiştirmiştir. Kendisi; ABD kurucuları arasında (özellikle Thomas Jefferson için) önemli bir başvuru kaynağı olmuştur. Ayrıca birçok Avrupa yasası değiştirdiğimiz üzere Beccaria düşünceleri eşliğinde değişiklikler kaydetmiştir.

İngiltere'de günümüzde de hakim olan faydacı görüşün temelleri de Beccaria tarafından atılmıştır. Ceza hukuku kitaplarında yer alan klasik ceza hukuku okulu kurucusu Beccaria hala da kitaplarda yer alan en önemli okullardan birinin temelini oluşturmaktadır. Aynı okulun temsilcilerinden ve Beccaria'nın etkilerine sahip olan Feuerbach'ın görüşleri Alman Ceza Hukukunda hala hakim olan ilkeleri oluşturmaktadır.

Kimi görüşe göre; Hümanizm ve Reform Hareketi olmasaydı, daha sonralar yeni ceza hukuku öğretilerinin oluşmasına ve gelişmesine sebep olan doğal hukuk doktrini de ortaya çıkamazdı. Beccaria özellikle Montesquieu felsefesinden etkilenerken daha sonra çevresinin teşviki ile “*Suçlar ve Cezalar Hakkında*” isimli eserini insanlığa armağan etmiş ve 250 yılı aşkın bir zamandır, bu yapıt bütün medeni dünya için Genel Ceza Hukukunun bir modelini oluşturmuştur³⁸⁵. Yani Beccaria'nın görüşleri bazı önemli doktrinlerin oluşmasına da yol açmış bu konuda alanı ile sınırlı kalmamıştır.

³⁸⁵ İlham **Rahimov**, *Suç ve Ceza (Çev. Tuğrul Veli)*, Türkiye Barolar Birliği, İstanbul, 2014, s. 27.

Beccaria'nın günümüz ceza hukuku doktrini açısından önemi hala devam etmektedir. Kendisi elbette ki sadece övgülere değil birçok eleştirilere de maruz kalmıştır. Klasik okul adına suçlu yapısı üzerinde durmamaları, konuya bilimsel değil duygularla yaklaşımları gibi eleştirilere maruz kalmıştır. Ayrıca ölüm cezasına karşıtlığı ile bilinen Beccaria savunduğu hapis cezası sistemi ile kendisiyle çeliştiğini söyleyenler olmuştur. Çeşitli sebeplerle düşüncelerinde pürüz olsa da Beccaria modern hukuka hizmet vermiş ve birçok ilkeyi gün yüzüne çıkarmıştır. Sırf bu sebeple dahi kendisi bu alanda mutlak suretle anılması ve okunması gereken bir hukukçu olmalıdır.

SONUÇ

Özellikle Orta Çağ'ın ve Avrupa'nın büyük sorunlarından olan ceza adaleti sisteminin yozlaşmış görüntüsü, 18. yüzyılda İtalya'nın ünlü hukukçu ve düşünürü Cesare Beccaria tarafından reform hareketine konu edilmiştir. Ünlü düşünür aldığı eğitimlerin ardından son derece sağduyulu bir arkadaş topluluğu içine girmiş ve bu arkadaş topluluğu ile birlikte ve destekleri ile kendi alanı olan hukuk dalında son derece yetkin ve özgün çalışmalara başlamıştır. Kendisi yaşadığı dönemin kasveti ve baskıcı tavrına rağmen gözlem ve incelemelerini yazılı hale getirerek bunu önce İtalya sonra Avrupa ve nihayet tüm dünyaya duyurmuştur. Modern ceza hukuku bağlamında adını sıkça duyduğumuz Beccaria en çok ölüm cezasına karşıtlığı ile tanınmıştır. Aydınlanma çağının en önemli beyinlerinden Beccaria ceza hukukunun hakkaniyetli, adaletli, insancıl olmayan katı tutumuna karşı çıkmış ve ceza hukukunu bugün birçok ceza hukukuna ilham olan düşünceleri ile baştan yoğurmuştur. Kendisi modern ceza hukukunun ilkelerini ceza hukukuna sistematik olarak kaydetmiştir. Savunduğu ceza adaleti sistemi toplumun en yüksek seviyede mutluluğunu ve refahını hedefleyen bir sistem olmuştur. Kendisinin de eserinde dile getirdiği gibi o zamana kadar çok az kimse ceza hukukunun genel ilkelerine kadar inerek yüzyıllardır birikmiş hata ve yanlışları ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Kendisi ceza hukukunu düzenlemeyi değil toplu halde ve köklü bir şekilde değiştirmeyi amaç edinmiştir.

Beccaria başta; suçta ve cezada kanunilik ilkesi ve suçlar ve cezalar arasındaki oran konusunda sistematik bir düzenleme getirmiştir. Daha önceki düşünürlerden farklı olarak kendisi ceza verme yetkisini çokça sorgulamış ve yetkinin önemini vurgulamıştır. Cezaların ağırlığının bir ulusun içinde bulunduğu koşullara uygun olması gerektiğini ve bunu belirleyen en önemli koşulun caydırıcılık niteliği olduğu üzerinde durmuştur. Cezalar mümkün olduğunca bedeni acıyı değil; zihinsel ve ruhsal etkiyi hedeflemesi gerektiğini söylemiştir. Zaten bu nedenle de ölüm cezasının vahşiliğinden daha çok caydırıcı olmadığı için kaldırılması gerektiğini savunmuştur. Sosyal sözleşme

teorisini temel aldığı için; hiçbir yurttaşın kendisini öldürme yetkisini devretmek istemeyeceği gerekçesi ile ölüm cezasını meşru görmemektedir. Cezalar caydırıcı niteliği haiz olmadığı zaman yararlı ve gerekli kabul edilmemektedir. O'na göre, yararlı teori açısından ana hedef *en fazla kişinin en fazla mutluluğu prensibi* olmalı ve cezaların niteliğini belirlemede kullanılmalıdır.

Beccaria ağır cezaların daha kötü sonuç doğuracağını belirtmiştir. Buna örnek olarak tüfek atışıyla zarar göremeden ayağa kalkıp saldıran vahşi bir aslanın işini bitirmek için yıldırıma gereksinim duymasının normal olduğunu söylemiştir. Ancak uygar toplumlarda ruhlar yükselip ılımlılaştıkları ölçüde her insanın duyarlılığı da inceliyor ve daha çok artacaktır.

Düşüncelerinin o zamana kadarki yasa, gelenek ve göreneklere çok da uygun düşmediğinin farkında olan Beccaria eserinin sonuç bölümünün adeta kitabının kilit noktası olarak düzenlemiştir. Teorisini genel olarak; *“bir cezanın birden çok kişi tarafından bir yurttaşına karşı uygulanan kaba bir güç, şiddet olmaması ve sayılmaması için, her şeyden önce kesinlikle herkese açık, çabuk, kaçınılmaz, belli koşullarda olabilir yaptırımların en ılımlısı ve en azı, suçların ağırlığıyla³⁸⁶ orantılı ve yasalar tarafından belirlenmiş olması zorunludur.”* Şeklinde belirlemiştir.

Ceza adaleti sisteminin günümüzde de devam eden en büyük sıkıntılarında biri olan cezaların hızı Beccaria'nın en çok üzerinde durduğu konulardan biri olmuştur. Geciken adaletin gerçek bir adalet tesis etmesi söz konusu olamayacaktır. Suçlunun yargılamasının itinalı, derinlemesine ve kesin çizgilerle yapılmasının yanı sıra bu sürecin hem suçlunun hem de toplumun yararı için hızlı da olması gerekmektedir. Her zaman üzerinde durulan ve günümüz sözde modern düzeninde dahi çözülememiş zaman sorunu hakkaniyet ve adalet için çok mühim bir mesele olarak karşımıza çıkmaya devam etmektedir. Bu meselenin iki yüz elli yıl gibi bir zaman öncesinden ifade edilmesi önemli bir durumdur.

Çalışmamızın hedefi Beccaria'nın yıllar önce harekete geçirdiği ve günümüzde de etkilerinin devam ettiği yeni ceza felsefesi görüşünü incelemektir. Beccaria'nın dönemi

³⁸⁶ Burada kastedilen ağırlık topluma verdiği zarar olarak düşünülmelidir. Çünkü Beccaria cezaların oluşturulurken suçların ya da eski görüş olarak suçun sebebiyet verdiği ağırlığın ceza belirlemede kullanılmasının doğru olmadığını topluma verilen zararın belirleyici olması gerektiğini savunmuştur.

toplumsal aydınlanmanın yaşanmış olduğu bir dönem olmasından dolayı yeni bir devir açan düşüncelere ev sahipliğı yapmıştır. Ceza felsefesi alanında birçok adım atan Beccaria bazı hususlarda teorik kalmış ve pratiğe geçirme imkanı bulamamıştır. Cezaların caydırıcılığına defalarca değinen Beccaria, cezaların caydırıcı olabilmesini ölçülülük prensibine de dayandırmıştır. Fakat burada genel tanımlar ve koşullar koyarak spesifik çözüm önerileri getirmemiştir. Dönemsel açıdan incelendiğinde düşüncelerinin önemi ve yenilikçiliğı yadsınamaz ehemmiyete sahip olan düşünür, bazen çelişkili olarak eleştirilse de devletlerin ceza hukuku alanına ve bilhassa ceza felsefesi düşüncelerine gözle görülür katkılar sağlamış ve ün kazanmıştır.

Beccaria'nın ölüm cezasına getirdiğı yorumlar, ufuk açıcı ve farklıdır. Fakat bu düşünceleri de dayanakları ile çelişmesi nedeni ile eleştiri konusu yapılmıştır. Beccaria'nın ölüm cezasına karşı olmasının, bunun yerine ömür boyu hapis cezası ya da zorla çalıştırma cezası gibi cezaların öngörmesinin hümanist kişiliğı ile bağdaşmadığı eleştirisi çokça yapılmıştır. Fakat kanaatimizce; burada *yarar ilkesi* ağır basmakta ayrıca hümanizm düşüncesinin sorgulanması dar yorum olarak görülmektedir. Suçlu için bir ceza öngörülmesi muhakkaktır, bu cezanın hümanist ve yararlı olabilmesi için düşünen Beccaria her iki koşulun da değerlendirilmesi sonucu ölüm cezasının faydasız olduğı ve düşünülenin aksine caydırıcı olmadığına kanaat getirmiştir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğulları** Mehmet Ali, *Kral Devletten Ulus Devlete*, İmge Yayınevi, Ankara, 2005.
- Ağaoğulları** Mehmet Ali, *Sokrates'ten Jakobenlere Batıda Siyasal Düşünceler*, İletişim Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 2013.
- Akers** Ronald L. -Christine S. **Sellers**, *Criminological Theories: Introduction, Evaluation, Application*, Oxford University Press, 6. Baskı, New York, 2013.
- Akkaya** Şükrü, "Hümanizm'in Çıkışı ve Yayılışı", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt:5, Sayı:2, 1942. (199-222).
- Aksoy Retornaz** Emine Eylem, "Beccaria'nın Hapis Cezasına Bakışı Üzerine Bir Değerlendirme", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı:112, 2014. (93-106).
- Aktaş** Sururi, "Cezalandırmanın Amacı Üzerine", *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, , Cilt:13, Sayı:1-2, 2009. (1-24).
- Alacakaptan** Uğur, *İngiliz Ceza Hukukunda Suçların ve Cezaların Kanuniliği Prensibi*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kriminoloji Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1958.
- Alatlı** Alev, *Batıya Yön Veren Metinler (III. Cilt)*, Alfa Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2014.
- Allen** Francis A., "Cesare Beccaria (Italian criminologist)", <http://global.britannica.com/biography/Cesare-Beccaria> , (E.T. 02.11.2015).
- Altun** Muhsin, "İngiliz Aydınlanma Düşünürlerinde İslam Algısı", *Liberal Düşünce Dergisi*, Yıl:20, Sayı:77, 2015. (133-162).
- Anay** Harun, "Jeremy Bentham'ın Etkisi ve Yararcılığın Çağdaş Arap Düşüncesine Girişi", *Osmanlı Araştırmaları*, Sayı:37, 2011. (99-138).
- Ancel** Marc, "Klasik Hukukta ve Toplumsal Korunma Doktrininde Ceza Anlayışı" (Çev. Hasan İsmet Bıyıklı), *Ankara Barosu Dergisi*, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1974-5/5.pdf>, E.T. 15.05.2016. (894-900).

- Arık** Fedâ Şamil, “Eski Türk Ceza Hukukuna Dair Notlar, I-Suçlar Ve Cezalar”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 28, 1995. (1-50).
- Arslan** Ahmet Turan, “Aydınlanma”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, 1992. (23-32).
- Artuk** Mehmet Emin -Ahmet **Gökçen**-Caner **Yenidünya**, *Ceza Hukuku Genel Hükümler I*, Turhan Kitabevi, 2. Baskı, Ankara, 2006.
- Atabay** Mithat, *Aydınlanma Çağı ve Avrupa*, Nobel Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2015.
- Aydın** Devrim, “Ceza Hukukunda Okullar”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Yıl:6, Sayı:15, Nisan 2011.
- Aydın** Mehmet S., *Din Felsefesi*, İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, Dokuzuncu Basım, İzmir 2001.
- Baruchello** Giorgio, “Cesare Beccaria and the Cruelty of Liberalism An Essay on Liberalism of Fear and Its Limits”, *Philosophy Social Criticism*, May 2004 Vol. 30. E.T. 16.11.2015. (303-313).
- Beccaria** Cesare, <http://www.criminology.fsu.edu/crimtheory/beccaria.htm>, (E.T. 09.05.2016).
- Beccaria** Cesare, *Suçlar ve Cezalar Hakkında (Çev. Sami Selçuk)*, İmge Kitabevi, 3.Baskı, Ankara, 2013.
- Beccaria** Cesare, *Suçlar ve Cezalar Robert Badinter'in Önsözüyle (Çev. Zuhâl Özbayrak)*, Çağdaş Hukukçular Derneği, Ankara, 2003.
- Beccaria** Cesare, *Suçlar ve Cezalar yahut Beşeriyetin Mecellesi (Çev. Muhiddin Göklü)*, Güven Yayınevi, 2.Baskı, İstanbul, 1961.
- Beirne** Piers, “Inventing Criminology: the "Science of Man" in Cesare Beccaria's *Dei Delitti e Delle Pene* (1764)”, *Criminology*, Vol. 29, 1991-1992. (263-265).
- Bentham** Jeremy, *Yasamanın İlkeleri (Çev. Barkın Asal)*, XII Levha Yayınları, İstanbul, 2011.

- Bessler** John, “In Closing”, *Baltimore Law (The Magazine of the University of Baltimore School of Law)*, Fall-2014.
- Bilim** Cahit, “Aydınlanma Çağı”, <http://w2.anadolu.edu.tr/aos/kitap/IOLTP/2292/unite03.pdf>, E.T. 20.03.2016. (54-99).
- Boyacıoğlu** Fuat -Kemal **Çelik**, “İki Bin Yıl Süren Düş: Aydınlanma” , *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/10, Fall, Ankara, 2013. (165-173).
- Buhr** M. - W. **Schroeder**- K. **Barck**, *Aydınlanma Felsefesi (Çev. Veysel Atayman)*, Yeni Hayat Kütüphanesi, 2. Baskı, İstanbul, 2006.
- Bury** John, *Düşünce Özgürlüğünün Tarihi*(Çev. Durul Bartu), Erdini Basım ve Yayınevi, İstanbul, 1978, http://web.itu.edu.tr/~bulu/favorite_books_files/dusunce_ozgurlugu.pdf (E.T. 26.02.2016).
- Carpenter** Andrew N. , *Encyclopedia of Criminological Theory- “Cesare Beccaria: Classical School”*, Sage Publications, 2010.
- Centel** Nur - Hamide **Zafer**- Özlem **Çakmut**; *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, Beta Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 2011.
- Cevizci** Ahmet, *Aydınlanma Felsefesi Tarihi*, Asa Kitabevi, 2. Baskı, Bursa, 2008.
- Cevizci** Ahmet, *Felsefe Tarihi*, Say Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 2012.
- Cizova** T., “Beccaria in Russia”, *The Slavonic and East European Review*, Vol. 40, No. 95 (Jun., 1962), <http://www.jstor.org/stable/pdf/4205368.pdf?acceptTC=true>, E.T. 13.11.2015.
- Copleston** Frederick, *Aydınlanma (Çev. Aziz yardımcı)*, 3. Baskı, İstanbul, 2004.
- Delgado** Mino, “The Classical School”, https://docs.google.com/document/d/1NHqlwnbwdBevnWnqIyYo5DtoOBOTqjMzl_MWp7yCMpU/preview?pref=2&pli=1 , (E.T. 11.04.2016).
- Demirbaş** Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınları, 7. Baskı, Ankara, 2011.
- Demirel** Hakkı, “Ölüm Cezası”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, XII/1-2, 1955, (152-171).

- Dolu Osman -Şener Uludağ-Hasan Büker**, “Türk Ceza Adalet Sisteminin Caydırıcılık Kapasitesine İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2012, Cilt: 61, Sayı: 1, 2012. (69-106).
- Dolu Osman**, “Rasyonel Bir Tercih Olarak Suç: Klasik Okul Düşüncelerinin Suçu Açıklama Ve Önleme Kapasitesinin Değerlendirilmesi”, *Polis Bilimleri Dergisi*, Cilt:11, 2009. (89-120).
- Dönmezer Sulhi - Sahir Erman**, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku (Cilt I)*, Beta Yayınları, İstanbul, 1997.
- Ferri**, *Sociologia Criminale*, c.I, Torino, 1929.
- Fieser James -Bradley Dowden** (editors), “Cesare Beccaria(1738-1794)”, *Internet Encyclopedia of Philosophy*, <http://www.iep.utm.edu/beccaria/>, (E.T. 29.02.2016).
- Foucault Michel**, *Hapishanenin Doğuşu* (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay), İmge Kitabevi, 6. Baskı, Ankara, 2015.
- Frick Carole Collier**, *The Enlightenment, The Regents*, University of California, Reprint Edition, Los Angeles, 1999.
- Gallas Wilhelm**, “Cezalandırılabilirliğin Temelleri Ve Sınırları Suç Kavramı Üzerine Düşünceler”, (Çev. İzzet Özgenç), *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 4, Yıl 1994, sayı 1-2. (305-312).
- Garçon E.**, *Ceza Hukuku* (Çev. Sulhi Dönmezer), *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt:11, Sayı(1-2), 1945. Eserin tamamı için bakınız; https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiA64_muNTMAhXGPZoKHZy2BX8QFgg1MAU&url=http%3A%2F%2Fwww.journals.istanbul.edu.tr%2Fiuhf%2Farticle%2Fdownload%2F1023005450%2F1023004987&usg=AFQjCNG1p--QY95LrN86aqpm2o8FSPiv0Q&sig2=FYVieWTjhgJc96z1jHqJog (E.T. 11.05.2016).
- Glick Leonard**, *Criminology*, Allyn & Bacon/Longman, Boston, 2005.

- Göçmen Doğan**, “Aydınlanmacılığın Tarihsel Anlamı ve Güncel Mirası Üzerine”, <https://dogangocmen.files.wordpress.com/2013/11/aydc4b1nlanmacc4b1lc4b1c49fc4b1n-tarihsel-anlamc4b1-ve-gc3bcncel-mirasc4b1-c3bczerine.pdf> , (E.T. 25.02.2016).
- Gökberk Macit**, *Felsefe Tarihi*, Remzi Kitabevi, 25. Baskı, İstanbul, 2013.
- Grotius Hugo**, *Savaş ve Barış Hukuku* (Çev. Seha L. Meray), Say Yayınları, İstanbul, 2011.
- Gürbüz Ahmet**, *Hukuk Felsefesi Açısından Yararcılık Teorisi*, Beta Yayınları, İstanbul, 1999.
- Güriz Adnan**, *Hukuk Felsefesi*, Siyasal Kitabevi, 10. Baskı, Ankara, 2014.
- Gürkan Ülker**, “Montesquieu ve Kanunların Ruhu (Hukuk Sosyolojisi Açısından Bir Değerlendirme)”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 40 Sayı:1, 1998. (9-31).
- Hançerlioğlu Orhan**, *Felsefe Ansiklopedisi (Cilt:4)*, Remzi Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul, 2005.
- Hançerlioğlu Orhan**, *Felsefe Ansiklopedisi(Cilt:3)*, Remzi Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul, 2005.
- Harcourt Bernard E.**, “Beccaria’s On Crimes and Punishments: A Mirror on the History of the Foundations of Modern Criminal Law”, *Oase-Sandor Institute For Law and Economics Working Paper* No. 648, 2. Series, 2013. (1-22).
- Has Şükrü Selim**, *Cezalarda Caydırıcılık İlkesi- İslam Hukuku ve Modern Hukuk Arasında Bir Mukayese*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri, 2016.
- Hicks Stephen**, “Cesare Beccaria”, <http://www.stephenhicks.org/tag/cesare-beccaria/> , (E.T. 04.03.2016).
- Hobbes Thomas**, *Leviathan* (Çev. Semih Lim), Yapı Kredi Yayınları, 12. Baskı, İstanbul, 2013.
- İşler Ertuğrul**, “Voltaire ve Rousseau Etrafında Aydınlanma Çağı Fransız Yazını’na Bir Bakış”, *PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:5, 1999. (48-54).

- İyimaya** Ahmet, “Gizli Belgeli Adalet Yahut Savunmasız Yargı”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı:1, 1988. (100-113).
- Kant** Immanuel, ““Aydınlanma Nedir?” Sorusuna Yanıt”, (Çev. Nejat Bozkurt), *Toplumbilim Dergisi (Aydınlanma Özel Sayısı)*, Sayı:11, Önsöz Basım Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2007.
- Kant** Immanuel, *The Philosophy of Law* (Trans. W. Hastie), 1887.
- Kar** Sait, “Din, Aydınlanma ve Eleştirisi”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:42, 2014. (173-192).
- Kelly** J. M. , *A Short History of Western Legal Theory*, Oxford, 1992.
- Kızmaz** Zahir, “Ceza Veya Kriminal Yaptırımın Suç Oranları Üzerindeki Caydırıcı Etkisi”, *Sosyal Bilimler Dergisi* http://www.cte-ds.adalet.gov.tr/makaleler/zahirkizmazmakaleleri/zahirkizmaz_cezaveyaptirimlerininsucoraninaetkisi.pdf, (E.T. 10.06.2016). (210-231).
- Küşüктаşdemir** Özgür, “Aydınlanma ve Ceza Hukuku”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı:113, 2014. (57-98).
- Law** Stephen, *Büyük Filozoflar- Tarihteki Büyük Düşünürlerin Yaşamları ve Fikirleri* (Çev. Feza Çakır), İnkılap Yayınları, İstanbul, 2014.
- Mendelssohn** Moses, ““Aydınlanma Nedir?” Sorusu Üzerine”, (Çev. Ali Irgat), *Toplumbilim Dergisi (Aydınlanma Özel Sayısı)*, Sayı:11, Önsöz Basım Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2007. (13-15).
- Milli Eğitim Bakanlığı**, *Adalet-Kriminoloji*, Ankara, 2011, s. 6. http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Kriminoloji.pdf.
- Monachesi** Elio, “Pioneers in Criminology IX. Cesare Beccaria” *The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science*, Vol. 46, No.4.
- Montesquieu**, *Kanunların Ruhu Üzerine*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2014.
- Nirmala** Glory K. , *Criminology*, (Prepared under the Sponsorship of the Justice and Legal System Research Institute), 2009, <https://chilot.files.wordpress.com/2011/06/criminology.pdf> (E.T. 21.03.2016).

- Nirmala** Glory K. , *Early Explanations of Criminology-Schools of Thought*, <https://www.abysinnialaw.com/study-on-line/item/445-early-explanations-of-criminology-schools-of-thought#> , (E.T. 11.04.2016).
- Orth** U., “Punishment Goals of Crime Victims”, *Law and Human Behavior*, Vol. 27, No. 2, 2003.
- Otacı** Cengiz, *Modernleşme Bağlamında Üç Din Üç Hukuk*, Hukab Yayınları, Ankara, 2013.
- Outram** Dorinda, *Aydınlanma*, (Çev. Sevda Çalışkan-Hamit Çalışkan), Dost Kitabevi, Ankara, 2007.
- Ozansü** Mehmet Cemil, *Erken Modernlikte Ceza Sorumluluğunun Kamusallaşması Ve Rasyonelleşmesi*, XII Levha Yayınları, İstanbul, 2014.
- Ömeroğlu** Ömer, *Suç ve Ahlak*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015.
- Özbey** Özcan, “Cezanın Belirlenmesinde Orantılılık İlkesi”, *HUKAB Dergisi*, Sayı:6, 2013.
- Özenbaş** Nazmiye, “Ceza Sorumluluğunun Gelişimi”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:8, Sayı:2 (Prof. Dr. Doğan Soyaslan Armağanı), 2013.(387-416).
- Özkurt** Hülya, *Jeremy Bentham’ın Faydacı Ahlak ve Hukuk Teorisi*, XII Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013.
- Özmen** Seda, *Batı Aydınlanması ve Yahudiler*, Ayışığı Kitapları, İstanbul, 2014.
- Prichett** Troy K., “Death Penalty and Criticisms (The Death Penalty and Criticisms of Beccaria’s Work)”, <http://www.customessaymeister.com/customessays/Criminology/8033.htm> , (E.T. 06.11.2015).
- Rahimov** İlham, *Suç ve Ceza* (Çev. Tuğrul Veli), Türkiye Barolar Birliği, İstanbul, 2014.
- Rawling Bridgwater** Thomas, “The Great Jurist of the World VIII.-Ceasar Bonesana, Marquis di Beccaria”, *British Institute of International and Comparative Law, Journal of the Society of Comparative Legislation*, Vol.8, No.2 (1907).

- Ricciardi** Mario - Filippo **Santoni de Sio**, “Cesare Beccaria: Utilitarianism, Contractualism and Rights, Philosophical Inquiries”, Vol.2, No.2, 2014.
- Roufa** Timothy, “What is Criminology?”, http://criminologycareers.about.com/od/Criminology_Basics/a/What-is-criminology.htm, (E.T. 07.04.2016).
- Rousseau** Jean Jacques, *Toplum Sözleşmesi* (Çev. Vedat Günyol), Türkiye İş Bankası Yayınları, 11. Baskı, İstanbul, 2013.
- Russel** Bertrand, *Bilim ve Din- Yüzyıllardır Bitmeyen Savaş* (Çev. Hilmi Yavuz), Varlık Yayınları, 1972.
- Schmallegger** Frank J., *Criminology*, Printed and Electronically Reproduced by Permission of Pearson Education, Inc., Upper Saddle River, New Jersey, https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwi5_4mo3IjMAhWpQpoKHSJsBUQQFgg7MAQ&url=http%3A%2F%2Fwww.wnc.edu%2Ffiles%2Finstructors%2FCRJ270-Chapter3.ppt&usg=AFQjCNGxyQGV_2_00FNOLfwPWr_CwltVxQ , (E.T.11.04.2016).
- Selçuk** Sami, “Kavramlar, Adlandırmalar ve Kararlar”, *Yargıtay Dergisi*, Cilt:19, Sayı:4, Ekim, 1993. (403-439).
- Selçuk** Sami, *Beccaria'nın İnsanlığa Bildirisi*, İmge Kitabevi,1.Baskı, Ankara, 2004.
- Sipe** Richard V., “Cesare Beccaria”, *Indiana Law Journal*, Vol. 22, 1946-1947.
- Sokullu Akıncı** Füsun, *Kriminoloji*, Beta Yayınları, 11. Baskı, İstanbul, 2014.
- Soyaslan** Doğan, “Cezaların Bireyselleştirilmesi”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:11, Sayı: 1-2, (S.Ü. Hukuk Fakültesi 20. Yıl Armağanı), 2013. (25-51).
- Soyaslan** Doğan, *Kriminoloji (Suç ve Ceza Bilimleri)*, Yetkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2015.
- Sözüer** Adem- Tuğba **Topçuoğlu**, *Kriminoloji-II, Suç Teorileri*, <http://istanbuluniversitesi.hukukfakultesi.gen.tr/fpdb/suc-teori4.ppt> , (E.T. 29.04.2016).

- Spencer** Lloyd - Andrzej **Krauze**, *Aydınlanma* (Çev. Erhan Kibaroglu), Ntv Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2014.
- Tania**, “Criminology Theories: The Varied Reasons Why People Commit Crimes”, 2014, <https://blog.udemy.com/criminology-theories/>, (E.T. 29.04.2016).
- Topakkaya** Arslan, *Fichte*, Say Yayınları, İstanbul, 2011.
- Topakkaya** Arslan, *Hukuk ve Adalet*, Adalet Yayınları, Ankara, 2014.
- Topçuoğlu** Tuba, *Kriminoloji-I (Kriminolojide Klasik Okul)*, 2014, http://hukuk.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2014/10/Kriminoloji-1_23-Ekim2014.pdf, (E.T. 27.05.2016).
- Trevino** A.Javier, “The Sociology of Law: Classical and Contemporary Perspectives”, Transaction Publishers, 4. Press, New Jersey, 2010.
- University of Portsmouth**, 2012, http://compass.port.ac.uk/UoP/file/639aa3c6-7e3a-4f10-b9c6-a9c39a9ab257/1/Classicism_IMSLRN.zip/page_09.htm, (E.T. 11.04.2016).
- Üzülmez** İlhan, “Ceza Sorumluluğunun Esası Ve Cezalandırmanın Amacına Dair Düşünce Hareketleri (Ceza Hukukunda Okullar Mücadelesi)”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:5, Sayı:1-4, 2001. (259-294).
- Vardar** Berke, *Aydınlanma Çağı Fransız Yazını*, Kuzey Yayınları, 1.Baskı, Ankara, 1985.
- Yalçın Sancar** Türkan -Timuçin **Köprülü**, *Ceza Hukuku Genel Hükümler Uygulamalı Çalışmaları*, Savaş Yayınevi, Ankara, 2014.
- Yenisoy** Eylem, “The critiques of the enlightenment by Max Horkheimer and Theodor Adorno and their understanding of a new method and philosophy”, (Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.
- Yıldız** Elif Çağla, “Jeremy Bentham’ın Ceza Teorisi”, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2014.

Young David B. , “Cesare Beccaria: Utilitarian or Retributivist?”, *Journal of Criminal Justice*, Vol.11,1983.

Yücel Mustafa T., “Ceza Adaletinde Sapmalar”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı:105, 2013. (11-34).

Yüksel Mehmet -Zakir **Avşar**-Kasım **Akbaş**, *Hukuk Sosyolojisi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2012.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı: Beyza Eskici

Uyruđu: Türkiye (TC)

Dođum Tarihi ve Yeri: 14 Nisan 1991, Melikgazi/KAYSERİ

Medeni Durumu: Bekar

E-mail Adresi: beyzaeskici@erciyes.edu.tr

Yazışma Adresi: Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ek Bina Zemin Kat Melikgazi/
KAYSERİ

EĞİTİM

Derece	Kurumu	Mezuniyet tarihi
Lise	Sami Yangın Anadolu Lisesi	2009
Lisans	Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi	2013
Yüksek lisans	Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	2016

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2014- halen	Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi	Araştırma Görevlisi
2013-2014	Kayseri Barosu	Stajyer Avukat

YABANCI DİL

İngilizce